

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ: Σ. Δ. Ο
ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΑΓΩΝ

ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
ΤΣΙΡΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ
ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΝΙΑΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΜΑΙΟΣ 2011
ΠΑΤΡΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Έννοια, σημασία και είδη της τραπεζικής επιταγής	
1. Έννοια και χαρακτηριστικά της επιταγής – Διάκρισή της από συναφείς έννοιες	5
2. Ιστορική εξέλιξη της επιταγής. Νομοθετική ρύθμιση	8
3. Η οικονομική σημασία της επιταγής	10
4. Ιδιαίτερα είδη επιταγής	12
5. Διαφορές της επιταγής από τη συναλλαγματική	17
ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ : Έκδοση, κυκλοφορία και πληρωμή της τραπεζικής επιταγής	
1. Έκδοση και τύπος επιταγής	20
2. Σχέσεις αιτίας	21
3. Η μεταχρονολογημένη επιταγή	24
4. Η μεταβίβαση της επιταγής	27
5. Τριτεγγύηση της επιταγής	29
6. Εμφάνιση της επιταγής	30
7. Πληρωμή της επιταγής	31
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Ακάλυπτη επιταγή	
1. Η ποινική ευθύνη του εκδότη ακάλυπτης (Θεωρία και Νομολογία)	33
2. Αστική ευθύνη του εκδότη ακάλυπτης επιταγής (Θεωρία και Νομολογία)	37
ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Διαταγή πληρωμής από τραπεζική επιταγή	
1. Έννοια, σκοπός, διαδικασία έκδοσης, φύση και αποτελέσματα	

της διαταγής πληρωμής	49
2. Προϋπόθεση έκδοσης της διαταγής πληρωμής: α) Θετικές προϋποθέσεις, β) αρνητικές προϋποθέσεις	50
3. Αρμοδιότητα προς έκδοση διαταγής πληρωμής	56
4. Στοιχεία αιτήσεως (ΚΠολΔ 626), διαδικασία εκδόσεως (ΚΠολΔ 627), απόρριψη της αιτήσεως (ΚΠολΔ 628), παραδοχή της αιτήσεως (ΚΠολΔ 629)	57
5. Περιεχόμενο της διαταγής πληρωμής (ΚΠολΔ 630)	62
6. Οι έννομες συνέπειες της διαταγής πληρωμής	63
7. Νομολογία	71
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	74

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρακάτω πτυχιακή εργασία πραγματεύεται το θέμα της επιταγής, με έμφαση στην ακάλυπτη, η δε ανάπτυξη των επιμέρους ζητημάτων λαμβάνει χώρα στο εισαγωγικό μέρος και σε τρία επιμέρους κεφάλαια. Στο εισαγωγικό μέρος γίνεται λόγος για την έννοια, τη σημασία και τα είδη της επιταγής, την ιστορική της εξέλιξη με τις νομοθετικές ρυθμίσεις της, την οικονομική σημασία, τα ιδιαίτερα είδη και τις διαφορές της με την συναλλαγματική. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην έκδοση, την κυκλοφορία και τη πληρωμή της τραπεζικής επιταγής. Επιπλέον γίνεται λεπτομερής ανάλυση της έκδοσης και του τύπου της επιταγής, των σχέσεων αιτίας καθώς και επιμέρους θεμάτων που αφορούν την επιταγή, όπως η μεταχρονολογημένη επιταγή, η τριτεγγύηση, η μεταβίβαση, η εμφάνιση και η πληρωμή επιταγής. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ποινική και η αστική ευθύνη του εκδότη ακάλυπτης επιταγής, συμπεριλαμβανομένης και της σχετικής θεωρίας και νομολογίας. Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο περιλαμβάνεται η διαταγή πληρωμής από τραπεζική επιταγή, συμπεριλαμβανομένης της σχετικής θεωρίας και νομολογίας. Εξετάζονται λοιπόν η έννοια, ο σκοπός, η διαδικασία έκδοσης, η νομική φύση και τα αποτελέσματα της διαταγής πληρωμής, καθώς επίσης οι προϋποθέσεις και οι αρμοδιότητες προς την έκδοση διαταγής πληρωμής, τα στοιχεία αιτήσεως και το περιεχόμενο της διαταγής πληρωμής .

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Έννοια, σημασία και είδη της τραπεζικής επιταγής

1. Έννοια και χαρακτηριστικά της επιταγής – Διάκρισή της από συναφείς έννοιες

Η τραπεζική επιταγή είναι αξιόγραφο που συντάσσεται κατά ορισμένο τύπο και χαρακτηρίζεται ρητά ως επιταγή, με το οποίο ένα πρόσωπο επιτάσσει τράπεζα να πληρώσει σε άλλο πρόσωπο, κατά την εμφάνιση, ορισμένο χρηματικό ποσό σε ορισμένο τόπο. Η επιταγή είναι αξιόγραφο το οποίο, όπως και η συναλλαγματική, περιέχει έκταξη. Γι' αυτό εμφανίζονται και σ' αυτή τρία πρόσωπα: αυτός που εκδίδει την επιταγή και δίνει την εντολή (εκδότης), αυτός προς τον οποίο απευθύνεται η εντολή (πληρωτής), που κατά κανόνα είναι τράπεζα και αυτός υπέρ του οποίου εκδίδεται η επιταγή (λήπτης), που ενδέχεται να μην κατονομάζεται στον τίτλο. Εκτός από τα τρία αυτά πρόσωπα, είναι δυνατόν να εμφανίζονται στην επιταγή και άλλα, όπως οπισθογράφοι και τριτεγγυητές. Η επιταγή, συνεπώς, μοιάζει εξωτερικά με τη συναλλαγματική, γι' αυτό και η νομοθετική της ρύθμιση είναι κατά βάση παρόμοια, εμφανίζοντας ωστόσο και σημαντικές ουσιαστικές διαφορές από τη συναλλαγματική, οι οποίες θα αναλυθούν κατωτέρω.

Η επιταγή εκδίδεται, συνήθως, με συμπλήρωση ειδικού εντύπου το οποίο αποκόπτεται από στέλεχος επιταγών που οι τράπεζες χορηγούν στους πελάτες τους, όταν αυτοί έχουν λογαριασμό σε αυτές και συνδέονται μαζί τους με σχετική συμφωνία. Το έντυπο αυτό έχει αποτυπωμένους τον αύξοντα αριθμό και τον αριθμό λογαριασμού του πελάτη.

Η επιταγή είναι αξιόγραφο και συγκεκριμένα αξιόγραφο υπό στενή έννοια, γεννημένο εις διαταγή, που μπορεί όμως να εκδοθεί και στον κομιστή, ενοχικό και, ειδικότερα, χρηματόγραφο και αναιτιώδες. Οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται από την επιταγή είναι εμπορικές, όπως ρητά ορίζεται στο *άρθρο 59 ν.5960/1933* περί επιταγής, αλλά και όπως έμμεσα συνάγεται από το *άρθρο 58* του ίδιου νόμου.

Μόνο το έγγραφο, το οποίο περιέχει τα στοιχεία του ως άνω ορισμού είναι επιταγή κατά την έννοια του νόμου περί επιταγής. Στις συναλλαγές, βέβαια, χρησιμοποιούνται και άλλα έγγραφα που φέρουν τη σχετική ονομασία, επί παραδείγματι η ταχυδρομική επιταγή, τα οποία έχουν την ίδια λειτουργία ή κοινά χαρακτηριστικά με την επιταγή, χωρίς ωστόσο τα εν λόγω έγγραφα να συνιστούν επιταγές με την έννοια του νόμου περί επιταγής. Η επιταγή, πέραν της διάκρισης από τη συναλλαγματική, πρέπει να διακρίνεται από την έκταξη του αστικού δικαίου και την εμπορική εντολή που μοιάζουν με την επιταγή κατά τη δομή τους, από το τραπεζογραμμάτιο που έχει οικονομικό σκοπό συναφή με αυτόν της επιταγής, από την ταχυδρομική επιταγή που είναι έγγραφο ομώνυμο, αλλά με διαφορετική λειτουργία και, τέλος, από την πιστωτική κάρτα που επίσης διευκολύνει τις πληρωμές.

Η επιταγή, όπως άλλωστε και η συναλλαγματική, περιέχει κατά βάση έκταξη. Διαφέρει, όμως, από την έκταξη του κοινού δικαίου (*ΑΚ 876 επομ.*) κατά το ότι ο εκτάστων δεν ευθύνεται κατά κανόνα, ενώ ο εκδότης της επιταγής ευθύνεται για την πληρωμή της, χωρίς μάλιστα να έχει δυνατότητα απαλλαγής από την ευθύνη του (*άρθρο 12 ν.5960/1933*). Με την ευθύνη αυτή, η επιταγή προσφέρει μεγαλύτερη ασφάλεια στο λήπτη από την κοινή έκταξη. Στο ίδιο βασικό σημείο έγκειται και η διαφορά της επιταγής από την εμπορική εντολή του *άρθρου 76 περ.α ν.δ. του 1923*. Εξάλλου η εμπορική εντολή διαφέρει από την επιταγή και κατά το ότι πρέπει να εκδίδεται μεταξύ εμπόρων.

Η επιταγή, ως μέσο πληρωμής, συγγενεύει κατά το σκοπό με το τραπεζογραμμάτιο, το οποίο είναι επίσης υπόσχεση πληρωμής. Η βασική διαφορά των δύο αυτών εγγράφων είναι ότι το τραπεζογραμμάτιο είναι νόμιμο μέσο πληρωμής, καθόσον η κυκλοφορία του βασίζεται σε νομοθετική εξουσιοδότηση, ενώ η επιταγή επιλέγεται ως μέσο πληρωμής από τους ενδιαφερόμενους. Γι' αυτό και το τραπεζογραμμάτιο ενεργεί άμεσα την πληρωμή, ενώ η επιταγή εκδίδεται συνήθως χάρη πληρωμής.

Τέλος, η ταχυδρομική επιταγή, παρόλο που είναι ομώνυμο με την επιταγή έγγραφο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιταγή με την έννοια του *ν.5960/1933*. Διευκρινίζεται στο σημείο αυτό ότι πρόκειται για την ταχυδρομική επιταγή που ρυθμίζεται από το *ν.δ. 404/1947 «περί ταχυδρομικών επιταγών»* και όχι για τις επιταγές που εκδίδονται επί των ταχυδρομικών ταμιευτηρίων. Οι

τελευταίες είναι αξιόγραφα και δη επιταγές που μπορούν να υπαχθούν στο ν.5960/1933, αλλά υπάγονται κατά κύριο λόγο σε ιδιαίτερο νομοθετικό καθεστώς (α.ν. 2723/1940 και ο εκτελεστικό του β.δ. της 19.1/4.2.1950). Η εδώ εξεταζόμενη ταχυδρομική επιταγή είναι μέσο αποστολής χρημάτων από τόπο σε τόπο και όχι μέσο πληρωμής. Είναι απλή εντολή προς πληρωμή, που παριστάνεται σε έγγραφο το οποίο παραμένει, όμως, στα χέρια του οφειλέτη, δηλαδή της υπηρεσίας των ταχυδρομείων, την οποία και μόνο αφορά. Εξ αυτού ακριβώς του λόγου η τραπεζική επιταγή όχι μόνο δεν είναι επιταγή, αλλά ούτε καν αξιόγραφο.

Αντιστοίχως, δεν είναι επιταγές ούτε καν αξιόγραφα οι πιστωτικές κάρτες που είναι σε χρήση στις συναλλαγές (από το έτος 1959 στην Ελλάδα), δεδομένου ότι οι κάρτες αυτές δεν ενσωματώνουν απαίτηση, αλλά απλώς διευκολύνουν τις πληρωμές μέσω του οργανισμού που τις εξέδωσε, αν και δημιουργούν πολυμερείς σχέσεις που χρήζουν νομικής διευκρίνισης.

Η επιταγή, ως αναπαιώδες αξιόγραφο, δημιουργεί απαίτηση αυτοτελή και ανεξάρτητη από την απαίτηση για την οποία εκδόθηκε. Ως χρηματογράφο, όμως, όπως η συναλλαγματική και το γραμμάτιο εις διαταγή, η επιταγή, αν και μέσο πληρωμής, εκδίδεται χάρη καταβολής και όχι αντί καταβολής. Πραγματικά, η επιταγή δεν εξομοιώνεται με χρήμα (τραπεζογραμμάτιο) και η έκδοση και μεταβίβασή της, με οποιονδήποτε από τους τρόπους που προβλέπονται στα άρθρα 3 και 14 ν.5960/1933, δεν πραγματοποιούν αμέσως τη πληρωμή, πολλώ δε μάλλον που η εξόφληση της επιταγής γίνεται από τράπεζα και αυτή μπορεί να αρνηθεί την πληρωμή για οποιονδήποτε λόγο και δη, ως είθισται, λόγω έλλειψης διαθέσιμων κεφαλαίων. Η επιταγή, επομένως, δεν αποτελεί νόμιμο μέσο πληρωμής, όπως το τραπεζογραμμάτιο και γι' αυτό πρέπει να την δεχθεί ο δανειστής. Και επειδή η επιταγή περιέχει υπόσχεση πληρωμής, θεωρείται ότι συνήθως εκδίδεται ή μεταβιβάζεται χάρη και όχι αντί καταβολής, εκτός εάν υπάρχει σαφής βούληση των μερών για το αντίθετο.¹

---

¹ Αλ. Κιάνου – Παμπούκη, *Δίκαιο Αξιογράφων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 325-330

2. Ιστορική εξέλιξη της επιταγής. Νομοθετική ρύθμιση

Η εμφάνιση εγγράφων εντολών, του τύπου της επιταγής, παρατηρήθηκε εκεί όπου υπήρχαν τραπεζίτες, στους οποίους οι πελάτες είχαν καταθέσεις. Ο πελάτης που είχε κατάθεση, πραγματικά, μπορούσε να προβεί σε αναλήψεις διαφόρων ποσών ή να παραγγείλει απευθείας στο τραπεζίτη να πληρώσει σε κάποιον τρίτο ή να μεταφέρει ποσό χρημάτων σε λογαριασμό τρίτου, στον ίδιο ή σε άλλον τραπεζίτη (εντολή πληρωμής, γύρος). Μπορούσε, ακόμα, να εγχειρίσει στον τρίτο ένα σημείωμα, με το οποίο έδινε εντολή στον τραπεζίτη να πληρώσει σ' αυτόν (τον τρίτο) ορισμένο ποσό. Αυτό το σημείωμα χρησίμευε στον τρίτο ως ταυτότητα και στον τραπεζίτη ως εξόφληση (Quittung). Πολλοί, ιστορικοί, λοιπόν διαβλέπουν σε όλες αυτές τις έγγραφες εντολές τον πρόδρομο της σημερινής τραπεζικής επιταγής. Με το πνεύμα αυτό μπορεί κανείς να ανεύρει, με περισσότερη ή λιγότερη σαφήνεια, προδρόμους της επιταγής ακόμα και κατά την αρχαιότητα, στις χώρες της Ανατολής, όπως στη Βαβυλωνία, στην αρχαία Ελλάδα, στην Αίγυπτο των Πτολεμαίων και στη Ρώμη, αργότερα στους Άραβες και πολύ αργότερα στις ιταλικές πόλεις του Μεσαίωνα, στην Πολωνία, στην Ολλανδία και αλλού. Πολλοί συγγραφείς, ωστόσο, εκφράζουν εύλογα αμφιβολίες για το αν μπορούμε να αναγάγουμε την προέλευση της επιταγής στην αρχαιότητα και τοποθετούν την εμφάνισή της στην Ιταλία του μεσαίωνα ή και ακόμα αργότερα.

Η αφετηρία της εξέλιξης της επιταγής εντοπίζεται, κατ' άλλους, στην απόδειξη που έδινε ο πελάτης του τραπεζίτη στο δανειστή του, με την οποία ο τελευταίος αυτός μπορούσε να εισπράξει το σχετικό ποσό από τον τραπεζίτη και, κατ' άλλους, στις επιστολές που παρέδιδαν στους πιστωτές τους οι φεουδάρχες και ηγεμόνες και τις απηύθυναν προς τους φοροεισπράκτορες ή τους διαχειριστές τους, με τις οποίες τους έδιναν εντολή να πληρώσουν διάφορα χρηματικά ποσά στους κομιστές τους.

Τη σύγχρονη διαμόρφωσή του, όμως, ο θεσμός της επιταγής τη βρήκε κατά το 17^ο αιώνα στην Αγγλία. Εκεί, οι έμποροι κατέθεταν τα αποθέματά τους σε πολύτιμα μέταλλα σε χρυσοχόους και τα διέθεταν με έγγραφες εντολές που απηύθυναν σ' αυτούς. Αργότερα, το έργο αυτό ανέλαβαν οι τραπεζίτες, οι οποίοι μάλιστα διακανόνιζαν τις μεταξύ τους σχέσεις διαμέσου

συμφηφιστικών γραφείων, όπως έκαναν παλαιότερα οι αργυραμοιβοί του μεσαίωνα στις εμπορικές πανηγύρεις. Τέλος, από τον 19^ο αιώνα η επιταγή εξελίχθηκε οριστικά σε μέσο πληρωμής. Και ως μέσο πληρωμής διαδόθηκε από την Αγγλία σε πολλές χώρες της Ευρώπης, καθώς και στις χώρες της Βόρειας Αμερικής.

Στην εποχή μας, η σημασία της επιταγής ως μέσου πληρωμής είναι πολύ μεγάλη. Με τη λειτουργία της αυτή, μάλιστα, η επιταγή εξυπηρετεί και τις διεθνείς συναλλαγές και εξ αυτού του λόγου έγινε πολύ νωρίς αισθητή η ανάγκη ενοποίησης του δικαίου που τη διέπει. Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, πραγματικά, άρχισαν οι προσπάθειες για ενοποίηση του δικαίου της επιταγής και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, σε δύο διεθνή συνέδρια στη Χάγη, είχαν ήδη γίνει σημαντικές προπαρασκευαστικές εργασίες. Οι προσπάθειες αυτές, οι οποίες ήταν σύγχρονες και παράλληλες με τις προσπάθειες για την ενοποίηση του δικαίου της συναλλαγματικής, οδήγησαν στη συνδιάσκεψη της Γενεύης, η οποία συγκλήθηκε το 1931 υπό την αιγίδα της Κοινωνίας των Εθνών. Στη συνδιάσκεψη αυτή εκπονήθηκαν τρία αντίστοιχα σχέδια διεθνών συμβάσεων σχετικών με την επιταγή: Το πρώτο από αυτά αφορούσε το ουσιαστικό δίκαιο της επιταγής, με δύο συνημμένα παραρτήματα, από τα οποία το πρώτο περιλάμβανε το κείμενο του ενιαίου νόμου και το δεύτερο τις επιφυλάξεις υπό τις οποίες τα συμβαλλόμενα κράτη δέχονταν να ρυθμίσουν ορισμένα θέματα. Το δεύτερο σχέδιο περιείχε κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου για την επιταγή. Και το τρίτο, τέλος, διατάξεις για τη σχέση των εθνικών νόμων για το χαρτόσημο προς το δίκαιο της επιταγής.

Οι συμβάσεις αυτές έγιναν δεκτές από πολλές χώρες, με εξαίρεση τη Μεγάλη Βρετανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Τα δύο αυτά κράτη υπέγραψαν μόνο την τρίτη σύμβαση που αφορούσε τη χαρτοσήμανση. Η Ελλάδα υπέγραψε και τις τρεις αυτές συμβάσεις, τις κύρωσε με τον νόμο 5868/1933 και με τον νόμο 5960/1933 περί επιταγής εισήγαγε ως εσωτερικό της δίκαιο το κείμενο του ενιαίου νόμου με ορισμένες επιφυλάξεις. Ο νόμος 5960/1933 είναι και η βασική νομοθετική πηγή του δικαίου της επιταγής.

Συμπληρώνοντας τα περί ενοποίησης του δικαίου της επιταγής, αξίζει να σημειωθεί ότι ο προσπάθειες της UNCITRAL για την επιταγή – αντίστοιχες

με αυτές που έγιναν για τη συναλλαγματική και το γραμμάτιο εις διαταγή – δεν καρποφόρησαν από έλλειψη ενδιαφέροντος και παρέμειναν στάσιμες.²

3. Η οικονομική σημασία της επιταγής

Όπως προαναφέρθηκε, η επιταγή μοιάζει εξωτερικά με τη συναλλαγματική. Πραγματικά, και τα δύο αυτά αξιόγραφα ενσωματώνουν τριμερείς σχέσεις. Προϋποθέτουν δηλαδή, τρία πρόσωπα και έχουν ως βάση την έκταξη. Για τον λόγο αυτό, εξάλλου, η νομοθετική ρύθμιση της επιταγής προσεγγίζει σημαντικά τη νομοθετική ρύθμιση της συναλλαγματικής. Ωστόσο, μεταξύ των δύο αυτών αξιογράφων υπάρχουν διαφορές που αντικατοπτρίζονται και στις αντίστοιχες νομοθετικές ρυθμίσεις και οφείλονται ως επί το πλείστον στη διαφορετική οικονομική λειτουργία τους. Η επιταγή, πραγματικά, χρησιμεύει κυρίως ως όργανο πληρωμής, ενώ η συναλλαγματική, όπως και το γραμμάτιο εις διαταγή, είναι κυρίως όργανο παροχής πιστώσεως.

Πληρωμές με χρησιμοποίηση επιταγής μπορούν να γίνουν κατά δύο διαφορετικούς τρόπους: Ο πελάτης που έχει λογαριασμό σε τράπεζα και σχετική συμφωνία μαζί της μπορεί, αντί να εξοφλήσει οφειλή του προς τρίτον καταβάλλοντας μετρητά, να εκδώσει και να εγχειρίσει σ' αυτόν επιταγή που να απευθύνεται προς την τράπεζα, η οποία θα την πληρώσει σε βάρος του λογαριασμού του. Αλλά και ο τρίτος, ο οποίος πήρε την επιταγή, μπορεί να κάνει πληρωμή με αυτήν, μεταβιβάζοντάς την σε αυτόν στον οποίο οφείλει αντί να τον πληρώσει σε μετρητά.

Η χρησιμοποίηση της επιταγής ως μέσου πληρωμής έχει πολύ μεγάλη σημασία, ιδιαίτερα όταν η εξόφλησή της γίνεται χωρίς μετακίνηση αυτούσιου χρήματος, με απλές εγγραφές στους λογαριασμούς των πελατών της τράπεζας. Στην προκειμένη περίπτωση κατά τις αλληπάλληλες πληρωμές αποφεύγονται, πραγματικά, οι κίνδυνοι, οι δαπάνες και η χρονοτριβή που συνεπάγονται οι απαιτούμενες μετακινήσεις και μετρήσεις χρημάτων, γεγονός

---

² Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, *Δίκαιο Αξιογράφων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 330-332*

που ωφελεί τόσο τους ιδιώτες όσο και την εθνική οικονομία, διότι κατ' αυτόν τον τρόπο το χρήμα που είναι κατατεθειμένο στις τράπεζες εξοικονομείται, παραμένοντας στη διάθεσή τους, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιείται από αυτές για παροχή πιστώσεων.

Η σημασία της επιταγής ως μέσου πληρωμής είναι τόσο μεγάλη για την εθνική οικονομία, ώστε ο νομοθέτης προσπαθεί να διευκολύνει και να προαγάγει τη χρησιμοποίησή της στις συναλλαγές. Αυτό το επιτυγχάνει και με άλλες κατάλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις, κυρίως όμως με το να μην υποβάλλει την επιταγή σε χαρτοσήμανση. Η προσπάθεια του νομοθέτη, ωστόσο, να προωθήσει την επιταγή ως μέσο πληρωμής, δεν φθάνει μέχρι το σημείο ώστε η επιταγή να υποκαταστήσει το νόμιμο χρήμα, διότι αυτό θα έβλαπτε τη νομισματική πολιτική του κράτους. Από την άλλη πλευρά, ο νομοθέτης δεν επιθυμεί η επιταγή να εξελιχθεί σε μέσο παροχής πιστώσεως, διότι την αποστολή αυτή την επιτελούν, όπως προαναφέρθηκε, η συναλλαγματική και το γραμμάτιο εις διαταγή. Ωστόσο, παρόλα τα μέτρα που παίρνει ο νόμος για να κρατήσει την επιταγή στο σκοπό για τον οποίο την έταξε από την αρχή, αυτή εύκολα παρεκκλίνει προς την ανωτέρω κατεύθυνση, δεδομένου ότι δεν υποβάλλεται σε χαρτοσήμανση.

Παρατηρώντας, πάντως, κανείς τις ελληνικές συναλλαγές τα τελευταία χρόνια, εύλογα διερωτάται αν η επιταγή εξακολουθεί ακόμα να είναι κυρίως μέσο πληρωμής, καθόσον όλο και πιο συχνά χρησιμοποιείται αντί συναλλαγματικής, ως μέσο δηλαδή παροχής και κυκλοφορίας της πίστης. Οι συναλλασσόμενοι, στηριζόμενοι στο γεγονός ότι η επιταγή δεν χαρτοσημαίνεται και επιτρέπεται να μεταχρονολογείται (*άρθρο 28 παρ.2 ν. 5960/1933*), εκδίδουν όλο και πιο συχνά επιταγές μεταχρονολογημένες. Με τον τρόπο αυτό, παρατείνουν κατά βούληση το οκταήμερο, εντός του οποίου πρέπει κατά νόμο να εμφανισθεί η επιταγή προς πληρωμή (*άρθρο 29 παρ.1 ν.5960/1933*). Η πρακτική αυτή οδήγησε σε εκτροπή της επιταγής από τον κατά νόμο προορισμό της, με δυσμενείς συνέπειες και για την εθνική οικονομία, γεγονός που ανάγκασε τον νομοθέτη να υποβάλει σε χαρτοσήμανση τις μεταχρονολογημένες επιταγές που προσκομίζονται στις

τράπεζες πριν από τη φερόμενη ημερομηνία εκδόσεώς τους (άρθρο 11 ν.1957/1991).³

4. Ιδιαίτερα είδη επιταγής

Στον νόμο 5960/1933 ρυθμίζονται δύο ιδιαίτερα είδη επιταγών, η δίγραμμη και η λογιστική επιταγή. Σκοπός των δύο αυτών ειδών επιταγών είναι η μείωση του κινδύνου απώλειας, κλοπής ή πλαστογράφησης της επιταγής.

Η δίγραμμη επιταγή είναι επινόηση της αγγλικής πρακτικής. Εξωτερικά διαφέρει από την κοινή επιταγή κατά το ότι στην εμπρός όψη της φέρει δύο παράλληλες γραμμές (άρθρο 37 παρ.2 ν.5960/1933), κάθετες ή διαγώνιες. Η σημείωση των δύο αυτών παράλληλων γραμμών καλείται διγράμμιση και μπορεί να γίνει από τον εκδότη ή από τον κομιστή της επιταγής (άρθρο 37 παρ.1 ν.5960/1933). Η διγράμμιση έχει την έννοια ότι επιταγή είναι πληρωτέα μόνο σε τραπεζίτη ή πελάτη του πληρωτή, ενώ η κοινή επιταγή είναι πληρωτέα σε οποιονδήποτε κομιστή.

Η διγράμμιση μπορεί να είναι γενική ή ειδική. Γενική είναι η διγράμμιση όταν συνίσταται σε δύο παράλληλες γραμμές, ανάμεσα στις οποίες δεν σημειώνεται τίποτε ή σημειώνεται μόνο λέξη «τραπεζίτης» ή άλλος ισοδύναμος όρος (άρθρο 37 παρ.3 εδάφιο α ν.5960). Και ειδική είναι η διγράμμιση όταν ανάμεσα στις δύο παράλληλες γραμμές αναφέρεται το όνομα συγκεκριμένου τραπεζίτη (άρθρο 37 παρ.3 εδάφιο γ ν.5960). Μάλιστα, η διαγραφή της διγραμμίσεως ή του ονόματος του τραπεζίτη, που σημειώνεται στην ειδική διγράμμιση, δεν επιτρέπεται και, αν τυχόν γίνει, θεωρείται σαν να μην έγινε (άρθρο 37 παρ.4 ν.5960). Η έννοια της ειδικής διγραμμίσεως είναι ότι η πληρωμή της επιταγής μπορεί να γίνει μόνο στον τραπεζίτη που σημειώνεται στη διγράμμιση ή, αν αυτός είναι πληρωτής, μόνο σε πελάτη του.

Η δίγραμμη επιταγή, όπως και η κοινή, πληρώνεται από τραπεζίτη –σ' εμάς, από τραπεζική ανώνυμη εταιρία ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που ασκεί τραπεζικές εργασίες. Το ιδιαίτερο αποτέλεσμα της διγραμμίσεως είναι ότι η επιταγή είναι πληρωτέα σε τραπεζίτη ή, αν αυτός

---

³ Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, Δίκαιο Αξιογράφων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 333-335

είναι πληρωτής, σε πελάτη του. Πραγματικά, η διγράμμιση σημαίνει ειδική εντολή του πελάτη προς τον πληρωτή σχετικά με το πρόσωπο, στο οποίο επιτρέπεται να πληρώσει την επιταγή.

Σε ποιόν τραπεζίτη είναι πληρωτέα η επιταγή εξαρτάται από το είδος της διγραμμίσεως: Αν η διγράμμιση είναι γενική, η επιταγή είναι πληρωτέα σε οποιονδήποτε τραπεζίτη ή σε πελάτη του πληρωτή (άρθρο 38 παρ.1 ν.5960). Αντίθετα, αν διγράμμιση είναι ειδική, η επιταγή είναι πληρωτέα μόνο στον τραπεζίτη του οποίου το όνομα σημειώνεται στη διγράμμιση και, αν αυτός είναι ο πληρωτής, μόνο σε πελάτη του (άρθρο 38 παρ.2 εδάφιο β ν.5960). Ο τραπεζίτης αυτός, όμως, του οποίου το όνομα σημειώνεται στην ειδική διγράμμιση, μπορεί να αναθέσει την είσπραξη της επιταγής σε άλλο τραπεζίτη (άρθρο 38 παρ.2 εδάφιο β ν.5960). Η ανάθεση, αφού ο νόμος δεν ορίζει τίποτε, μπορεί να γίνει είτε με οπισθογράφηση λόγω πληρεξουσιότητας είτε με σημείωση στην εμπρός όψη της επιταγής. Αν ο πληρωτής δεν συμμορφωθεί με τους περιορισμούς στους οποίους υπόκειται κατά νόμο η διγράμμιση, ευθύνεται μέχρι το ποσό της επιταγής για τα ζημιά που τυχόν προκλήθηκε (άρθρο 38 παρ.5 ν.5960/1933).

Σκοπός της διγράμμισης είναι να αποφευχθεί ή να περιορισθεί ο κίνδυνος πληρωμής της επιταγής σε μη δικαιούχο. Με τη διγράμμιση, πραγματικά, χωρίς να μπαίνουν φραγμοί στην κυκλοφορία της επιταγής, περιορίζεται σημαντικά ο κύκλος των προσώπων που δικαιούνται να εισπράξουν την επιταγή. Και αυτό γιατί η δίγραμμη επιταγή μπορεί να πληρωθεί μόνο σε πρόσωπα γνωστά στον πληρωτή ή σε πρόσωπα κατά τεκμήριο αξιόπιστα, όπως είναι οι τράπεζες και οι πελάτες τους. Πραγματικά, ο κομιστής δίγραμμης επιταγής μπορεί να την εισπράξει, κατ' αρχήν, μόνο αν είναι πελάτης της πληρώτριας τράπεζας. Διαφορετικά, για να την εισπράξει, πρέπει ή να την μεταβιβάσει σε άλλη τράπεζα ή να εξουσιοδοτήσει άλλη τράπεζα προς είσπραξη, πράγμα που πρακτικά προϋποθέτει ότι θα είναι πελάτης της. Σε κάθε περίπτωση, έτσι, το πρόσωπο που θα εισπράξει την επιταγή πρέπει να βρίσκεται σε σχέση πελάτη προς κάποια τράπεζα (την πληρώτρια ή άλλη) και αυτό εξασφαλίζει την αποκάλυψη του τυχόν κακής πίστεως κομιστή.

Αν και με τη διγράμμιση περιορίζεται σημαντικά ο κίνδυνος να πληρωθεί σε μη δικαιούχο η επιταγή που κλάπηκε ή χάθηκε, ο κίνδυνος αυτός

δεν παραμερίζεται εντελώς, ιδίως όταν η επιταγή είναι στον κομιστή. Πραγματικά, και μετά τη διγράμμισή της, η επιταγή μπορεί να μεταβιβασθεί κατά τους γνωστούς τρόπους μεταβιβάσεως. Συνεπώς, αν είναι ανώνυμη, μπορεί να μεταβιβασθεί με απλή παράδοση. Έτσι, αυτός που βρήκε ή έκλεψε δίγραμμη επιταγή έχει κάθε δυνατότητα να μην την εισπράξει προσωπικά, αφού μπορεί να την μεταβιβάσει σε καλής πίστεως τρίτον, ο οποίος μετά θα την παραδώσει προς είσπραξη στην τράπεζά του. Οπωσδήποτε, όμως, η διγράμμιση δημιουργεί στον τρίτο που αποκτά τα επιταγή υποχρέωση πρόσθετης επιμέλειας σχετικά με την εξακρίβωση της προελεύσεώς της και αυτό δυσχεραίνει έμμεσα την κυκλοφορία της επιταγής.

Η λογιστική επιταγή είναι δημιούργημα της γερμανικής πρακτικής και νομοθεσίας. Την επιταγή αυτή ο νόμος 5960/1933 στον τίτλο του κεφαλαίου του Ε την αποκαλεί «επιταγή εις λογαριασμόν». Η λογιστική επιταγή διαφέρει εξωτερικά από την κοινή επιταγή κατά το ότι στην εμπρός όψη της φέρει τη φράση «πληρωτέα εις λογαριασμόν» ή άλλη ισοδύναμη (άρθρο 39 παρ.1 ν. 596/1933). Η φράση αυτή αναγράφεται στο περιθώριο της επιταγής και στο ύψος του κειμένου, σε κατεύθυνση όμως διαφορετική από την κατεύθυνση του κειμένου, δηλαδή κάθετα ή διαγώνια προς αυτό. Η αναγραφή γίνεται από τον εκδότη ή τον κομιστή της επιταγής (άρθρο 39 παρ.1 ν.5960/1933). Και η προσθήκη της φράσεως αυτής έχει την έννοια ότι απαγορεύεται στον πληρωτή να εξοφλήσει την επιταγή σε μετρητά. Γι' αυτό η λογιστική επιταγή μπορεί να γίνει μόνο αντικείμενο λογιστικού διακανονισμού που ισχύει ως πληρωμή (άρθρο 39 παρ.2 ν.5960). Διαγραφή της φράσεως «πληρωτέα εις λογαριασμόν» δεν επιτρέπεται και, αν τυχόν γίνει, θεωρείται σαν να μην έγινε (άρθρο 39 παρ.3 ν.5960).

Η λογιστική επιταγή, κατά το άρθρο 39 παρ.2 ν.5960/1933, μπορεί να δώσει αφορμή μόνο σε λογιστικό διακανονισμό από μέρους του πληρωτή. Ο διακανονισμός αυτός, όπως στην ίδια διάταξη ορίζεται, μπορεί να συνίσταται είτε σε πίστωση του ποσού της επιταγής στο λογαριασμό του κομιστή, αν αυτός έχει λογαριασμό στην πληρώτρια τράπεζα, είτε σε γύρο ή συμψηφισμό, αν ο κομιστής έχει λογαριασμό σε άλλη τράπεζα. Αν η πληρώτρια τράπεζα παραβεί τους περιορισμούς, που κατά το νόμο συνεπάγεται η λογιστική επιταγή, ευθύνεται μέχρι το ποσό της επιταγής για τη ζημία που τυχόν προκλήθηκε (άρθρο 39 παρ.4 ν.5960). Έτσι, η πληρώτρια δεν επιτρέπεται να

καταλογίσει στον κομιστή την πληρωμή της λογιστικής επιταγής σε μετρητά. Φυσικά, η υποχρέωση αποζημίωσης δεν περιορίζεται μόνο απέναντι στον εκδότη, αλλά υπάρχει και απέναντι στο νόμιμο κομιστή της επιταγής.

Σκοπός της λογιστικής επιταγής, όπως και της δίγραμμης, είναι η αποφυγή ή ο περιορισμός του κινδύνου πληρωμής της επιταγής σε μη δικαιούχο όταν εμφιλοχώρησε κλοπή ή απώλεια. Αλλά ενώ η δίγραμμη επιταγή επιτυγχάνει αυτό τον σκοπό άμεσα με περιορισμό των προσώπων που μπορούν να εισπράξουν την επιταγή, η λογιστική επιταγή τον επιτυγχάνει έμμεσα με την απαγόρευση πληρωμής της σε μετρητά. Με την απαγόρευση αυτή, πραγματικά, ο κομιστής μπορεί να αξιοποιήσει τη λογιστική επιταγή μόνο όταν έχει λογαριασμό σε τράπεζα, την πληρώτρια ή κάποια άλλη, δηλαδή μόνο όταν είναι πελάτης τράπεζας, ώστε να είναι πρόσωπο που εμπνέει εμπιστοσύνη και, το κυριότερο, πρόσωπο που σε περίπτωση εμφανίσεως ανωμαλιών μπορεί να ελεγχθεί. Κατά τον τρόπο αυτό, η αξιοποίηση μιας λογιστικής επιταγής, που βρέθηκε ή κλάπηκε, δεν είναι εύκολη, γιατί είναι σημαντικά αυξημένες οι πιθανότητες αποκάλυψης του κακής πίστης κομιστή.

Πάντως, όπως με τη δίγραμμη επιταγή, έτσι και με τη λογιστική δεν παραμερίζεται τελείως ο κίνδυνος εισπράξεως επιταγής από μη δικαιούχο, κίνδυνος που αναφαίνεται βασικά όταν η επιταγή είναι στον κομιστή. Πραγματικά, ο κακής πίστεως κομιστής της λογιστικής επιταγής μπορεί να ανοίξει λογαριασμό στην πληρώτρια ή σε άλλη τράπεζα και, αφού μεταφέρει το ποσό της επιταγής στο λογαριασμό αυτό, να αποσύρει ολόκληρο το ποσό του και να εξαφανισθεί. Ακόμα, ο κακής πίστης κομιστής μπορεί να μην εισπράξει ο ίδιος την επιταγή, αλλά να τη μεταβιβάσει σε άλλον καλής πίστης που να έχει τις προϋποθέσεις του λογιστικού διακανονισμού (δηλαδή που να έχει ήδη λογαριασμό σε τράπεζα). Πάντως και αυτός ο τύπος της επιταγής δημιουργεί για τον αποκτώντα υποχρέωση πρόσθετης επιμέλειας σχετικά με τον έλεγχο της προέλευσης της επιταγής, πράγμα ου δυσχεραίνει την κυκλοφορία της.

Η ταξιδιωτική επιταγή είναι δημιούργημα της πρακτικής των συναλλαγών στην Αμερική. Από εκεί διαδόθηκε και χρησιμοποιείται σήμερα ευρύτατα σε πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, χωρίς ωστόσο να προβλέπεται νομοθετικά στη χώρα μας. Με την ταξιδιωτική επιταγή

επιδιώκεται η ευχερής μεταφορά χρημάτων από τόπο σε τόπο, κατά τρόπο που να εξασφαλίζει τον κίνδυνο κλοπής ή απώλειας. Η ταξιδιωτική επιταγή εκδίδεται από τράπεζα στο όνομα του πελάτη της. Αυτός καταβάλλει στην τράπεζα το ποσό της επιταγής κατά την έκδοση και το αναλαμβάνει από υποκατάστημα ή ανταποκριτή της σε άλλο τόπο, αποδίδοντας την επιταγή. Αν και η νομική φύση της επιταγής αμφισβητείται, σ' εμάς επικρατεί η άποψη κατά την οποία πρόκειται περί ιδιόμορφης τραπεζικής επιταγής.

Οι βασικές διαφορές της ταξιδιωτικής επιταγής από την τραπεζική είναι οι εξής: α) Ο λήπτης της ταξιδιωτικής επιταγής καταβάλλει εκ των προτέρων ολόκληρη την αξία της επιταγής και δικαιούται να εξαργυρώσει την επιταγή και να εισπράξει την αξία της σε άλλο υποκατάστημα ή ανταποκριτή της εκδότριας τράπεζας. Συνεπώς, με την ταξιδιωτική επιταγή δεν γίνεται πληρωμή (ιδίως από πρόσωπο σε πρόσωπο), όπως με την κοινή επιταγή, αλλά παρέχεται η δυνατότητα σε ορισμένο πρόσωπο να αποκτήσει μετρητά στο νόμισμα κάποιου άλλου τόπου. Πολύ περισσότερο η ταξιδιωτική επιταγή δεν αποτελεί νόμισμα ούτε με στενή έννοια αλλά ούτε και με ευρεία έννοια, αν και η άποψη αυτή έχει υποστηριχθεί. β) Η ταξιδιωτική επιταγή έχει εξαρχής συμπληρωμένο το ποσό της. Εξάλλου, δεν αναφέρει τόπο και χρόνο εκδόσεως ούτε τόπο πληρωμής. Το τελευταίο αυτό είναι εντελώς φυσικό, αν ληφθεί υπόψη ότι η ταξιδιωτική επιταγή αποβλέπει, ακριβώς, στο να διευκολύνει τους ταξιδιώτες να εισπράξουν το ποσό της σε οποιαδήποτε χώρα και αν βρίσκονται.

Ο έλεγχος της νομιμοποίησης του κομιστή της ταξιδιωτικής επιταγής, κατά την εξόφλησή της, γίνεται συνήθως με διπλή υπογραφή της από το λήπτη, μία κατά την έκδοση και μία κατά την εξόφληση. Η δεύτερη υπογραφή τίθεται μπροστά στον υπάλληλο που εξοφλεί την επιταγή και έτσι αυτός έχει τη δυνατότητα να ελέγξει την ταυτότητα του κομιστή που την εισπράττει. Εξάλλου, ο έλεγχος της γνησιότητας της ταξιδιωτικής επιταγής διασφαλίζεται με τη χρησιμοποίηση από την εκδότρια τράπεζα ειδικών εντύπων, που δύσκολα μπορούν να παραποιηθούν.⁴

---

⁴ Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, *Δίκαιο Αξιογράφων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 395-403*

5. Διαφορές της επιταγής από τη συναλλαγματική

Τόσο στη συναλλαγματική όσο και στην επιταγή περιέχεται εντολή (διαταγή) για την πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού, γι' αυτό πολλές διατάξεις του ν.5960/1933 περί επιταγής είναι παρεμφερείς ή ακόμα και ταυτίζονται λεκτικά με εκείνες του ν.5325/1932. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι πλέον ούτε η συναλλαγματική είναι απαραίτητο να χαρτοσημαίνεται, επομένως αυτή η διαφορά που υπήρχε με την επιταγή έχει πια εκλείψει. Παρά τις ομοιότητες αυτές όμως, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ συναλλαγματικής και επιταγής, οφειλόμενες κυρίως στη διαφορετική οικονομική αποστολή που επιτελούν, η μία ως μέσο παροχής πίστωσης και η άλλη ως βραχυπρόθεσμο μέσο πληρωμής. Οι σπουδαιότερες διαφορές είναι οι ακόλουθες:

- 1) Σε αντίθεση με τη συναλλαγματική, ο νόμος περί επιταγής αποκλείει την αποδοχή. Τυχόν αποδοχή θεωρείται ως μη γραμμένη (άρθρο 4), χωρίς όμως να επηρεάζεται κατά τα λοιπά το κύρος της επιταγής. Επομένως για την πληρωμή της επιταγής ευθύνονται όλοι οι υπογραφείς, όχι όμως ο πληρωτής, δηλαδή η τράπεζα. Ένας από τους κύριους λόγους της ως άνω απαγόρευσης ήταν ο φόβος μήπως η επιταγή χρησιμοποιηθεί ως μέσο παροχής πιστώσεως, υποκαθιστώντας τη συναλλαγματική όψεως. Για να αποφευχθούν καταστρατηγήσεις της απαγόρευσης αποδοχής, προβλέπεται η ακυρότητα της οπισθογράφησης και τριτεγγύησης του πληρωτή (άρθρα 15 παρ.2 εδ.β, 25 παρ.2 ν.5960/1933), αποκλείεται δηλαδή η ευθύνη του πληρωτή ακόμα και ως οπισθογράφου ή τριτεγγυητή.
- 2) Η δεύτερη βασική ρύθμιση, με την οποία επιδιώκει ο νομοθέτης τη μη χρησιμοποίηση της επιταγής ως μέσου παροχής πιστώσεως, αποβλέπει στο να εξασφαλισθεί να γίνει η εμφάνιση της επιταγής σε σύντομο χρονικό διάστημα από τον χρόνο έκδοσής της. Αυτό επιτυγχάνεται με τους εξής ειδικότερους κανόνες: α) Η επιταγή είναι πάντοτε πληρωτέα εν όψει. Αντίθετη ρήτρα, π.χ. ορισμός προθεσμίας πληρωμής, δεν επιφέρει ακυρότητα, θεωρείται όμως ως μη γραμμένη (άρθρο 28 παρ.1 ν.5960/1933). Βέβαια, και η συναλλαγματική μπορεί να εκδοθεί εν όψει, η προθεσμία όμως για την εμφάνισή της για

πληρωμή είναι μεγάλη, ένας χρόνος από την έκδοσή της, ενώ της επιταγής μόνο οκτώ ημέρες. Για να αποφευχθούν καταστρατηγήσεις προβλέπεται ότι και οι μεταχρονολογημένες επιταγές, οι επιταγές δηλαδή που φέρουν ψευδώς ημερομηνία έκδοσης μεταγενέστερη της πραγματικής, μπορούν να εμφανισθούν αμέσως για πληρωμή, δηλαδή ακόμα και πριν την αναγραφόμενη ημερομηνία εκδόσεως (άρθρο 28 παρ.2). β) Προβλέπονται σύντομες προθεσμίες εμφάνισης. Έτσι, για επιταγές που έχουν εκδοθεί και είναι πληρωτέες στο εσωτερικό (επιταγές εσωτερικού) η προθεσμία είναι οκτώ ημέρες, για επιταγές που είναι πληρωτέες σε άλλη χώρα από τη χώρα εκδόσεως είκοσι ημέρες (επιταγές εξωτερικού), ενώ αν διαφέρουν και οι ήπειροι εβδομήντα ημέρες (άρθρο 29 ν.5960/1933). Αν ο κομιστής δεν τηρήσει την προθεσμία, χάνει τα αναγωγικά του δικαιώματα, ενώ επιπλέον μπορεί ο εκδότης να ανακαλέσει την επιταγή.

- 3) Η αποστολή της επιταγής ως μέσου πληρωμής υπογραμμίζεται και από το ότι πληρωτής μπορεί να είναι μόνο τράπεζα ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που ασκούν τραπεζικές εργασίες (ταμείο παρακαταθηκών και δανείων), στα οποία ο εκδότης έχει λογαριασμό (άρθρα 3, 54 ν.5960/1933).
- 4) Ναι μεν η επιταγή, όπως η συναλλαγματική, είναι γεννημένη εις διαταγή, με δυνατότητα μετατροπής της σε ονομαστικό αξιόγραφο με την προσθήκη της ρήτρας «όχι εις διαταγήν», σε αντίθεση όμως με αυτή, η επιταγή μπορεί να εκδοθεί και στον κομιστή (άρθρο 5), για να είναι ακόμα ευχερέστερη η χρησιμοποίησή της ως μέσου πληρωμής. Στην επιταγή που εκδίδεται στον κομιστή δεν αναφέρεται το όνομα του λήπτη. Πάντως, αν η επιταγή έχει εκδοθεί κατά ορισμένο τύπο, π.χ. στον κομιστή, δεν μπορεί μετά να μετατραπεί εις διαταγή. Ως επιταγή στον κομιστή ισχύει και αυτή που εκδόθηκε χωρίς να κατονομάζεται δικαιούχος ή που κατονομάζεται μεν, με την προσθήκη όμως «εις τον κομιστή» ή ως ονομαστικό (άρθρο 5 παρ.3 ν.5960/1933). Επιταγή, πάντως, στην οποία πληρωτής είναι ο ίδιος ο εκδότης, δεν μπορεί να είναι στον κομιστή. Έκδοση δε επιταγής, στην οποία πληρωτής είναι ο

ίδιος ο εκδότης, επιτρέπεται μόνο μεταξύ καταστημάτων της ίδιας τράπεζας (άρθρο 6 παρ.3 ν.5960/1933).⁵

Στα επόμενα κεφάλαια της παρούσας εργασίας ακολουθεί ανάλυση των σημαντικότερων διατάξεων του νόμου 5960/1933 περί επιταγής, των κυριότερων ερμηνευτικών ζητημάτων που ανακύπτουν από τις διατάξεις αυτές και γίνεται μνεία αποφάσεων των ελληνικών δικαστηρίων, οι οποίες είναι κεφαλαιώδους σημασίας για το δίκαιο της επιταγής. Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η έκδοση, η κυκλοφορία και η πληρωμή της τραπεζικής επιταγής, στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια της ακάλυπτης επιταγής, τόσο από ποινικής όσο και από αστικής πλευράς, με παράθεση αποσπασμάτων πρόσφατων σημαντικών δικαστικών αποφάσεων και, τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η έκδοση διαταγής πληρωμής από επιταγή, ενώ παρατίθενται επίσης και στο εν λόγω κεφάλαιο ενδεικτικές δικαστικές αποφάσεις.

---

⁵ Ν. Κ. Ρόκας, *Δίκαιο Αξιογράφων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1992, σελ.135-137*

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Έκδοση, κυκλοφορία και πληρωμή της τραπεζικής επιταγής

1. Έκδοση και τύπος της επιταγής

Για τη δημιουργία υποχρέωσης από επιταγή απαιτούνται οι ίδιες ουσιαστικές προϋποθέσεις όπως στη συναλλαγματική. Εκτός από την ικανότητα του εκδότη για δικαιοπραξία (άρθρο 58) απαιτείται, και για την ανάληψη υποχρέωσης από επιταγή σύμβαση δόσεως και λήψεως.

Για να είναι έγκυρη η έκδοση επιταγής απαιτείται η συνδρομή έξι τυπικών στοιχείων (άρθρο 1):

- α) Η ονομασία «επιταγή» στο κείμενο του εγγράφου.
- β) Απλή και καθαρή εντολή πληρωμής ορισμένου χρηματικού ποσού. Η επιταγή μπορεί να εκδοθεί πληρωτέα σε ξένο νόμισμα με τους όρους του άρθρου 36. Σε αντίθεση όμως με τη συναλλαγματική όψεως, δεν επιτρέπεται στην επιταγή ρήτρα τόκου και αν περιληφθεί θεωρείται ως μη γραμμένη (άρθρο 7). Και από τη διαφορά αυτή φαίνεται η συνεπής αντιμετώπιση της επιταγής από τον νόμο αποκλειστικά ως μέσου πληρωμής.
- γ) Το όνομα του πληρωτή, ο οποίος πρέπει να είναι τραπεζίτης (άρθρο 3). Πληρωτής μπορεί να ορισθεί και ο ίδιος εκδότης, αλλά μόνο όταν εκδότης και πληρωτής είναι διαφορετικά καταστήματα της ίδιας τράπεζας (άρθρο 6 παρ.3).
- δ) Ο τόπος πληρωμής. Η έλλειψη όμως του στοιχείου αυτού αναπληρώνεται σύμφωνα με τους ερμηνευτικούς κανόνες του άρθρου 2.
- ε) Η χρονολογία και ο τόπος εκδόσεως. Έλλειψη χρονολογίας επιφέρει ακυρότητα της επιταγής, ενώ ψευδής χρονολόγηση (προχρονολόγηση ή μεταχρονολόγηση) δεν παραβιάζουν το κύρος της. Αν λείπει ο τόπος εκδόσεως, ως τόπος εκδόσεως θεωρείται ο τόπος που σημειώνεται δίπλα στο

όνομα του εκδότη (άρθρο 2 παρ.4). Αν λείπει και η ένδειξη αυτή, η επιταγή είναι άκυρη.

στ) Υπογραφή του εκδότη.

Στην επιταγή δεν υπάρχουν δύο τυπικά στοιχεία, τα οποία είναι απαραίτητα στη συναλλαγματική. Αυτά είναι η χρονολογία λήξεως, και τούτο διότι η επιταγή είναι πάντοτε πληρωτέα εν όψει και το όνομα του λήπτη, διότι η επιταγή μπορεί να εκδοθεί και στον κομιστή. Αν κατονομάζεται στην επιταγή ένα ορισμένο πρόσωπο ως λήπτης, τότε πρόκειται για επιταγή εις διαταγή (άρθρο 5 εδάφιο 1). Η επιταγή, όπως και η συναλλαγματική, μπορεί να εκδοθεί και εις διαταγή του εκδότη («εις διαταγή εμού του ιδίου», άρθρο 6 παρ.1).

Αν λείπει ένα από τα βασικά στοιχεία του άρθρου 1, ο τίτλος δεν ισχύει ως επιταγή (άρθρο 2 παρ.1). Μπορεί όμως κατά μετατροπή να ισχύσει ως έκταξη ή ως εμπορική εντολή πληρωμής. Αν η έλλειψη κάποιου στοιχείου είναι ηθελημένη, πρόκειται για λευκή επιταγή (άρθρο 13). Για να πρόκειται για λευκή επιταγή, πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον η υπογραφή του εκδότη. Η συμπλήρωση της επιταγής κατά παράβαση των συμφωνηθέντων συνιστά νόθευση εγγράφου.

Ο νόμος δεν προϋποθέτει ορισμένο τύπο εντύπου για να είναι έγκυρη η επιταγή. Από άποψη δικαίου επιταγής είναι έγκυρη η επιταγή, η οποία γράφεται σε οποιοδήποτε κομμάτι χαρτιού. Κατά κανόνα όμως συμφωνούν οι τράπεζες με τους πελάτες τους ότι θα πληρώνουν μόνο έντυπες επιταγές που προέρχονται από βιβλιάριο επιταγών που τους έχουν παραχωρήσει. Αυτό γίνεται για να μειωθεί ο κίνδυνος πλαστογραφήσεων.⁶

2. Σχέσεις αιτίας

Η υποκείμενη σχέση μεταξύ εκδότη και λήπτη (σχέση αξίας) μπορεί να είναι οποιαδήποτε έννομη σχέση (πώληση, εργολαβία, δάνειο, δωρεά), προς εκπλήρωση της οποίας εκδίδεται η επιταγή. Η παράδοση επιταγής για εξόφληση χρέους ενέχει κατά κανόνα υπόσχεση χάριν και όχι αντί καταβολής.

---

⁶ Ν. Κ. Ρόκας, *Δίκαιο Αξιογράφων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1992, σελ. 138-139*

Μεταξύ εκδότη και πληρώτριας τράπεζας (σχέση καλύψεως) έχει συναφθεί κατά κανόνα σύμβαση επιταγής. Η σύμβαση επιταγής είναι συνήθως μέρος ευρύτερης τραπεζικής σύμβασης, την οποία έχει συνάψει ο εκδότης με την τράπεζα στην οποία έχει λογαριασμό (σύμβαση παροχής υπηρεσιών). Κατά το άρθρο 3 παρ.1 εδάφιο 1 ν. 5960/1933, ο εκδότης επιταγής έχει στην πληρώτρια τράπεζα κεφάλαια («κάλυμμα», «πρόβλεψη»), τα οποία, βάσει ρητής ή σιωπηρής συμφωνίας, έχει το δικαίωμα να διαθέτει με επιταγές. Εφόσον υπάρχει η συμφωνία αυτή και εφόσον η συμπλήρωση της επιταγής έχει γίνει σε ειδικά, αριθμημένα έντυπα (μπλοκ επιταγών), τα οποία έχει παραδώσει η τράπεζα στον πελάτη της (εκδότη), η τράπεζα είναι υποχρεωμένη απέναντί του να πληρώνει τις επιταγές αυτές μέχρι το ύψος του ποσού του λογαριασμού του. Η υποχρέωση αυτή της τράπεζας πηγάζει από τη σύμβαση επιταγής (δεν είναι δηλαδή αξιολογική υποχρέωση, αφού ισχύει η απαγόρευση αποδοχής της επιταγής) σε συνδυασμό με την εμφάνιση της επιταγής, η οποία έχει συγχρόνως την έννοια υπόδειξης και εξουσιοδότησης του εκδότη προς την τράπεζα να πληρώσει το ποσό από τον λογαριασμό του σε εκτέλεση της σύμβασης επιταγής. Αντίθετα, απέναντι στον κομιστή της επιταγής ο πληρωτής δεν υπέχει υποχρέωση πληρωμής, αφού ούτε η σύμβαση επιταγής είναι σύμβαση υπέρ τρίτου ούτε η έκδοση επιταγής ενέχει συγχρόνως εκχώρηση της απαίτησης του εκδότη κατά της τράπεζας από τον λογαριασμό του στον κομιστή.

Πάντως η εγκυρότητα της επιταγής δεν εξαρτάται από τη σύναψη σύμβασης επιταγής (άρθρο 3 παρ.1 εδάφιο 2). Η τράπεζα, και όταν δεν υπάρχει σύμβαση επιταγής με τον εκδότη ή το ποσό της επιταγής υπερβαίνει το ποσό του λογαριασμού του, χωρίς να είναι υποχρεωμένη, μπορεί να πληρώσει την επιταγή είτε διότι τρίτος παρέχει τα διαθέσιμα κεφάλαια είτε διότι η τράπεζα παρέχει πίστωση στον πελάτη της. Η ακάλυπτη επιταγή έχει πλήρη ισχύ. Αν η τράπεζα αρνηθεί να πληρώσει την επιταγή, ο κομιστής (στον οποίο επιστρέφεται η «σφραγισμένη» επιταγή), μπορεί να ασκήσει τα αναγωγικά του δικαιώματα. Αν η τράπεζα εξοφλήσει τον κομιστή, μολονότι στον λογαριασμό του εκδότη δεν υπήρχαν διαθέσιμα κεφάλαια, η τράπεζα δεν έχει κατά του εξοφληθέντος κομιστή αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού. Το

αν η τράπεζα μπορεί να στραφεί κατά του εκδότη, εξαρτάται από τις μεταξύ τους εσωτερικές σχέσεις.

Ένα ζήτημα που απασχολεί ιδιαίτερα την πρακτική είναι ποιος θα φέρει τον κίνδυνο σε περίπτωση πληρωμής από την τράπεζα πλαστής (ως προς την υπογραφή του εκδότη) ή παραποιημένης (ως προς το ποσό) επιταγής. Πρέπει να ξεκινήσει κανείς από το ότι στην πλαστή επιταγή δεν υπάρχει έγκυρη εξουσιοδότηση του πελάτη (εκδότη) προς την τράπεζα, γι' αυτό η τράπεζα δεν μπορεί να χρεώσει τον λογαριασμό του με το ποσό που κατέβαλε. Βάσει όμως της αρχής της καλής πίστεως πρέπει να γίνει δίκαιη κατανομή κινδύνων (θεωρία σφαιρών, Ulmer). Αν, παρά τον επιμελή έλεγχο, δεν ήταν δυνατή από την τράπεζα η διαπίστωση της πλαστογραφίας, και με την προϋπόθεση ότι αυτή οφειλόταν σε περιστατικό που βρίσκεται στη σφαίρα του πελάτη της (π.χ. απώλεια του βιβλιαρίου επιταγών), τότε τον κίνδυνο φέρει ο εκδότης. Σε αντίθετη περίπτωση, αν δηλαδή η επιταγή πλαστογραφήθηκε παρά την τήρηση από τον εκδότη της επιβαλλόμενης επιμέλειας, τον κίνδυνο φέρει η τράπεζα.

Οι αρχές αυτές όμως ισχύουν μόνο εφόσον δεν προβλέπεται άλλη ρύθμιση στην τραπεζική σύμβαση. Είναι δηλαδή δυνατόν να προβλέπονται στην τραπεζική σύμβαση συναλλακτικοί όροι, με τους οποίους να επιρρίπτεται ο κίνδυνος στον πελάτη. Πάντως, ο αποκλεισμός της ευθύνης της τράπεζας δεν μπορεί να επεκταθεί έγκυρα και ως προς την απαλλαγή από την υποχρέωση για επιμελή έλεγχο της επιταγής (ΑΚ 178, 179). Ως προς το σημείο αυτό η τράπεζα υπέχει ευθύνη για κάθε πταίσμα, δηλαδή και για ελαφρά αμέλεια. Οι συνέπειες σε περίπτωση ευθύνης της τράπεζας για την πληρωμή πλαστής επιταγής είναι η υποχρέωσή της να αποκαταστήσει τη ζημιά του πελάτη της. Κατά εκείνου που εισέπραξε την επιταγή, η τράπεζα έχει αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού. Αν, αντίθετα, η τράπεζα πλήρωσε χωρίς να προσβάλει την υποχρέωσή της για έλεγχο της επιταγής, την αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού έχει ο πελάτης της.⁷

---

⁷ Ν. Κ. Ρόκας, *Δίκαιο Αξιογράφων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1992, σελ. 139-141*

3. Η μεταχρονολογημένη επιταγή

Ο νομοθέτης προάγει την οικονομική λειτουργία της επιταγής ως μέσου πληρωμής, όπως προκύπτει ιδίως από το άρθρο 28 παρ.1 ν. 5960/1933, σύμφωνα με το οποίο «η επιταγή είναι πληρωτέα εν όψει» και «κάθε αντίθετη μνεία θεωρείται μη γεγραμμένη» και από το άρθρο 29 παρ.1 σε συνδυασμό με την παρ.4, κατά το οποίο «η επιταγή η εκδοθείσα και πληρωτέα εν τη αυτή χώρα εμφανίζεται προς πληρωμήν εντός προθεσμίας οκτώ ημερών», με αφετηρία τη σημειούμενη στην επιταγή χρονολογία εκδόσεως. Την οικονομική λειτουργία της επιταγής ως μέσου πληρωμής, εξάλλου, προάγει αποτελεσματικά και η απαλλαγή της επιταγής από την οικονομική επιβάρυνση της χαρτοσημάνσεως (άρθρο 78 ν. 5960/1933, άρθρο 18 παρ.3 ν. 4755/1930, όπως αντικαταστάθηκε από τα άρθρο 11 ν. 2246/1952). Όλες αυτές οι διατάξεις αποβλέπουν στην ταχεία εξόφληση της επιταγής, χωρίς παρεμβολή προθεσμίας ανάμεσα στη χρονολογία εκδόσεως και στη χρονολογία πληρωμής της επιταγής. Πραγματικά, η παρεμβολή προθεσμίας, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η επιταγή δεν χαρτοσημαίνεται, θα μπορούσε να εκτρέψει την επιταγή από το σκοπό που της έταξε ο νόμος, δηλαδή να είναι μέσο πληρωμής. Προς την κατεύθυνση αυτή, ακριβώς, κινείται και η ρύθμιση του νόμου σχετική με τη μεταχρονολόγηση της επιταγής.

Μεταχρονολογημένη είναι η επιταγή, στην οποία σημειώνεται χρονολογία μεταγενέστερη από την πραγματική. Η μεταχρονολόγηση αντίκειται σαφώς στη λειτουργία της επιταγής ως μέσου πληρωμής. Παρά ταύτα, όμως, η δυνατότητα μεταχρονολογήσεως αναγνωρίζεται εμμέσως αλλά και σαφώς από το νόμο. Συγκεκριμένα, το άρθρο 28 παρ.2 ν. 5960/1933 ορίζει ότι «*Επιταγή εμφανιζόμενη προ της ημέρας της σημειουμένης ως χρονολογίας εκδόσεως αυτής, είναι πληρωτέα την ημέραν της εμφανίσεως*». Με βάση τη διάταξη αυτή και ύστερα από συμφωνία των μερών, επιτρέπεται η παράταση της ζωής της επιταγής κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την πραγματική χρονολογία εκδόσεως έως και οκτώ ημέρες μετά τη χρονολογία που αναγράφεται στον τίτλο. Και το γεγονός αυτό σημαίνει ότι ο κομιστής, που έλαβε τη μεταχρονολογημένη επιταγή με σκοπό να μη την εμφανίσει πριν από την αναγραφόμενη ημερομηνία εκδόσεως, παρέχει στον

εκδότη πίστωση για τον χρόνο που προαναφέρθηκε και ανέξοδα, μάλιστα, αφού η επιταγή δεν χαρτοσημαίνεται.

Βέβαια, ο νόμος δεν διάκειται ευμενώς προς τη μεταχρονολογημένη επιταγή, αφού το άρθρο 28 παρ.2 επιτρέπει την εμφάνιση της μεταχρονολογημένης επιταγής προς πληρωμή και πριν από τη χρονολογία που αναγράφεται σ' αυτήν. Μάλιστα, αν η επιταγή δεν πληρωθεί στην περίπτωση αυτή, ο κομιστής, τηρώντας τις προϋποθέσεις επιμέλειας, μπορεί να ασκήσει αναγωγή κατά του εκδότη και των λοιπών υπόχρεων (άρθρα 40επ. ν. 5960/1933). Οπωσδήποτε, όμως, αν κανένας από τους κομιστές δεν εμφανίσει την επιταγή πριν από την αναγραφόμενη χρονολογία εκδόσεως, η επιταγή μπορεί να κυκλοφορεί σε όλο το προαναφερθέν χρονικό διάστημα, εξυπηρετώντας την παροχή αλλά και την κυκλοφορία της πίστωσης.

Από το άρθρο 28 παρ.2, συνεπώς, συνάγεται ότι η μεταχρονολογημένη επιταγή είναι έγκυρη και νόμιμη, αλλά πάντως θεωρείται ως εξαίρεση, την οποία απλώς ανέχεται ο νόμος και αυτό, προφανώς, για να περισώσει το κύρος της επιταγής στις εξαιρετικές περιπτώσεις που θα υπάρξει μεταχρονολόγησή της. Εξάλλου, επιτρέποντας στον κομιστή να εμφανίσει τη μεταχρονολογημένη επιταγή και πριν από την αναγραφόμενη χρονολογία εκδόσεως, ο νομοθέτης θεώρησε ότι θα ανέκοπτε τη μεταχρονολόγηση της επιταγής. Η εξαίρεση που καθιερώθηκε, όμως, προκάλεσε ένα ρήγμα στον κανόνα με απρόβλεπτες διαστάσεις, έτσι ώστε σήμερα βασίμως να μπορεί να υποστηριχθεί ότι η εξαίρεση ανέτρεψε τον κανόνα. Πραγματικά, με τη βοήθεια της διατάξεως του άρθρου 28 παρ.2, η έκδοση μεταχρονολογημένων επιταγών πήρε τέτοιες διαστάσεις, ώστε η επιταγή να εξελιχθεί λαθραίως σε μέσο παροχής πιστώσεως.

Υπό τα δεδομένα αυτά, η μεταχρονολόγηση δημιουργεί προβλήματα, τα οποία προστίθενται στα υπάρχοντα ήδη προβλήματα της επιταγής. Τα προβλήματα αυτά είναι δύο και σχετίζονται το ένα με την ανάκληση της επιταγής και το άλλο με τη σημειωθείσα πιστωτική λειτουργία που η μεταχρονολόγηση προσδίδει στην επιταγή. Το πρώτο από τα προβλήματα αυτά, όμως, προϋποθέτει γνώση της ακάλυπτης επιταγής, οπότε εδώ θα περιορισθούμε στο δεύτερο μόνο πρόβλημα.

Η πιστωτική λειτουργία, την οποία προσκτάται η επιταγή με τη μεταχρονολόγηση, δημιουργεί ένα πρόβλημα που έχει και δημοσιονομικές

προεκτάσεις. Όπως σημειώθηκε ήδη, το άρθρο 28 παρ.2 έχει ως αποτέλεσμα να χρησιμοποιείται ευρύτατα η επιταγή ως μέσο ανέξοδης παροχής πιστώσεως. Η χρησιμοποίηση αυτή, με τη σειρά της, δημιουργεί την ανάγκη για προεξόφληση των μεταχρονολογημένων επιταγών, ενώ εξάλλου με την προεξόφληση των επιταγών διευκολύνεται η τοκογλυφική πιστοδότηση των εκδοτών τους. Πραγματικά, στο ποσό της μεταχρονολογημένης επιταγής μπορεί να συνυπολογίζεται υπέρογκος τόκος, με εξασφαλισμένη την πληρωμή του υπό την απειλή των ποινικών κυρώσεων, αν τυχόν η μεταχρονολογημένη επιταγή είναι και ακάλυπτη, όπως συμβαίνει συχνά (άρθρο 79 ν. 5960/1933).⁸

Από την περί μεταχρονολογημένης επιταγής νομολογία αναφέρονται ενδεικτικώς οι κάτωθι αποφάσεις: 1) ΑΠ 263/2008 (Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ), σύμφωνα με την οποία «από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 1, 2, 28, 29 εδ.α΄ και δ΄ και 79 του ν. 5960/1933 προκύπτει ότι η επιταγή που φέρει μεταχρονολογημένη ημερομηνία εκδόσεως μπορεί να εμφανισθεί για πληρωμή οποτεδήποτε, μέσα στο χρονικό διάστημα που αρχίζει από την επομένη της ημέρας κατά την οποία πράγματι εξεδόθη και λήγει την τελευταία ημέρα του οκταήμερου, το οποίο αρχίζει από την επομένη της ημέρας που σημειώνεται επ΄ αυτής ως χρονολογία εκδόσεώς της (ΑΠ 213/2003). Δηλαδή, στην περίπτωση αυτή είναι ευρύτερα τα χρονικά όρια μέσα στα οποία η επιταγή μπορεί να υπάρξει ως ακάλυπτη, ενώ έχει τη μεταχείριση της επιταγής ενόψει» και 2) Εφετείο Αθηνών 8260/2005 (ΕλλΔνη, 2007, Τόμος 48, σελ. 1481), σύμφωνα με την οποία «το κύρος της επιταγής και επομένως η ευθύνη του εκδότη αυτής ακάλυπτης δεν επηρεάζεται από το γεγονός της μεταχρονολογήσεώς της, διότι η μεταχρονολογημένη επιταγή έχει τη μεταχείριση της επιταγής ενόψει, η δε δυνατότητα μεταχρονολογήσεως της επιταγής συνάγεται κατά τρόπο σαφή από το άρθρο 28 ν. 5960/1933 (ΕφΑθ 9364/2000, ΕλλΔνη 45.540, ΕφΑθ 2473/1981 με σημ. κάτω από αυτήν, ΑρχΝ 1982.641, Μάρκου, Δίκαιο Επιταγής, Β΄ έκδοση, σελ. 52,192,193). Εκδίδοντας, κατά τα ανωτέρω, ο εκδότης μεταχρονολογημένη επιταγή αναλαμβάνει τον κίνδυνο της πρόωρης εμφανίσεώς της, οπότε και δεν

---

⁸ Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, Δίκαιο Αξιογράφων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 365

δημιουργείται συντρέχον ππαίσμα του αποκτώντος (Κιάντου-Παμπούκη, *Η μεταχρονολογημένη επιταγή*, ΕΕμπΔ 1995, σελ.684επ.)».

4. Μεταβίβαση της επιταγής

Η επιταγή είναι γεννημένο εις διαταγή αξιόγραφο, το οποίο όμως μπορεί να εκδοθεί και τον κομιστή ή ως ονομαστικό. Η επιταγή είναι εις διαταγή, όταν είναι υπέρ κατονομαζόμενου δικαιούχου, έστω και αν δεν περιέχεται η ρήτρα «εις διαταγήν» (άρθρο 5 παρ.1 εδ.1, 14 παρ.1). Αντίθετα, η επιταγή στον κομιστή έχει εκδοθεί με τη ρήτρα «εις τον κομιστήν» ή χωρίς να κατονομάζεται σ' αυτήν ο λήπτης. Μπορεί όμως και να κατονομάζεται ορισμένο πρόσωπο ως λήπτης, αλλά με την προσθήκη της ρήτρας «ή εις τον κομιστήν» ή άλλης ισοδύναμης φράσης (άρθρ 5 παρ.3). Τέλος, η ονομαστική επιταγή έχει εκδοθεί υπέρ κατονομαζόμενου προσώπου με την προσθήκη «ουχί εις διαταγήν» ή άλλης ισοδύναμης φράσης (άρθρο 5 παρ.1 εδάφιο 2).

Ο τρόπος μεταβίβασης της επιταγής εξαρτάται από τον τύπο έκδοσής της. Ειδικότερα:

- 1) Η επιταγή εις διαταγή μεταβιβάζεται με οπισθογράφηση (άρθρα 14επ.) και σύμβαση δόσεως και λήψεως. Η οπισθογράφηση επιταγής έχει τα ίδια αποτελέσματα όπως η οπισθογράφηση συναλλαγματικής, δηλαδή νομιμοποιητικά, μεταβιβαστικά και εγγυητικά (άρθρα 17-9, 21, 22), με τις εξής όμως ιδιαιτερότητες: α) Κατ' απόκλιση από τη συναλλαγματική (άρθρο 11 παρ.3 εδάφιο 2 ν. 5325/1932), ο πληρωτής δεν μπορεί να οπισθογραφήσει την επιταγή. Η οπισθογράφηση από τον πληρωτή είναι άκυρη (άρθρο 15 παρ.2 εδάφιο 2). Η ρύθμιση αυτή αποβλέπει στην αποφυγή καταστρατήγησης της απαγόρευσης αποδοχής, διότι και η οπισθογράφηση θα δημιουργούσε ευθύνη του πωλητή. β) Κατ' απόκλιση επίσης από τη συναλλαγματική (άρθρο 11 παρ.3 εδάφιο 1 ν.5325/1932), η οπισθογράφηση προς τον πληρωτή ισχύει μόνο ως εξόφληση (άρθρο 15 παρ.4). Αυτό σημαίνει ότι αποκλείεται μεταβίβαση της επιταγής στον πληρωτή. Η «οπισθογράφηση» προς αυτόν δεν έχει μεταβιβαστικά και εγγυητικά αποτελέσματα. Συνήθως οι τράπεζες, όταν πληρώνουν τον κομιστή, απαιτούν προηγουμένως «οπισθογράφηση»

της επιταγής προς αυτές. Η «οπισθογράφηση» αυτή ισχύει ως απόδειξη για την εξόφληση. Σύμφωνα με εξαίρεση που προβλέπει η ίδια η διάταξη, η οπισθογράφηση προς τον πληρωτή είναι έγκυρη, αν η πληρώτρια τράπεζα έχει περισσότερα υποκαταστήματα και η οπισθογράφηση γίνεται προς άλλο υποκατάστημα απ' αυτό που φέρεται ως πληρωτής της επιταγής. γ) Σε αντίθεση με το δίκαιο της συναλλαγματικής, στο οποίο ρυθμίζεται η ενεχυρική οπισθογράφηση (άρθρο 19 ν.5325/1932), ο νόμος 596/1933 δεν περιέχει αντίστοιχη διάταξη, γι' αυτό δεν επιτρέπεται η ενεχυρική οπισθογράφηση επιταγής (αμφισβ).

- 2) Η επιταγή στον κομιστή δεν μεταβιβάζεται με οπισθογράφηση, αλλά με συμφωνία και παράδοση (ΑΚ 1034), με συνέπεια να μην ευθύνεται ο μεταβιβάζων και οι ενδιάμεσοι κητόρες, αλλά μόνο ο εκδότης. Είναι όμως δυνατόν να οπισθογραφηθεί και η επιταγή στον κομιστή, με συνέπεια να ευθύνεται ο οπισθογράφος σαν οφειλέτης από αναγωγή. Η επιταγή όμως εξακολουθεί να παραμένει τίτλος στον κομιστή (άρθρο 20), δεν έχει δηλαδή η οπισθογράφηση μεταβιβαστικά αποτελέσματα, η δε επιταγή εξακολουθεί να μεταβιβάζεται κατά τους κανόνες του εμπράγματος δικαίου, εκπληρώνει δηλαδή η οπισθογράφηση αυτή μόνο εγγυητική λειτουργία.
- 3) Η ονομαστική επιταγή δεν μεταβιβάζεται με οπισθογράφηση, αλλά με εκχώρηση (άρθρα 14 παρ.2). Αποτελέσματα εκχώρησης έχει επίσης η όψιμη οπισθογράφηση, η οπισθογράφηση δηλαδή επιταγής εις διαταγή που γίνεται μετά τη διαμαρτύρησή της ή μετά ισοδύναμη βεβαίωση τράπεζας ή μετά τη λήξη της προθεσμίας εμφανίσεως (άρθρο 24).

Για τη μεταβίβαση επιταγής ισχύουν οι ίδιοι κανόνες προστασίας των συναλλαγών όπως στη συναλλαγματική. Το άρθρο 21 επαναλαμβάνει την αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 16 παρ.2 ν.5325/1932 σχετικά με την καλόπιστη κτήση. Η διάταξη του άρθρου 21 ισχύει τόσο για επιταγή εις διαταγή όσο και στον κομιστή. Η εξομοίωση αυτή σημαίνει αυξημένη προστασία της επιταγής στον κομιστή σε σύγκριση με άλλα αξιόγραφα στον κομιστή, για τα οποία ισχύουν οι ΑΚ 1036-1039. Και τούτο διότι το άρθρο 21, σε αντίθεση με τις ΑΚ 1036-1039, δεν καλύπτει μόνο έλλειψη κυριότητας αλλά και άλλα ελαττώματα που τυχόν υπάρχουν στο πρόσωπο του

μεταβιβάζοντος. Στην επιταγή στον κομιστή βάση της καλόπιστης κτήσης δεν είναι η αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων (όπως στη συναλλαγματική και την επιταγή εις διαταγή), αλλά η κατοχή του τίτλου. Η προστασία του καλόπιστου αποκτώντος συμπληρώνεται με τον – αντίστοιχο με αυτόν που ισχύει στη συναλλαγματική – αποκλεισμό ενστάσεων (άρθρο 22).⁹

5. Τριτεγγύηση της επιταγής

Ο θεσμός της τριτεγγύησης ισχύει και στην επιταγή, όπως στη συναλλαγματική και στο γραμμάτιο εις διαταγή. Αλλά στην επιταγή η σημασία της τριτεγγύησης είναι ελάχιστη, αφενός γιατί η επιταγή κατά τον προορισμό της είναι όργανο πληρωμής και όχι όργανο πίστωσης και αφετέρου γιατί η ζωή της επιταγής είναι πολύ σύντομη και η κυκλοφοριακή της αξία βασίζεται κυρίως στη φερεγγυότητα του εκδότη. Εντούτοις, η τριτεγγύηση έχει κάποια σημασία στην επιταγή, κυρίως για την περίπτωση που ο εκδότης είναι άγνωστος και ο κομιστής θέλει να προεξοφλήσει την επιταγή. Γι' αυτό ακριβώς ο νόμος 5960/1933 προβλέπει και ρυθμίζει την τριτεγγύηση στα άρθρα 25 – 27.

Η ρύθμιση της τριτεγγύησης στο ν.5960/1933 δεν διαφέρει από τη ρύθμιση της τριτεγγύησης στο δίκαιο της συναλλαγματικής. Η μόνη διαφορά είναι ότι στην επιταγή απαγορεύεται η τριτεγγύηση από τον πληρωτή (άρθρο 25 παρ.2 ν.5060/1933). Η απαγόρευση αυτή έχει σκοπό να αποτρέψει την ανάληψη ευθύνης από την πληρωτή απέναντι στους τρίτους για την πληρωμή της επιταγής. Και αυτή, συνεπώς, όπως και η απαγόρευση οπισθογράφησης τείνει να κατοχυρώσει την απαγόρευση αποδοχής της συναλλαγματικής.

Εξάλλου, επειδή ο τριτεγγυητής κατά το άρθρο 27 παρ.1 ν.5960/1933 ενέχεται κατά τον ίδιο τρόπο με τον υπερού η τριτεγγύηση, δεν είναι δυνατή η παροχή τριτεγγυήσεως υπέρ του πληρωτή, αφού ο πληρωτής δεν ευθύνεται – και δεν μπορεί να ευθύνεται – κατά το δίκαιο της επιταγής. Δεδομένου, άλλωστε, ότι στην επιταγή ο πληρωτής είναι τραπεζικός οργανισμός, δεν θα

---

⁹ Ν. Κ. Ρόκας, *Δίκαιο Αξιογράφων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1992, σελ. 141-143

είχε σημασία η παροχή τριτεγγυήσεως υπέρ αυτού, λόγω της υψηλής φερεγγυότητας των οργανισμών αυτών.¹⁰

6. Εμφάνιση της επιταγής

Ο κομιστής της επιταγής, αν δεν θέλει να χάσει αναγωγικά του δικαιώματα, πρέπει να εμφανίσει την επιταγή στον πληρωτή (παρ' ότι αυτός δεν έχει υποχρέωση να πληρώσει) μέσα στις νόμιμες προθεσμίες εμφανίσεως (άρθρα 29επ., 48, 55επ. ν. 5960/1933). Αφετηρία της προθεσμίας είναι η ημέρα εκδόσεως (άρθρο 29 παρ.4 ν. 5960/1933), η οποία όμως δεν συνυπολογίζεται (άρθρο 56 ν. 5960/1933). Στη πράξη όμως συχνά καταστρατηγείται η σύντομη νόμιμη προθεσμία με την έκδοση μεταχρονολογημένων επιταγών, όπως προεξετέθη. Η εμφάνιση της επιταγής πρέπει να γίνει στον τόπο πληρωμής ή σε συμψηφιστικό γραφείο (άρθρο 31 ν. 5960/1933). Αμφισβητείτο αν η εμφάνιση πρέπει να γίνει στον τόπο του καταστήματος της πληρώτριας τράπεζας που αναφέρεται στην επιταγή ή μπορεί να γίνει σε οποιοδήποτε κατάστημά της, εφόσον υπάρχει ηλεκτρονική σύνδεση. Σύμφωνα όμως με τη διάταξη του άρθρου 88 ν. 1969/1991, η εμφάνιση και η βεβαίωση άρνησης πληρωμής επιταγής μπορεί να γίνει σε οποιοδήποτε κατάστημα όχι μόνο της πληρώτριας τράπεζας, αλλά και οποιασδήποτε άλλης.

Παρά τη μη εμπρόθεσμη εμφάνιση, η πληρώτρια τράπεζα μπορεί να πληρώσει την επιταγή, εφόσον δεν την ανακάλεσε ο εκδότης (άρθρο 32 παρ.2 ν. 5960/1933). Συνήθως οι τράπεζες πληρώνουν τις μη ανακληθείσες εκπρόθεσμες επιταγές, εφόσον υπάρχει κάλυψη. Αν όμως η τράπεζα δεν πληρώσει, ο κομιστής δεν μπορεί να στραφεί κατά των άλλων υπογραφέων, διότι η μη εμπρόθεσμη εμφάνιση έχει ως συνέπεια την απώλεια των αναγωγικών δικαιωμάτων (άρθρο 40 ν. 5960/1933). Στην περίπτωση αυτή ο κομιστής έχει μόνο την αξίωση από την υποκείμενη σχέση και την αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού (άρθρο 60 ν. 5960/1933). Γι' αυτό ο κομιστής που δεν εμφανίζει εμπρόθεσμα την επιταγή είναι σε πολύ μειονεκτική θέση, διότι,

---

¹⁰ Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, *Δίκαιο Αξιογράφων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 370-371

εκτός από την απώλεια των αναγωγικών του δικαιωμάτων, διατρέχει τον κίνδυνο να ανακληθεί η επιταγή.¹¹

7. Πληρωμή της επιταγής

Μολονότι ο πληρωτής (η τράπεζα) δεν είναι οφειλέτης από την επιταγή, η από αυτόν πληρωμή έχει ως συνέπεια την απόσβεση των υποχρεώσεων όλων των υπογραφέων. Η τράπεζα μπορεί να απαιτήσει με την πληρωμή τη σύγχρονη παράδοση της εξοφλημένης επιταγής (άρθρο 34 εδάφιο 1 ν. 5960/1933), η οποία χρησιμεύει ως απόδειξη απέναντι στον εκδότη ότι η επιταγή πληρώθηκε. Αλλά και η συνηθιζόμενη στην πρακτική «οπισθογράφηση» προς την τράπεζα ισχύει σαν απόδειξη για την εξόφληση της επιταγής. Η τράπεζα, πληρώνοντας την επιταγή, χρεώνει με το ποσό που κατέβαλε τον λογαριασμό του εκδότη. Ο κομιστής της επιταγής δεν μπορεί να αποκρούσει μερική πληρωμή (άρθρο 34 εδάφιο 2 ν. 5960/1933). Στην περίπτωση αυτή σημειώνεται ότι έγινε μερική πληρωμή στη επιταγή, η οποία δεν παραδίδεται στον πληρωτή, αλλά του χορηγείται εξοφλητική απόδειξη για το ποσό που κατέβαλε (άρθρο 34 εδάφιο 3 ν. 5960/1933).

Για να επιφέρει η επιταγή απόσβεση της υποχρέωσης των οφειλετών από αναγωγή και να έχει η τράπεζα δικαίωμα να χρεώσει τον λογαριασμό του εκδότη με το ποσό που πλήρωσε, πρέπει να γίνει η πληρωμή στον νομιμοποιούμενο κομιστή. Προκειμένου όμως για επιταγή εις διαταγή, η τράπεζα πρέπει να ελέγξει αν ο κομιστής νομιμοποιείται βάσει αδιάκοπης σειράς οπισθογραφήσεων (άρθρο 35 ν. 5960/1933, το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 40 παρ.3 εδάφιο 2 ν. 5325/1932). Δεν υπάρχει όμως στον νόμο 5960/1933 αντίστοιχη διάταξη με αυτήν του άρθρου 40 παρ.3 εδάφιο 1 ν. 5325/1932 (ελευθέρωση καλόπιστου κομιστή), διότι ο κομιστής δεν είναι οφειλέτης από επιταγή, ώστε να βρίσκεται στην ίδια δύσκολη θέση όπως ο αποδέκτης συναλλαγματικής. Συνεπώς, ο βαθμός υπαιτιότητας του πληρωτή κατά το έλεγχο νομιμοποίησης του κομιστή θα κριθεί κατά το αστικό δίκαιο και όχι κατ' ανάλογη εφαρμογή του μέτρου του άρθρου 40 παρ.3 εδάφιο 1 ν.

---

¹¹ Ν. Κ. Ρόκας, *Δίκαιο Αξιογράφων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1992, σελ. 144-145

5325/1932, στις σχέσεις του δε απέναντι στον εκδότη και από τη σύμβαση επιταγής.

Αν η τράπεζα, παρά την ύπαρξη καλύμματος, δεν εξοφλήσει την επιταγή, ο μεν κομιστής δεν έχει εναντίον της καμία απαίτηση, ενώ ο εκδότης (ο πελάτης της) έχει απαίτηση αποζημιώσεως που απορρέει από τη σύμβαση επιταγής. Η τράπεζα έχει το δικαίωμα να αρνηθεί αζημίως την πληρωμή της επιταγής στις εξής περιπτώσεις: α) όταν ο εκδότης ανακαλέσει την επιταγή. Η επιταγή όμως δεν μπορεί να ανακληθεί οποτεδήποτε, όπως η έκταξη κατ' άρθρο 883 ΑΚ), αλλά μόνο μετά την πάροδο της προθεσμίας εμφανίσεως (άρθρο 32 παρ.1 ν. 5960/1933). Σκοπός της διάταξης είναι η προστασία του κομιστή και η ενίσχυση της σημασίας της επιταγής ως μέσου πληρωμής. Πάντως η τράπεζα έχει το δικαίωμα να πληρώσει αζημίως επιταγή που ανακλήθηκε πριν λήξει η προθεσμία εμφανίσεως, αφού η ανάκληση αυτή είναι ανίσχυρη. Εντούτοις, η σημασία του άρθρου 32 παρ.1 είναι περιορισμένη, δεδομένου ότι η τράπεζα ούτως ή άλλως δεν έχει την υποχρέωση να πληρώσει τον κομιστή. Επομένως είναι στην ουσία ελεύθερη να λάβει υπόψη της, πριν από τη λήξη της προθεσμίας εμφανίσεως, ανάκληση και να αρνηθεί την πληρωμή. Συνήθως οι τράπεζες, μη θέλοντας να διαταράξουν τις σχέσεις τους με τον εκδότη, λαμβάνουν υπόψη την ανίσχυρη ανάκληση. Υπάρχει αμφισβήτηση αν το άρθρο 32 παρ.1 ν. 5960/1933 είναι αναγκαστικό δίκαιο ή αν μπορεί να συμφωνηθεί ότι η τράπεζα θα είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει υπόψη και την πριν από τη λήξη της προθεσμίας ανάκληση. Ορθότερη είναι η αρνητική γνώμη και β) εφόσον τα διαθέσιμα κεφάλαια στον λογαριασμό του εκδότη δεν αρκούν για την πληρωμή της, όταν δηλαδή είναι ακάλυπτη.¹²

---

¹² Ν. Κ. Ρόκας, *Δίκαιο Αξιογράφων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1992, σελ. 145-146*

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ακάλυπτη επιταγή

1. Η ποινική ευθύνη του εκδότη ακάλυπτης επιταγής – Θεωρία και νομολογία

Η έννοια της ακάλυπτης επιταγής συνδέεται, όπως είναι φυσικό, με την κάλυψη. Ακάλυπτη είναι η επιταγή, η οποία εμφανίσθηκε νομοτύπως και δεν πληρώθηκε από την τράπεζα επειδή δεν υπάρχει κάλυψη, ήτοι δεν υπάρχουν ίδια διαθέσιμα του εκδότη. Ακάλυπτη, όμως, είναι και η επιταγή που έχει εκδοθεί με χρέωση λογαριασμού τρίτου προσώπου (άρθρο 6 παρ.2 ν. 5960/1933) και δεν πληρώθηκε επειδή δεν υπήρχαν διαθέσιμα κεφάλαια στο λογαριασμό του τρίτου αυτού που υπέδειξε ο εκδότης. Ακάλυπτη μπορεί να είναι και η μεταχρονολογημένη επιταγή, αυτή δηλαδή που φέρει χρονολογία εκδόσεως μεταγενέστερη από την πραγματική. Στην περίπτωση της μεταχρονολογημένης επιταγής, μάλιστα, διευρύνονται τα χρονικά όρια μέσα στα οποία η επιταγή μπορεί να είναι ακάλυπτη. Πραγματικά, με εύστοχη εφαρμογή των άρθρων 28 και 79 του νόμου 5960/1933, η νομολογία του Αρείου Πάγου δέχεται παγίως ότι η επιταγή είναι ακάλυπτη, όταν εμφανισθεί και δεν πληρωθεί για έλλειψη καλύμματος σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο από την ημέρα της πραγματικής εκδόσεως μέχρι την πάροδο της προθεσμίας προς εμφάνιση, η οποία υπολογίζεται από την επομένη της χρονολογίας εκδόσεως που αναγράφεται στην επιταγή (άρθρο 29 παρ.4 σε συνδυασμό με άρθρο 56 ν. 5960/1933).

Επικρατεί η άποψη ότι ακάλυπτη επιταγή μπορεί να υπάρξει και σε περίπτωση πρόωρης ανάκλησης της επιταγής. Αν και η ανάκληση αυτή δεν δεσμεύει την τράπεζα, αφού η ανάκληση κατά το άρθρο 32 παρ.1ν. 5960/1933 ισχύει μόνο μετά την έκπνευση της προθεσμίας εμφανίσεως, οι τράπεζες, αν και δικαιούνται να πληρώσουν, σέβονται την ανάκληση αυτή και δεν πληρώνουν, σημειώνοντας στο σώμα της επιταγής ότι δεν την πληρώνουν «λόγω ανακλήσεως, παρά την ύπαρξη επαρκούς υπολοίπου». Ο Άρειος Πάγος, όμως, δέχεται ότι η πρόωρη ανάκληση της επιταγής καθιστά τα

υπάρχοντα κεφάλαια μη διαθέσιμα για τη συγκεκριμένη επιταγή. Με άλλα λόγια, ότι η πρόωρη ανάκληση αποτελεί εντολή του πελάτη προς την τράπεζα να μη διαθέσει τα κεφάλαια που έχει στα χέρια της για την πληρωμή της συγκεκριμένης επιταγής, μια εντολή, συνεπώς, που ισοδυναμεί με απόσυρση, άρα και με έλλειψη, των αντίστοιχων διαθεσίμων. Έτσι, η νομολογία αυτή καταλήγει στην εκτίμηση ότι η επιταγή είναι ακάλυπτη και ότι επισύρει μάλιστα και ποινικές κυρώσεις σε βάρος του εκδότη. Με τη θέση που έχει πάρει, η νομολογία αποβλέπει προφανώς στο να θέσει τέρμα στις καταχρήσεις που μαστίζουν τις συναλλαγές, καταχρήσεις που επιτυγχάνονται με την έκδοση μεταχρονολογημένων επιταγών και την ταυτόχρονη ανάκλησή τους. Η θέση, όμως, αυτή, τουλάχιστον ως προς το ποινικό αδίκημα του άρθρου 79, φαίνεται να προσκρούει στο άρθρο 7 παρ.1 εδάφιο α΄ του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξεως και να ορίζει τα στοιχεία της».

Το άρθρο 79 του νόμου 5960/1933, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 ν.δ.1325/1972, θεσπίζει ως ποινικό αδίκημα την έκδοση ακάλυπτης επιταγής. Στην παράγραφο 1 ορίζει ότι τιμωρείται με ορισμένες ποινές «ο εκδίδων επιταγήν μη πληρωθείσαν επί πληρωτού παρ' ώ δεν έχει αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια κατά τον χρόνο της εκδόσεως της επιταγής ή της πληρωμής ταύτης». Και στην παράγραφο 3 προσθέτει ότι αν ο δράστης αποζημιώσει πλήρως τον κομιστή, μετά την εμφάνιση και μη πληρωμή της επιταγής, υπόκειται σε μειωμένη ποινή κατά το άρθρο 83 του Ποινικού Κώδικα. Σύμφωνα με την ίδια παράγραφο, εξάλλου, οι ποινές που προβλέπονται στην παράγραφο 1 προσαυξάνονται σημαντικά, αν ο υπαίτιος μετέρχεται την πράξη που προβλέπεται εκεί κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια ή αν οι περιστάσεις υπό τις οποίες τελέσθηκε η πράξη μαρτυρούν ιδιαίτερη επικινδυνότητα του δράστη.

Με το άρθρο 4 παρ.1 ν. 2408/1996, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 22 ν. 2721/1999, προσετέθη στο ως άνω άρθρο 79 πέμπτη παράγραφος, η οποία προβλέπει ότι η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση του κομιστή της επιταγής που δεν πληρώθηκε και επίσης αντικαταστάθηκε η τρίτη παράγραφος με νέα, σύμφωνα με την οποία η πλήρης αποζημίωση του κομιστή εκ μέρους του υπαιτίου εξαλείφει το

αξιόποινο της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής. Με την πρώτη από τις εν λόγω μεταρρυθμίσεις, καίτοι δεν αποποινικοποιείται η πράξη που προβλέπεται στο άρθρο 79 παρ.1, απαλύνεται ασφαλώς η ποινική μεταχείριση του δράστη, δεδομένης της κατάργησης της αυτεπάγγελτης διώξεώς του. Αντίθετα, είδος αποποινικοποιήσεως εισάγει η δεύτερη από τις εν λόγω μεταρρυθμίσεις, αφού κατά τη νέα διατύπωση της παραγράφου 3, η πλήρης αποζημίωση του κομιστή εκ μέρους του υπαιτίου εξαλείφει το αξιόποινο της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής.

Για την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος του άρθρο 79 του ν. 5960/1933 πρέπει να συντρέξουν τα ακόλουθα στοιχεία:

α) Έκδοση τυπικώς έγκυρης επιταγής. Η επιταγή που είναι άκυρη για έλλειψη τυπικού στοιχείου δεν δημιουργεί αστική ευθύνη και, κατά τη νομολογία, δεν μπορεί να θεμελιώσει κολάσιμη πράξη. Υποστηρίζεται, πάντως, και η άποψη ότι εν προκειμένω υπάρχει απόπειρα εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής.

β) Η επιταγή πρέπει να εμφανισθεί εμπροθέσμως στην τράπεζα προς πληρωμή και να μην πληρωθεί ελλείψει αντιστοίχων διαθεσίμων κεφαλαίων κατά το χρόνο εκδόσεως ή πληρωμής της επιταγής. Δεδομένου ότι ο νόμος αναφέρεται σε έλλειψη αντιστοίχων κεφαλαίων, τέτοια θα πρέπει να δεχθούμε ότι συντρέχει και στην περίπτωση που υπάρχουν κεφάλαια, αλλά είναι ανεπαρκή για την πληρωμή ολοκλήρου του ποσού της επιταγής. Τα διαθέσιμα κεφάλαια, σύμφωνα με το νόμο, πρέπει να μην υπάρχουν κατά το χρόνο της εκδόσεως της επιταγής είτε της πληρωμής. Κρίσιμος, όμως, στην ουσία χρόνος είναι ο χρόνος της εμφανίσεως της επιταγής προς πληρωμή.

γ) Η μη πληρωμή της επιταγής ελλείψει καλύμματος πρέπει φυσικά να αποδεικνύεται με σχετική βεβαίωση της τράπεζας επί της επιταγής. Η βεβαίωση της μη πληρωμής, όμως, μπορεί να γίνει επίσης και με σύνταξη διαμαρτυρικού (άρθρο 40 αριθμ.1 ν. 5960/1933). Η βεβαίωση (δήλωση) της τράπεζας δεν υπόκειται σε ιδιαίτερο τύπο. Μπορεί να είναι χειρόγραφη, ενσφράγιστη, γραμμένη με γραφομηχανή ή με άλλον τρόπο. Κατά το νόμο μάλιστα, μπορεί να γράφεται και σε χωριστό έγγραφο (άρθρο 2 ν. 1325/1972).

δ) Δόλος του εκδότη. Κατά την αρχική διατύπωση του άρθρου 79, πριν από την αντικατάστασή του από το ν.δ. 1325/1972, η ακάλυπτη επιταγή προϋπέθετε έκδοση της επιταγής «εν γνώσει» του εκδότη ότι δεν υπάρχουν ή δεν θα υπάρξουν αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια. Υπό τη διατύπωση αυτή, συνεπώς, δεν αρκούσε ο ενδεχόμενος δόλος, δεδομένου του άρθρου 27 παρ.2 ΠΚ. Κατά την αντικατάσταση του άρθρου 79 από το ν.δ.1325/1972, εξαλείφθηκε από το κείμενό του η προϋπόθεση της γνώσης, επομένως για την τέλεση του αδικήματος αρκεί και ο ενδεχόμενος δόλος, κατ' άρθρο 27 παρ.1 ΠΚ.

Ως προς την πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, χαρακτηριστική είναι η υπ' αρ. 1311/2008 απόφαση του Εφετείου Θεσσαλονίκης (Αρμενόπουλος, Τόμος 63, 2009, σελ. 1532), σύμφωνα με την οποία για τη στοιχειοθέτηση της υπαιτιότητας στην ως άνω διάταξη δεν απαιτείται ο εκδότης να τελεί «εν γνώσει» της ανυπαρξίας διαθέσιμων κεφαλαίων, αλλά αρκεί προς τούτο η γνώση της μη πρόβλεψης, δηλαδή ότι αυτός θεωρεί την έλλειψη πιθανή και την αποδέχεται (ΑΠ 2435/2005, ΠοινΔικ 2006.674, ΑΠ 150/1992, ΕλλΔνη 34.706, ΑΠ 1067/1990, ΠοινΧρον ΜΑ', σελ.333). Έτσι, δολίως ενεργεί ο εκδότης ακάλυπτης επιταγής, όχι μόνο όταν γνωρίζει ότι δεν έχει κατά την έκδοση ή δεν θα έχει κατά την πληρωμή αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια, αλλά και όταν γνωρίζει ότι ο λογαριασμός από τον οποίο σύρεται η επιταγή κατά τους χρόνους αυτούς ενδέχεται να είναι χωρίς διαθέσιμα κεφάλαια και αποδέχεται το ενδεχόμενο αυτό (ΕφΑθηνών 7279/2000, ΔΕΕ 2001.1006 με συμφ. Παρατ. Λ. Λεφάκη και Παμπούκης, Ζητήματα από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής, 1998, σελ.34-35). Επιπροσθέτως, δεν απαιτείται πρόθεση εξαπάτησης ή βλάβης του κομιστή. Εξάλλου, η οικονομική δυσχέρεια του εκδότη να εξεύρει τα αναγκαία για την πληρωμή της επιταγής κεφάλαια δεν αίρει το δόλο με την προεκτεθείσα έννοια, αφού το στοιχείο της υπαιτιότητας δεν ερμηνεύεται με βάση την οικονομική δυνατότητα του εκδότη – αφού αυτή εμπεριέχεται στον κύκλο της δικής του επιχειρηματικής δραστηριότητας – αλλά τη στάση του έναντι του οικείου

λογαριασμού και την αποδοχή του ότι ενδέχεται να μην υπάρξουν τα αναγκαία διαθέσιμα κεφάλαια κατά το χρόνο της πληρωμής.¹³

Περαιτέρω, με το ζήτημα της αυτοτέλειας της αστικής από την ποινική ευθύνη από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής ασχολείται η ΑΠ 1446/2008, Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου, 2009, Τόμος Ξ', σελ. 315. Σύμφωνα με αυτή την απόφαση, εκείνος που εκδίδει τραπεζική επιταγή σε διαταγή εν γνώσει ότι δεν έχει διαθέσιμα κεφάλαια στην πληρώτρια Τράπεζα είτε κατά το χρόνο της εκδόσεως είτε κατά το χρόνο της πληρωμής, ζημιώνει τον κομιστή από τη μη πληρωμή της επιταγής από την εμφάνισή της παρά το νόμο. Κατά την παράγραφο 5 του ανωτέρω άρθρου 79 ν. 5960/1933, όπως προστέθηκε με το άρθρο 4 παρ.1^α ν. 2408/1996 και αντικαταστάθηκε από το άρθρο 22 του ν. 2721/1999, η ποινική δίωξη για την πράξη της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση. Η μη υποβολή της εγκλήσεως, που αποτελεί δικονομική προϋπόθεση της ποινικής διώξεως, επάγεται την εξάλειψη της ποινικής αξιώσεως (άρθρο 117 παρ.1 ΠΚ) που έχει ήδη γεννηθεί, αφήνει όμως άθικτο τον άδικο χαρακτήρα της πράξεως. Η υποβολή εγκλήσεως, συνεπώς, δεδομένης της αυτοτέλειας της αστικής έναντι της ποινικής ευθύνης, δεν αποτελεί προϋπόθεση για τη γέννηση αξιώσεως προς αποζημίωση από την πράξη της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής και, συνακολούθως, δεν συνιστά στοιχείο της βάσεως της σχετικής αγωγής.

2. Η αστική ευθύνη του εκδότη ακάλυπτης επιταγής – Θεωρία και νομολογία

Η κυκλοφορία της επιταγής στα πλαίσια της σύγχρονης οικονομικής ζωής γίνεται αιτία για τη δημιουργία διαταράξεων της έννομης τάξης. Πηγή των διαταράξεων αυτών είναι η παραβίαση διατάξεων τόσο του κοινού δικαίου, σε σχέσεις του οποίου στηρίζεται η έκδοση επιταγής, όσο και διατάξεων του νόμου περί επιταγών. Η ανάγκη αποκατάστασης της τρωθείσας έννομης τάξης οδηγεί στην άσκηση αγωγών. Οι αγωγές αυτές κατ' αρχάς διακρίνονται α) σε αγωγές που στηρίζονται στο κοινό δίκαιο, όπως αυτές που αφορούν τις σχέσεις εκδότη – πληρωτή, η αγωγή εκ της

---

¹³ Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, Δίκαιο Αξιογράφων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 380-386

υποκείμενης σχέσης εκδότη –λήπτη ή οπισθογράφου και νέου κομιστή, η αγωγή συνοπισθογράφου, συνεκδότη, συνεγγυητή κατά του άλλου μέρους, δηλαδή οπισθογράφου κλπ, λόγω μη τήρησης των διατάξεων που αφορούν τις δίγραμμες επιταγές ή τη λογιστική επιταγή και β) σε αγωγές που στηρίζονται στις διατάξεις του νόμου περί επιταγών, όπως π.χ. η αγωγή του κομιστή στα πλαίσια της άσκησης των αναγωγικών του δικαιωμάτων.

Ειδικότερα, οι αγωγές που θα αναλυθούν κατωτέρω είναι οι εξής: α) Η αγωγή εκ της υποκείμενης σχέσης, δηλαδή η αγωγή που ασκεί ο κομιστής στην περίπτωση που έχει εκπέσει των αναγωγικών του δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, όταν ο κομιστής δεν εμφάνισε εμπρόθεσμα την επιταγή για πληρωμή ή την εμφάνισε αλλά η αξίωσή του δεν παραγράφηκε με βάση τις διατάξεις του κοινού δικαίου, ανάλογα με την έννομη σχέση που συνδέει τον κομιστή με τον εκδότη, οπισθογράφο, τριτεγγυητή κλπ, β) η αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού του άρθρου 60 ν. 5960/1933. Είναι η αγωγή που ασκεί ο κομιστής κατά του εκδότη, του οπισθογράφου ή του τριτεγγυητή, εφόσον εξέπεσε των αναγωγικών του δικαιωμάτων, αλλά η αξίωσή του παρεγράφη με βάση τις διατάξεις του κοινού δικαίου βάσει της υποκειμενικής σχέσης, γ) η αγωγή από αδικοπραξία που στηρίζεται στο γεγονός της έκδοσης εκ μέρους του εκδότη ακάλυπτης επιταγής κατ' άρθρο 79 ν. 5960/1933, δ) αγωγή που βασίζεται τις διατάξεις της αδικοπραξίας σε συνδυασμό με τις διατάξεις περί απάτης του άρθρου 386 ΠΚ.

Κατ' αρχάς, η αγωγή εκ της υποκείμενης σχέσης βασίζεται στη διατάραξη της γενικότερης έννομης σχέσης που συνδέει τον εκδότη και λήπτη ή τον οπισθογράφο και το πρόσωπο προς το οποίο ο εκδότης μεταβιβάζει την επιταγή. Η σχέση αυτή μπορεί να είναι δωρεά, δάνειο, αγοραπωλησία ή κάποια άλλη έννομη σχέση που ρυθμίζεται από τις διατάξεις του κοινού δικαίου. Αν π.χ. η έννομη σχέση και η οφειλή προκύπτει από αγοραπωλησία, η αγωγή που θα ασκηθεί θα έχει ως βάση τη σύμβαση της αγοραπωλησίας. Η δικονομική διαδικασία που θα ακολουθηθεί καθορίζεται από τη μορφή της σχέσης, π.χ. σε δάνειο ακολουθείται η τακτική διαδικασία, σε μίσθωση η αντίστοιχη ειδική διαδικασία κλπ. Ανάλογα ρυθμίζεται και το θέμα υλικής και τοπικής αρμοδιότητας.

Προϋποθέσεις άσκησης αγωγής εκ της υποκείμενης σχέσης είναι η μη εμπρόθεσμη εμφάνιση της επιταγής για πληρωμή της, επομένως αδυναμία

άσκησης των αναγωγικών δικαιωμάτων του κομιστή, δηλαδή έκπτωση του κομιστή της επιταγής ή εμπρόθεσμη μεν εμφάνιση της επιταγής, αλλά η δυνατότητα άσκησης των αναγωγικών δικαιωμάτων του κομιστή έχει παραγραφεί. Η αξίωση του κομιστή δεν παραγράφηκε με βάση τις διατάξεις του κοινού δικαίου. Η αγωγή αυτή δεν μπορεί να ασκηθεί πριν ο κομιστής επιδιώξει να εισπράξει την επιταγή.

Η παραγραφή της αξίωσης του κομιστή που στηρίζεται στην υποκείμενη σχέση ρυθμίζεται από τις διατάξεις του κοινού δικαίου, που ρυθμίζουν την έννομη σχέση που νομιμοποιεί και την έκδοση της επιταγής. Η έγερση αγωγής με βάση την επιταγή δεν διακόπτει τον χρόνο παραγραφής του κοινού δικαίου και επομένως της παραγραφής της αγωγής που στηρίζεται στην έννομη σχέση.

Η αγωγή από την υποκείμενη σχέση πρέπει να περιέχει τα εξής στοιχεία: α) την έννομη σχέση που συνδέει ενάγοντα και εναγόμενο (π.χ. δωρεά, αγοραπωλησία, δάνειο κλπ), β) τον τόπο κατάρτισης της έννομης αυτής σχέσης, γ) το χρόνο κατάρτισης της σχέσης αυτής, δ) τη νόμιμη αιτία της χορήγησης του συγκεκριμένου χρηματικού ποσού που αναγράφεται στην επιταγή, ε) τα ποσά που δόθηκαν από το λήπτη της επιταγής στον εκδότη της ή οιοδήποτε κομιστή έναντι προγενέστερου οπισθογράφου, στ) αναλυτική παρουσίαση της υποκείμενης σχέσης και της αιτιολόγησης της δομής της.

Ο ενάγων μπορεί να ζητήσει κάθε ποσό και έξοδο στο οποίο έχει υποβληθεί, χωρίς τους περιορισμούς των άρθρων 45 και 46 του ν 5960/1933. Επιδιώκεται η απόλυτη ικανοποίηση των απαιτήσεων του ενάγοντα. Στο αίτημα της αγωγής αυτής μπορεί να περιλαμβάνεται και η καταβολή νόμιμων και συμβατικών τόκων. Στην περίπτωση που εναχθεί ένα πρόσωπο και υποχρεωθεί να καταβάλει, με βάση την υποκείμενη σχέση που στηρίχθηκε η έκδοση της επιταγής, δεν νομιμοποιείται δικονομικά το πρόσωπο αυτό, που καταδικάστηκε στην καταβολή, να προβεί σε αναγωγή κατά των άλλων προσώπων που ενέχονται με βάση την επιταγή. Αυτό γίνεται γιατί η απαίτηση έχει εξοφληθεί με βάση την υποκείμενη σχέση, στην οποία στηρίχθηκε η έκδοση της επιταγής και όχι με βάση το γεγονός της υπογραφής του στο σώμα της επιταγής.

Σύμφωνα δε με το άρθρο 60 ν. 5960/1933 *«εν περιπτώσει είτε εκπτώσεως του κομιστού είτε παραγραφής της εξ επιταγής αναγωγής, χωρεί*

κατά του εκδότη ή κατά των οπισθογράφων αγωγή εξ αδικαιολογήτου πλουτισμού. Η αγωγή αυτή παραγράφεται μετά πενταετία από της χρονολογίας της εκδόσεως της επιταγής». Η αγωγή αδικαιολογήτου πλουτισμού του άρθρου 60 ν. 5960/1933 σκοπό έχει να προστατεύσει τον κομιστή της επιταγής, που ουσιαστικά είναι αμελής, γεγονός που απορρέει εξάλλου και από το άρθρο 60 πρώτη παράγραφος. Ως αγωγή βασίζεται μεν στο άρθρο 60 του νόμου περί επιταγών, αλλά δεν χαρακτηρίζεται ως αγωγή που απορρέει από την επιταγή, διότι η δυνατότητα άσκησής της έχει άμεση σχέση με την έκπτωση ή παραγραφή του δικαιώματος του κομιστή για αναγωγή από την επιταγή.

Ενάγων είναι αυτός που εξέπεσε ή παρεγράφη το δικαίωμά του που απορρέει από την επιταγή. Εναγόμενος είναι ο εκδότης ή ο οπισθογράφος ή ο τριτεγγυητής που έγινε πλουσιότερος. Η ακολουθούμενη διαδικασία είναι η τακτική, ενώ η υλική και τοπική αρμοδιότητα ρυθμίζεται με βάση τις γενικές διατάξεις ΚΠολΔ. Θα πρέπει να αποδειχθεί στα πλαίσια της ακροαματικής διαδικασίας ότι ο εκδότης ή ο οπισθογράφος της επιταγής έγινε πλουσιότερος, είτε εισπράττοντας κάποιο αντάλλαγμα για την έκδοση ή οπισθογράφιση της επιταγής είτε επειδή απηλλάγη κάποιας άλλης υποχρέωσης που είχε, ο δε ενάγων οφείλει να αποδείξει ότι απώλεσε τα αναγωγικά του δικαιώματα από την επιταγή λόγω έκπτωσης ή παραγραφής το δικαιώματός του και του δικαιώματος άσκησης αγωγής από την υποκείμενη σχέση.

Προϋποθέσεις άσκησης της αγωγής αδικαιολογήτου πλουτισμού είναι η απώλεια ή παραγραφή του δικαιώματος αναγωγής του κομιστή της επιταγής, η παραγραφή του δικαιώματος άσκησης αγωγής εκ της υποκείμενης σχέσης και η τυπική εγκυρότητα της επιταγής. Στο άρθρο 60 παρ.2 ν. 5960/1933 αναφέρεται ρητά ότι η αγωγή αυτή παραγράφεται μετά πενταετία από τη χρονολογία εκδόσεώς της. Ο χρόνος παραγραφής υπολογίζεται χωρίς να ενδιαφέρει η αληθινή ημερομηνία έκδοσης, όπως γίνεται στις μεταχρονολογημένες επιταγές.

Η αγωγή αυτή θα πρέπει να περιέχει τα κάτωθι στοιχεία: α) έκδοση επιταγής τυπικής, έγκυρης και στηριζόμενης σε ισχυρή ενοχή, β) ο κομιστής της επιταγής να έχει εκπέσει του δικαιώματός του για αναγωγή, λόγω μη εμπρόθεσμης εμφάνισης της επιταγής ή παραγραφής του δικαιώματός του, γ) ύπαρξη νόμιμου λόγου, δηλαδή νόμιμης αιτίας, δ) να μην εξοφλήθηκε με

οποιοδήποτε τρόπο η επιταγή, ε) ζημία ενάγοντος, ήτοι ο ενάγων – κομιστής θα πρέπει να ζημιώθηκε κατά το ποσό που αναγράφεται στην επιταγή, να έχει υποστεί επομένως περιουσιακή ζημία, στ) ωφέλεια εναγόμενου, ήτοι ο εναγόμενος να ωφελήθηκε κατά το ποσόν που ο κομιστής – ενάγων ζημιώθηκε, ζ) έκπτωση κομιστή από τα δικαιώματα να ασκήσει αγωγή από την υποκείμενη σχέση. Ο ενάγων μπορεί να ζητήσει τον πλουτισμό του εναγόμενου, επιδιώκεται δηλαδή ουσιαστικά η καταβολή του ποσού της επιταγής, χωρίς να αποκλείεται η παράλληλη σώρευση αξίωσης αποζημίωσης από αδικοπραξία.

Η αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού του άρθρου 60 ν. 5960/1933 διαφέρει από την αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού του άρθρου 914 ΑΚ στα εξής σημεία: α) Η αγωγή του άρθρου 60 ν. 5960/1933 ασκείται ακόμα και αν ο εναγόμενος δεν ενήργησε υπαίτια σε βάρος της περιουσίας του ενάγοντα – κομιστή, ενώ για την άσκηση αγωγής του άρθρου 914 ΑΚ απαιτείται να συντρέχει υπαιτιότητα του εναγόμενου, που έγινε πλουσιότερος σε βάρος της περιουσίας του ενάγοντα και β) η αγωγή του άρθρου 60 ν. 5960/1933 ασκείται διότι δεν μπορεί ο ενάγων – κομιστής να προστατευθεί με άλλο τρόπο, ενώ η αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού του Αστικού Κώδικα ασκείται ανεξάρτητα του γεγονότος ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει άλλη έννομη μορφή προστασίας του ενάγοντος.

Η άσκηση της αγωγής αδικαιολόγητου πλουτισμού του άρθρου 60 ν. 5960/1933 κωλύεται α) όταν έχει παραγραφεί η αξίωση που απορρέει από την επιταγή, αλλά ο κομιστής μπορεί να ασκήσει αγωγή από την υποκείμενη σχέση και β) στην περίπτωση που, αν και έχει παραγραφεί το δικαίωμα άσκησης αγωγής από την επιταγή ενός ή περισσότερων από τους υπογραφείς, διατηρείται το δικαίωμα αυτό για άλλους υπογραφείς.

Περαιτέρω, στην περίπτωση έκδοσης επιταγής χωρίς διαθέσιμα κεφάλαια από τον εκδότη της στοιχειοθετείται ποινικό αδίκημα με βάση το άρθρο 79 του ν. 5960/1933. Το άρθρο αυτό, εκτός από τις ποινικές κυρώσεις σε βάρος του δράστη, μπορεί να αποτελέσει τη βάση και για τη στοιχειοθέτηση αγωγής στα πλαίσια της αστικής δικαιοσύνης. Συγκεκριμένα, η αγωγή μπορεί να ασκηθεί επί τη βάση του άρθρου 79 ν. 5960/1933 σε συνδυασμό με τα άρθρα 297, 298 και 914 ΑΚ, αναφορικά με κάθε περαιτέρω ζημία του κομιστή που μπορεί να αποδειχθεί. Σημαντικό επίσης είναι το θέμα

της σώρευσης του αιτήματος της προσωπικής κράτησης, βάσει του άρθρου 1047 ΚΠολΔ.

Στην προκειμένη περίπτωση, είναι νομικά αδιάφορο αν ο κομιστής της επιταγής εμφάνισε ή όχι προς πληρωμή το ποσό της επιταγής που κομίζει ή αν έχει υποστεί άλλη ζημία (ΑΚ 297, 298). Επίσης, είναι δυνατή η σώρευση του αιτήματος προσωρινής κράτησης, θεμελιούμενου ή στο γεγονός του αδικήματος έκδοσης ακάλυπτης επιταγής ή στην εμπορική ιδιότητα του εναγόμενου. Μετά την προσθήκη της παραγράφου 5 στο άρθρο 79 ν. 5960/1933, απαιτείται να έχει ασκηθεί έγκληση για έκδοση ακάλυπτης επιταγής, προκειμένου να σωρευτεί το αίτημα της προσωπικής κράτησης.

Υπάρχει, ωστόσο, και η δυνατότητα άσκησης αυτοτελούς αγωγής προσωπικής κράτησης. Απαραίτητες προϋποθέσεις της αγωγής αυτής είναι α) η έκδοση επιταγής χωρίς πρόβλεψη ή δέσμευση των διαθεσίμων, β) υπαιτιότητα το εκδότη, γ) μη πληρωμή της επιταγής, δ) στοιχειοθέτηση του αδικήματος του άρθρου 79 ν. 5960/1933 και άσκηση σχετικής έγκλησης ή να αποδεικνύεται η εμπορική ιδιότητα του εκδότη της επιταγής (άρθρο 1047 παρ.1 ΚΠολΔ). Η αγωγή αυτή εκδικάζεται κατά την τακτική διαδικασία, ενώ η τοπική και η υλική αρμοδιότητα καθορίζονται κατά τις γενικές διατάξεις. Δεν εμποδίζεται η άσκηση της αγωγής με το αίτημα της προσωπικής κράτησης από την έκδοση διαταγής πληρωμής.

Ως προς την αγωγή αδικοπραξίας με βάση το άρθρο 79 ν. 5960/1933, λεκτέα τα ακόλουθα: Απαραίτητα στοιχεία της είναι α) η επιταγή να εκδόθηκε χωρίς διαθέσιμα κεφάλαια (χωρίς πρόβλεψη) ή να υπήρχαν διαθέσιμα κεφάλαια που δεν μπορούσαν να διατεθούν για πληρωμή της επιταγής (π.χ. λόγω ανάκλησής της), β) ο εκδότης θα πρέπει να ενήργησε υπαίτια, δηλαδή να εξέδωσε επιταγή ενώ γνώριζε ή από αμέλεια αγνοούσε ότι δεν έχει διαθέσιμα κεφάλαια, γ) η επιταγή να μην έχει πληρωθεί, δ) να έχει υποστεί ζημία ο κομιστής από τη μη πληρωμή της επιταγής, ε) να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ ζημίας και ζημιογόνου πράξης. Ο ενάγων μπορεί να ζητήσει την αποκατάσταση κάθε ζημίας την οποία έχει υποστεί και αποδεικνύει, ενώ σε περίπτωση που ο ενάγων αιτείται προσωπική κράτηση, θα πρέπει να υπάρχουν και τα θεμελιωτικά του εν λόγω αιτήματος δεδομένα, όπως τα προαναφερθέντα. Ο δε εναγόμενος, στο πλαίσιο του αιτήματος για αποζημίωση του ενάγοντος, μπορεί να ισχυρισθεί συντρέχον πταίσμα (άρθρο

300 ΑΚ), εφόσον ο κομιστής που ασκεί την αγωγή γνώριζε την έλλειψη διαθέσιμων κεφαλαίων του εκδότη.

Περαιτέρω, αν κατά την έγκαιρη εμφάνιση της επιταγής ο πληρωτής αρνηθεί την πληρωμή, ο κομιστής μπορεί να ασκήσει αναγωγή κατά του εκδότη, των οπισθογράφων και των άλλων τυχόν υπόχρεων (άρθρα 40επ. ν. 5960/1933). Εξάλλου, και αυτός που θα πληρώσει την επιταγή έπειτα από αναγωγή μπορεί να στραφεί εναντίον άλλου υπόχρεου για να εισπράξει από αυτόν ό,τι κατέβαλε.

Όπως στη συναλλαγματική, έτσι και στην επιταγή υπάρχουν δύο είδη αναγωγής: η αναγωγή προς πληρωμή (αναγωγή υπό ευρεία έννοια ή κατ' εγγύηση) και η αναγωγή προς απόδοση των καταβληθέντων (αναγωγή υπό στενή έννοια). Αναγωγή προς πληρωμή είναι η αναγωγή του κομιστή και ασκείται εναντίον όλων των υπόχρεων από την επιταγή. Αναγωγή προς απόδοση, αντίθετα, είναι η αναγωγή την οποία έχει αυτός που πλήρωσε ήδη από αναγωγή την επιταγή στον κομιστή και η οποία στρέφεται εναντίον εκείνων που είναι υπόχρεοι απέναντί του.

Η αναγωγή στην επιταγή ρυθμίζεται από τα άρθρα 40 – 48 ν. 5960/1933, κατά τρόπο όμοιο περίπου με αυτόν που ισχύει για τη συναλλαγματική και το γραμμάτιο εις διαταγή. Υπάρχουν όμως και μερικές διαφορές, που αναφέρονται στις προϋποθέσεις της αναγωγής προς πληρωμή, για τις οποίες μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής: α) Ουσιαστική προϋπόθεση της αναγωγής προς πληρωμή στην επιταγή είναι η εμφάνιση της επιταγής και η άρνηση πληρωμής από μέρους του πληρωτή. Στην επιταγή, δικαίωμα αναγωγής παρέχεται μόνο σε περίπτωση μη πληρωμής, ενώ στη συναλλαγματική αναγωγή χωρεί και για άλλους λόγους. β) Τυπική προϋπόθεση της αναγωγής προς πληρωμή στην επιταγή είναι η βεβαίωση της αρνήσεως του πληρωτή. Η βεβαίωση αυτή μπορεί, κατ' αρχή, να γίνει όπως και στη συναλλαγματική, δηλαδή με σύνταξη διαμαρτυρικού (άρθρο 40 αριθμ.1 ν. 5960/1933). Στην επιταγή, όμως, μπορεί να γίνει και με άλλους τρόπους και ειδικότερα α) με δήλωση του πληρωτή που χρονολογείται και γράφεται είτε στην επιταγή είτε σε χωριστό έγγραφο (άρθρο 2 ν. 1325/1972) και που περιέχει σημείωση της ημέρας εμφανίσεως (άρθρο 40 αριθμ.2 ν. 5960/1933) και β) με δήλωση συμψηφιστικού γραφείου που χρονολογείται και γράφεται στην επιταγή και που αναφέρει ότι η επιταγή εγχειρίσθηκε έγκαιρα

και δεν πληρώθηκε (άρθρο 40 αριθμ.3 ν. 5960/1933). Οι δύο τελευταίοι τρόποι που προβλέπονται από το δίκαιο της επιταγής για τη βεβαίωση της αρνήσεως πληρωμής έχουν σκοπό να διευκολύνουν τον κομιστή και αποτελούν εκδήλωση της επιθυμίας του νομοθέτη να προαγάγει τη χρήση της επιταγής. Βεβαίωση της αρνήσεως της πληρωμής δεν είναι απαραίτητη και στην επιταγή, όταν αυτή φέρει ρήτρα «ανέξοδος επιστροφή» ή άλλη παρόμοια. Η ρήτρα αυτή, πραγματικά, απαλλάσσει τον κομιστή από την υποχρέωση να συντάξει διαμαρτυρικό ή να πάρει μία από τις δύο ισοδύναμες με αυτό βεβαιώσεις (άρθρο 43 παρ.1 ν. 5960/1933). Αν δεν γίνει βεβαίωση της μη πληρωμής, ο κομιστής χάνει το δικαίωμα της αναγωγής. Εξάλλου, αν η τράπεζα αρνηθεί να σφραγίσει την επιταγή που εμφανίσθηκε και δεν πληρώθηκε, ο κομιστής πρέπει να βεβαιώσει την άρνηση πληρωμής συντάσσοντας διαμαρτυρικό.¹⁴

Βάσει της νομολογίας του Αρείου Πάγου (ενδεικτικά Άρειος Πάγος 45/2009, Νομικό Βήμα 2009, Τόμος 57, σελ. 310 και ΕΕμπΔ 2009, Τόμος Ξ, σελ. 94 και Άρειος Πάγος 1625/2007, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ), δικαιούχος της αγωγής αποζημίωσης από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής είναι όχι μόνο ο τελευταίος κομιστής, αλλά και κάθε υπογραφέας που πλήρωσε την επιταγή ως εξ αναγωγής υπόχρεος και έγινε κομιστής, καθώς και ο ενεχυρούχος δανειστής. Σύμφωνα με τα οριζόμενα σ' αυτές τις αποφάσεις, αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή δικαιούχος της αποζημιώσεως από τη μη πληρωμή της επιταγής είναι μόνο ο τελευταίος κομιστής αυτής, δεν συνάγεται ούτε από τη διάταξη της παρ.5 του άρθρου 79 ν. 5960/1933, που είχε προστεθεί με το άρθρο 4 παρ.1 ν. 2408/1996 και κατά την οποία η ποινική δίωξη (για την πράξη της παρ.1) ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση του κομιστή της επιταγής που δεν πληρώθηκε. Τούτο δε, διότι από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι ο όρος «κομιστής» της επιταγής χρησιμοποιείται για στην παραπάνω διάταξη μόνο υπό την έννοια του τελευταίου κομιστή. Κατά συνέπεια, ως «κομιστής» θεωρείται κατά τη διάταξη αυτή και ο εξ αναγωγής υπόχρεος, ο οποίος πλήρωσε την επιταγή και έγινε κομιστής της. Εξάλλου, η διάταξη αυτή αντικαταστάθηκε ήδη από το άρθρο 15 παρ.3 ν. 3472/2006 και ορίζεται πλέον ρητώς ότι δικαίωμα υποβολής εγκλήσεως έχουν τόσο ο

---

¹⁴ Α. Σταυράκης – Β. Παπαδογάμβρου, Η διαταγή πληρωμής και η διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου, Νομική Βιβλιοθήκη, 1997, σελ. 145-153

κομιστής της επιταγής που δεν πληρώθηκε, όσο και ο εξ αναγωγής υπόχρεος ο οποίος εξόφλησε την επιταγή και έγινε κομιστής της. Στην ίδια διάταξη προστέθηκε με το παραπάνω άρθρο 15 παρ.3 ν. 3472/2006, για την άρση κάθε αμφισβήτησης, ότι ο εξ αναγωγής υπόχρεος, ο οποίος εξόφλησε την επιταγή δικαιούται να λάβει αποζημίωση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα για τις αδικοπραξίες (άρθρα 914 επ.).

Ωστόσο, η αντίθετη άποψη υποστηρίζεται στην ΑΠ 1006/2006, ΕλλΔνη, 2006, Τόμος 47, σελ. 1804. Βάσει αυτής της απόφασης, δικαιούχος της αποζημιώσεως, ως αμέσως ζημιωθείς, είναι ο νόμιμος κομιστής της επιταγής κατά το χρόνο της εμφανίσεως αυτής και βεβαιώσεως της μη πληρωμής – που είναι και ο χρόνος τελέσεως του αδικήματος – αφού αυτός είναι εκείνος που ζημιώνεται από την έκδοση της ακάλυπτης επιταγής. Αντανακλαστικές συνέπειες στην περιουσία τρίτου από την αδικοπραξία, εξαιτίας της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής, δεν καθιστούν αυτόν δικαιούχο αποζημιώσεως, αφού αυτός ζημιώνεται εμμέσως. Τούτο συνάγεται αφενός από τη διάταξη του άρθρου 914 ΑΚ, το οποίο παρέχει δικαίωμα αποζημιώσεως μόνο εις τον «άλλον» που ζημιώθηκε παράνομα και υπαίτια και αφετέρου από τις εξαιρέσεις που καθιερώνονται περιοριστικώς με τα άρθρα 928 και 929 ΑΚ. Συνεπώς, δεν είναι δικαιούχος εκ της άνω αδικοπραξίας ο εξ αναγωγής υπόχρεος προς πληρωμή, που έγινε κομιστής της επιταγής κατόπιν εξοφλήσεώς της, διότι ναι μεν η εκ της εξοφλήσεως περιουσιακή βλάβη του αιτιοκρατικά ανάγεται στην έλλειψη κεφαλαίων καλύψεως της επιταγής, όμως δεν είναι απότοκος, κατ' αιτιώδη συνάφεια, της από το προαναφερόμενο άρθρο 79 αδικοπραξίας, αλλά της ευθύνης του εξ αναγωγής που προβλέπεται ειδικώς στο νόμο. Εξάλλου, το τελευταίο, δηλονότι η ανυπαρξία δικαιώματος αποζημιώσεως του εξοφλούντος τον ματαίως εμφανίσαντα την επιταγή κομιστής αυτής προηγούμενου υπογραφέα, ισχύει και όταν ο τελευταίος αυτός είχε οπισθογραφήσει την επιταγή και παραδώσει αυτήν στον κομιστή λόγω ενεχύρου. Και τούτο διότι ο ενεχυρούχος που εμφανίζει την επιταγή προς πληρωμή, δεν ενεργεί ως αντιπρόσωπος του ενεχυράσαντος, αλλά ασκεί ίδιο δικαίωμα εκ του τίτλου, αφού κατά το άρθρο 1255 ΑΚ, έχει δικαίωμα να εισπράξει μόνος την επιταγή και αν ακόμα δεν έληξε το ασφαλιζόμενο χρέος (ΟΛΑΠ 18/2004).

Αναφορικά με τις προϋποθέσεις απαλλαγής ή περιορισμού της αστικής ευθύνης του εκδότη ακάλυπτης επιταγής, εξεδόθη η απόφαση 281/2003 του Αρείου Πάγου, Ελληνική Δικαιοσύνη, Τόμος 2, 2004, σελ. 447. Κατ' αυτήν, δεν αποκλείεται η απαλλαγή εκείνου που εξέδωσε την ακάλυπτη επιταγή από την αστική ευθύνη του έναντι του λήπτη και νόμιμου κομιστή της επιταγής, που ατελέσφορα την εμφάνισε προς πληρωμή ή ο περιορισμός της εκτάσεως αυτής της ευθύνης με βάση τη μεταξύ τους υποκείμενη σχέση και κατόπιν συνδρομής των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 300 ΑΚ περί συντρέχοντος πταίσματος του παθόντος στη ζημία ή την έκτασή της ή του άρθρου 288 ΑΚ περί υποχρέωσης του δανειστή να απαιτήσει από τον οφειλέτη εκπλήρωση της παροχής όπως απαιτεί η συναλλακτική καλή πίστη ή του άρθρου 281 ΑΚ περί απαγορεύσεως της καταχρηστικής εκ μέρους του δανειστή ασκήσεως της απαιτήσεώς του. Σε περίπτωση όμως που νόμιμος κομιστής αυτής της τελικά απλήρωτης επιταγής υπήρξε πρόσωπο διαφορετικό του λήπτη της επιταγής, για την υπό συζήτηση απαλλαγή από την ευθύνη ή τον περιορισμό της εκτάσεως αυτής προϋποτίθεται και το ότι ο εν λόγω κομιστής της επιταγής κατά το χρόνο της εκ μέρους του κτήσεως αυτής της επιταγής τελούσε εν γνώσει της προαναφερόμενης υποκείμενης μεταξύ εκδότη και λήπτη σχέσης.

Περαιτέρω, σε περίπτωση που εκδόθηκε ακάλυπτη επιταγή από διαχειριστή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης στο όνομα και για λογαριασμό της εταιρίας, η προς αποζημίωση του κομιστή υποχρέωση βαρύνει, κατά πρώτο λόγο, τον εν γνώσει της ανεπάρκειας διαθέσιμων κεφαλαίων εκδίδοντα την επιταγή – ο οποίος είναι και «δράστης» του αδικήματος – και κατά δεύτερο λόγο την ίδια την εταιρία. Επομένως, στην περίπτωση αυτή, μόνη η ιδιότητα του νομίμου εκπροσώπου δεν αρκεί να καθιδρύσει ευθύνη, αν αυτός δεν είναι ο εκδώσας και υπογράψας την επιταγή (Εφετείο Θεσσαλονίκης 1311/2008, Αρμενόπουλος, Τόμος 63, 2009, σελ. 1532, ΑΠ 116-117/2007, ΕΛΛΔνη 48.1425, ΕφΠειρ 665/1999, ΕΛΛΔνη 41.491, ΕφΑθ 4707/1998, ΕΛΛΔνη 39.1365 και εκεί παραπομπές στη θεωρία). Στη δε ομόρρυθμη εταιρία, οι ομόρρυθμοι εταίροι ευθύνονται εις ολόκληρον με το νομικό πρόσωπο της εταιρίας, κατά το άρθρο 22 ΕμπΝ, σε συνδυασμό με το άρθρο 481 ΑΚ, για τα χρέη αυτής που προέρχονται από αδικοπραξία και συγκεκριμένα από την

έκδοση ακάλυπτης επιταγής από τον εκπρόσωπό της (ΑΠ 1536/2000, ό.π., Εφετείο Αθηνών 8260/2005, ΕλλΔνη, 2007, Τόμος 48, σελ. 1481).

Στην ανώνυμη εταιρία οι διοικούντες αυτήν δεν έχουν μεν προσωπική υποχρέωση για τα χρέη της εταιρίας, είναι όμως δυνατή η ευθύνη τους προσωπικά από αδικοπραξία κατά το άρθρο 914 ΑΚ, αφού η αρχή της μη ευθύνης των διοικούντων ανώνυμη εταιρεία κάμπτεται και δεν ισχύει όταν υπάρχει πταίσμα αυτών από αδικοπραξία, βάσει των γενικών αρχών (ΑΚ 914), οπότε υφίσταται ευθύνη τούτων. Έτσι επί εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής από το νόμιμο εκπρόσωπο της ΑΕ στο όνομα και για λογαριασμό της εταιρίας, η υποχρέωση προς αποζημίωση του κομιστή της επιταγής βαρύνει τόσο το νόμιμο εκπρόσωπο που υπέγραψε την επιταγή εν γνώσει της μη υπάρξεως αντικρύσματος κατά τον χρόνο της εκδόσεως ή της πληρωμής, όσο και το ίδιο το νομικό πρόσωπο (ενδεικτικά από την πάγια επί του θέματος νομολογία ΑΠ 1291/2008, ΝοΒ, 2009, Τόμος 57 σελ. 136, ΑΠ 263/2008, ΑΠ 29/2006 κ.ά.). Επίσης, όταν ενάγεται ο εκπρόσωπος Α.Ε. για δική του αδικοπρακτική, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ως καταστατικού οργάνου της εταιρίας, συμπεριφορά, δεν συνιστά λόγο απαλλαγής από την ευθύνη και συνεπώς της προς αποζημίωση υποχρέωσής του ο ισχυρισμός ότι η επιταγή δεν πληρώθηκε διότι η Α.Ε. που εκπροσωπεί πτώχευσε. Αυτός που δέχεται επιταγή εν γνώσει του ότι δεν έχει αντίκρυσμα, ναι μεν με τη συμπεριφορά του δεν απαλλάσσει τον εκδότη από την ποινική ευθύνη του άρθρου 79 ν. 5960/1933, παρέχει, όμως, το δικαίωμα στον εκδότη να αποκρούσει τη σχετική αγωγή, επικαλούμενος ότι βάσει ιδιαίτερης συμφωνίας ο κομιστής εν γνώσει της έλλειψης αντικρύσματος έλαβε την επιταγή και επομένως βρίσκεται σε κακή πίστη, επιδιώκοντας την πληρωμή του ποσού της επιταγής, αφού είχε αποδεχθεί τον κίνδυνο των επιζήμιων συνεπειών από την έκδοση της ακάλυπτης επιταγής (ΑΠ 117/2007, Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου, σελ.598, όμοια και η ΑΠ 116/2007).

Αξίζει να σημειωθεί, τέλος, η υπ' αρ. 125/2010 απόφαση του Εφετείου Λαρίσης, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ περί καταπιστευτικής επιταγής. Σύμφωνα με αυτή, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 623, 624 παρ. 1 ΚΠολΔ, 1, 12 παρ. 1, 22, 28 του ν. 28 του ν. 5960/1933 "περί επιταγής", 201, 361 και 904 ΑΚ προκύπτει ότι με ανακοπή του εκδότη κατά του λήπτη (κομιστή) τραπεζικής επιταγής, προς ακύρωση της εκδοθείσας με βάση

την επιταγή αυτή διαταγής πληρωμής, μπορεί να προταθεί ο ισχυρισμός ότι η αιτία για την οποία είχε εκδοθεί η επιταγή εξέλιπε, επειδή δεν πληρώθηκε η αναβλητική αίρεση, υπό την οποία, βάσει σχετικής μεταξύ αυτών συμφωνίας, τελούσε η ενέργεια της ενοχής από την επιταγή.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Διαταγή πληρωμής από τραπεζική επιταγή

1. Έννοια, σκοπός, διαδικασία έκδοσης, νομική φύση και αποτελέσματα της διαταγής πληρωμής

Η διαταγή πληρωμής είναι μια πράξη του αρμόδιου δικαστή, η οποία εκδίδεται κατά τη διαδικασία των άρθρων 623 – 64 ΚΠολΔ και με την οποία διατάσσεται ο οφειλέτης να πληρώσει στον δανειστή μια προαποδεικνυόμενη με έγγραφο οφειλή του ή να παραδώσει σ' αυτόν ορισμένα χρεόγραφα, που προαποδεικνύεται επίσης με έγγραφο ότι του οφείλει. Η πράξη αυτή καταχωρίζεται σε δημόσιο έγγραφο (διαταγή πληρωμής), που δημιουργεί μαχητό τεκμήριο ενοχής του οφειλέτη και αποτελεί, κατά ρητή επιταγή του νόμου (ΚΠολΔ 631, 904 παρ.1^{ε'}) τίτλο εκτελεστό.

Η διαταγή πληρωμής εκδίδεται κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 623 - 624 ΚΠολΔ, η οποία δεν αποτελεί καν διαγνωστική διαδικασία, αλλά πρόκειται για μια διαδικασία εγγράφων, η οποία γίνεται χωρίς συζήτηση στο ακροατήριο και δημοσιότητα (ΚΠολΔ 625 εδάφιο β') και χωρίς προηγούμενη ακρόαση ου καθ' ου η αίτηση(ΚΠολΔ 627), η δε διαταγή πληρωμής δεν εκδίδεται από δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρο 64 του ΕισΝΚΠολΔ και των οικείων διατάξεων του οργανισμού των δικαστηρίων, αλλά από δικαστή (ΚΠολΔ 625), που βεβαίως δεν ενεργεί ως φυσική σύνθεση δικαστηρίου και δεν περιέχει (η διαταγή πληρωμής) διάγνωση της ουσιαστικής αξίωσης του αιτούντος, αλλά ερευνάται απλώς αν από τα προσκομιζόμενα έγγραφα προκύπτει αξίωση κατά του καθ' ου, χωρίς διάγνωση ως προς τη γένεση και την ύπαρξη της αξίωσης αυτής. Διαγνωστική διαδικασία γίνεται και διάγνωση των επίδικων απαιτήσεων συντελείται μόνο αν ασκηθεί ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής (ΚΠολΔ 632, 633) και μόνο με την απόφαση που εκδίδεται επί της ανακοπής.

Η διαταγή πληρωμής αποτελεί, σύμφωνα και με τον κύριο σκοπό θεσπίσεώς της και κατά ρητή επιταγή του νόμου (ΚΠολΔ 631, 904 παρ.2^ε), τίτλο εκτελεστό. Υπάρχουν όμως και άλλες διατάξεις που προσδίδουν στη διαταγή πληρωμής και τις κάτωθι έννομες συνέπειες: α) υπό τις προϋποθέσεις του νόμου, αν παρέλθει δηλαδή άπρακτη και η προθεσμία του άρθρου 633 παρ.2 για την άσκηση (δεύτερης) ανακοπής, η διαταγή πληρωμής αποκτά ισχύ δεδικασμένου, β) η επίδοση της διαταγής πληρωμής διακόπτει την παραγραφή και την αποσβεστική προθεσμία (ΑΚ 634), επιμηκύνει δε, υπό προϋποθέσεις, τη βραχυχρόνια παραγραφή, την οποία μετατρέπει σε εικοσαετή (ΑΚ 268), γ) αποτελεί τίτλο για την αυτοδύναμη επιβολή των ασφαλιστικών μέτρων της εγγραφής προσημείωσης υποθήκης και της συντηρητικής κατάσχεσης (ΚΠολΔ 724 παρ.1) και τίτλο για την εγγραφή υποθήκης και την τροπή σε υποθήκη ήδη εγγεγραμμένης προσημείωσης υποθήκης (άρθρο 29 ΕισΝΚΠολΔ) και τέλος δ) η έκδοση ή η επίδοση της διαταγής πληρωμής μέσα στην προθεσμία που τάσσει ο δικαστής ή ο νόμος για την άσκηση κύριας αγωγής στην περίπτωση των ασφαλιστικών μέτρων που διατάχθηκαν πριν από την άσκηση τέτοιας αγωγής έχει ως αποτέλεσμα τη μη άρση των ασφαλιστικών αυτών μέτρων, η οποία αλλιώς θα επερχόταν αυτοδικαίως αν ο δανειστής δεν ασκούσε αγωγή για την κύρια υπόθεση μέσα στην ως άνω προθεσμία (ΚΠολΔ 693 παρ.2, 715 παρ. 5 εδάφιο γ').¹⁵

2. Προϋποθέσεις έκδοσης της διαταγής πληρωμής

α) Θετικές προϋποθέσεις

Η έκδοση της διαταγής πληρωμής μπορεί να ζητηθεί για χρηματικές απαιτήσεις ή απαιτήσεις παροχής χρεογράφων, εφόσον η απαίτηση και το οφειλόμενο ποσό αποδεικνύονται με δημόσιο ή ιδιωτικό έγγραφο (ΚΠολΔ 623) και μόνο αν η απαίτηση δεν εξαρτάται από αίρεση, προθεσμία, όρο ή αντιπαροχή και το ποσό χρημάτων ή χρεογράφων που οφείλεται είναι

---

¹⁵ Α. Σταυράκης – Β. Παπαδογάμβρου, *Η διαταγή πληρωμής και η διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου*, Νομική Βιβλιοθήκη, 1997, σελ. 31-34

ορισμένο (ΚΠολΔ 624 παρ.1). Δεν μπορεί να εκδοθεί διαταγή πληρωμής και αν εκδόθηκε είναι άκυρη, αν η επίδοσή της πρέπει να γίνει σε πρόσωπα που διαμένουν στο εξωτερικό ή αν η διαμονή τους είναι άγνωστη (ΚΠολΔ 624 παρ.2).

Επομένως, βάσει των ανωτέρω προκύπτει ότι για την έκδοση διαταγής πληρωμής πρέπει να συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις, θετικές και αρνητικές. Οι θετικές προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος είναι αφενός η ύπαρξη ορισμένης ή εκκαθαρισμένης απαίτησης χρημάτων (χρηματική απαίτηση) ή παροχής χρεογράφων και αφετέρου η έγγραφη απόδειξη της απαίτησης και του οφειλόμενου ποσού.

Ειδικότερα, κατά τον ΚΠολΔ μόνο δύο είδη απαιτήσεων μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διαταγής πληρωμής, οι χρηματικές απαιτήσεις και οι απαιτήσεις παροχής χρεογράφων (ΚΠολΔ 623). Χρηματική είναι η απαίτηση που έχει ως αντικείμενο την παροχή ενός χρηματικού ποσού (ποσού χρημάτων). Κατ' εξοχήν χρηματικές απαιτήσεις είναι αυτές που ενσωματώνονται σε ορισμένα αξιόγραφα, τα οποία καλούνται χρηματούγραφα επειδή ακριβώς ενσωματώνουν απαίτηση προς καταβολή ποσού χρημάτων (συναλλαγματική, γραμμάτιο εις διαταγή, επιταγή). Για την έκδοση της διαταγής πληρωμής δεν έχει σημασία η αιτία και το ύψος της απαίτησης, παρά μόνο για το προσδιορισμό του αρμόδιου για την έκδοση διαταγής πληρωμής δικαστή (ειρηνοδίκη ή δικαστή του Μονομελούς Ειρηνοδικείου, ΚΠολΔ 625), καθώς επίσης δεν έχει σημασία και το αν πρόκειται για ημεδαπό ή αλλοδαπό χρήμα.

Απαίτηση παροχής χρεογράφων είναι η απαίτηση που έχει ως αντικείμενο την παράδοση ή την απόδοση αξιογράφων κάθε είδους (ονομαστικών, ανωνύμων, τίτλων εις διαταγή). Μπορεί να εκδοθεί διαταγή πληρωμής για την παράδοση ορισμένου αριθμού μετοχών ανώνυμης εταιρίας. Με τη διαταγή πληρωμής διατάσσεται η παράδοση ή απόδοση των οφειλόμενων χρεογράφων, ως προς αυτή δε και μόνο την παράδοση ή απόδοση αποτελεί η διαταγή πληρωμής τίτλο εκτελεστό.

Περαιτέρω, ορισμένη ή εκκαθαρισμένη είναι η απαίτηση όταν τα οφειλόμενα χρήματα ή χρεόγραφα είναι προσδιορισμένα κατά ποσόν, ύψος ή είδος και ποιόν, ενώ βέβαιη είναι όταν δεν εξαρτάται από αίρεση, προθεσμία, όρο ή αντιπαροχή. Ως αίρεση νοείται, κατά μία άποψη, η αναβλητική, με την

έννοια που έχει στο ουσιαστικό δίκαιο, ενώ η διαλυτική αίρεση δεν εμποδίζει την έκδοση διαταγής πληρωμής, επειδή η εκκρεμότητά της δεν επιδρά στο απαιτητό της κρίσιμης χρηματικής απαίτησης. Αίρεση δεν συνιστά η οποιαδήποτε ένσταση (παραγραφής, εικονικότητας κλπ), την οποία θα μπορούσε να προτείνει ο οφειλέτης. Προθεσμία υπάρχει όταν η ενέργεια της απαίτησης αρχίζει ή παύει από ορισμένο χρονικό σημείο, όρος δε είναι η υποχρέωση που τίθεται στον δικαιούχο της απαίτησης για ενέργεια ή παράλειψη, έτσι ώστε χωρίς την εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής να μην γεννάται ή να μην γίνεται απαιτητή η απαίτηση. Αντιπαροχή, τέλος, που κωλύει την έκδοση διαταγής πληρωμής δεν υπάρχει όταν ο οφειλέτης υποχρεούται να πληρώσει πρώτος τη δική του παροχή. Στην περίπτωση αυτή η παροχή του οφειλέτη – καθού η διαταγή πληρωμής και επομένως η απαίτηση για την οποία ζητείται η έκδοση της διαταγής πληρωμής δεν εξαρτάται από την αντιπαροχή του αιτούντος, η τελευταία δε δεν εμποδίζει το απαιτητό της πρώτης.

Για την έκδοση διαταγής πληρωμής απαραίτητη είναι η έγγραφη απόδειξη της απαίτησης, χρηματικής ή παροχής χρεογράφων, και του οφειλόμενου ποσού. Η απόδειξη μπορεί να γίνει είτε με δημόσιο είτε με ιδιωτικό έγγραφο (ΚΠολΔ 623) που έχει αποδεικτική δύναμη σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του ΚΠολΔ (339, 442επ.). Δημόσιο είναι το έγγραφο που έχει συνταχθεί κατά τους νόμιμους τύπους από καθ' ύλη και κατά τόπο αρμόδιο υπάλληλο ή λειτουργό ή πρόσωπο που ασκεί δημόσια υπηρεσία ή δημόσιο λειτούργημα (ΚΠολΔ 432, 438), ιδιωτικό δε το έγγραφο που έχει εκδοθεί από ιδιώτη και συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις του νόμου (ΚΠολΔ 432, 443-448) για να έχει αποδεικτική δύναμη. Βασικό στοιχείο του ιδιωτικού εγγράφου είναι βεβαίως η ιδιόχειρη υπογραφή του εκδότη του (ΚΠολΔ 443). Το έγγραφο μπορεί να είναι συντεταγμένο σε ξένη γλώσσα, οπότε πρέπει να συνοδεύεται από επίσημη μετάφραση (ΚΠολΔ 439).

Περαιτέρω, η προαναφερόμενη απόδειξη της απαίτησης και του οφειλόμενου ποσού μπορεί να προκύπτει όχι μόνο από ένα έγγραφο, αλλά και από συνδυασμό περισσότερων εγγράφων που έχουν συνταχθεί κατά νόμιμο αποδεικτικό τύπο, ακόμα και από τα διδάγματα της κοινής πείρας ή με μαθηματικούς υπολογισμούς.

Όταν η απαίτηση εξαρτάται από αίρεση, προθεσμία, όρο ή αντιπαροχή, για την έκδοση της διαταγής πληρωμής πρέπει να αποδεικνύεται και η πλήρωση της αιρέσεως ή η παρέλευση της προθεσμίας ή η επέλευση του όρου ή η εκπλήρωση της αντιπαροχής, ώστε η απαίτηση, ως εκκαθαρισμένη και βέβαιη, να είναι δεκτική διαταγής πληρωμής. Και η απόδειξη αυτή, της πληρώσεως δηλαδή της αιρέσεως κλπ, πρέπει να γίνεται με δημόσιο ή ιδιωτικό έγγραφο κατά τα προεκτεθέντα. Η παρέλευση της προθεσμίας προκύπτει από το ημερολόγιο.

Δημόσια έγγραφα, βάσει των οποίων μπορεί να ζητηθεί η έκδοση διαταγής πληρωμής, είναι ενδεικτικά και τα εξής: α) η τελεσίδικη αναγνωριστική απόφαση, για την απαίτηση και το οφειλόμενο ποσό που αναγνωρίζει, β) η δικαστική απόφαση που καθορίζει την τιμή της μονάδας αποζημιώσεως στην περίπτωση της ρυμοτομίας, σε συνδυασμό με τη διοικητική πράξη με την οποία προσδιορίζονται οι δικαιούχοι και οι υπόχρεοι της αποζημίωσης, για την καταβολή της αποζημίωσης αυτής, γ) η διαιτητική απόφαση, για την αμοιβή των διαιτητών την οποία προσδιορίζει, δ) τα έγγραφο της αρμόδιας αρχής με το οποίο βεβαιώνεται η διοικητική πράξη που προκαλεί το χρέος, για την πληρωμή αυτού του χρέους, ε) το συμβόλαιο που βεβαιώνει τις δικαιοπρακτικές δηλώσεις του δανειστή και του οφειλέτη για την κατάρτιση της σύμβασης από την οποία προέρχεται το χρέος ή την εξώδικη ομολογία του οφειλέτη για την τέλεση της δικαιοπραξίας που προκαλεί το χρέος, για την πληρωμή αυτού του χρέους.

Ιδιωτικά έγγραφα, βάσει των οποίων μπορεί να εκδοθεί διαταγή πληρωμής, είναι ενδεικτικά και τα εξής: α) το έγγραφο (ιδιωτικό συμφωνητικό) από το οποίο προκύπτει η κατάρτιση της συμβάσεως μεταξύ των μερών (δανειστή και οφειλέτη), από την οποία παράγεται το χρέος, όταν αποδεικνύεται επίσης με έγγραφο και η εκτέλεση της συμβάσεως εκ μέρους του αιτούντος δανειστή, όπως i) το ιδιωτικό μισθωτήριο, από το οποίο αποδεικνύεται η σύναψη της σύμβασης μίσθωσης, το μηνιαίο μίσθωμα, η παράδοση του μισθίου (αντιπαροχή που καθιστά το μίσθωμα απαιτητό) και το συνολικό ποσό των οφειλόμενων μισθωμάτων, ii) το ιδιωτικό συμφωνητικό πωλήσεως, όταν από αυτό αποδεικνύεται η κατάρτιση της συμβάσεως και το τίμημα του πωληθέντος πράγματος, iii) τα ιδιωτικά συμφωνητικά εργολαβίας (σύμβασης έργου) από το οποίο προκύπτει η κατάρτιση της συμβάσεως

έργου (συμφωνηθέν έργο), η αμοιβή (εργολαβικό αντάλλαγμα) και η παράδοση του έργου ή η εμπρόθεσμη προσφορά του στον εργοδότη, β) το έγγραφο που περιέχει μαρτυρία (δήλωση γνώσεως) του εκδότη του εις βάρος του ιδίου, ενέχουσα ομολογία για την τέλεση της δικαιοπραξίας από την οποία γεννήθηκε το χρέος, γ) τα εμπορικά βιβλία που τηρούνται νομίμως από εμπόρους και επαγγελματίες και τα οποία αποτελούν για τις μεταξύ των προσώπων αυτών σχέσεις πλήρη απόδειξη για όσα αναφέρονται σ' αυτά (ΚΠολΔ 444 αρ.1 και 2, 448 παρ.1), καθώς και φωτοτυπίες των σελίδων των βιβλίων αυτών, όταν η ακρίβειά τους βεβαιώνεται από πρόσωπο που είναι κατά νόμο αρμόδιο να εκδίδει αντίγραφα (ΚΠολΔ 449 αρ.2), δ) το απόσπασμα των εμπορικών βιβλίων του δανειστή, όπως π.χ. των λογιστικών βιβλίων της πιστοδότριας τράπεζας, όταν κατά αποδεικτική (δικονομική) σύμβαση μεταξύ των μερών καθορίζεται τούτο ως αποδεικτικό μέσο. Τέτοια σύμβαση είναι έγκυρη, γιατί δεν προσκρούει σε καμία διάταξη δημόσιας τάξης, χωρίς όμως αυτήν το απόσπασμα των εμπορικών βιβλίων δεν αποτελεί ιδιωτικό έγγραφο κατά την έννοια του άρθρου 623 και δεν μπορεί να στηρίξει αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής, αφού δεν προβλέπεται ως αποδεικτικό μέσο στα άρθρα 441 παρ.1 και 448 παρ.1 ή σε κάποια άλλη διάταξη. Τα αντίγραφο του αποσπάσματος των λογιστικών βιβλίων της πιστοδότριας τράπεζας, το οποίο εξάγεται από υπάλληλο της τράπεζας, δεν έχει αποδεικτική δύναμη, επειδή ο υπάλληλος δεν είναι κατά νόμο αρμόδιος προς τούτο (ΚΠολΔ 449 παρ.1), ε) τα τιμολόγια που εκδίδει ο πωλητής, όταν φέρουν και την υπογραφή του αγοραστή ή όταν συνοδεύονται από άλλα έγγραφα (δελτίο αποστολής, υποσχετικές επιστολές του οφειλέτη κλπ) που φέρουν την υπογραφή του οφειλέτη. Μόνα τα τιμολόγια ή τα δελτία αποστολής δεν αποδεικνύουν την απαίτηση του εμπόρου κατά του πελάτη του – αγοραστή και κατά συνέπεια δεν μπορούν να στηρίξουν αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής σε βάρος του τελευταίου, στ) το έγγραφο από το οποίο προκύπτει η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού (άρθρο 112 ΕισΝΑΚ) ή η σύμβαση δανείου (πιστώσεως) με ανοικτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό που συνάπτεται μεταξύ της τράπεζας και του πελάτη της (άρθρα 47, 64 – 67 ν.δ. της 17-7/13.8.1923) για το χρηματικό κατάλοιπο του κλεισθέντος αλληλόχρεου λογαριασμού, ζ) το έγγραφο της σύμβασης εγγυήσεως (ΑΚ 847, 849) για τη έκδοση διαταγής εις βάρος του εγγυητή για το οφειλόμενο ποσό. Μπορεί έτσι να εκδοθεί διαταγή

πληρωμής εναντίον τραπεζής βάσει εγγυητικής επιστολής με ρήτρα πληρωμής σε πρώτη ζήτηση την οποία εξέδωσε η τράπεζα, καθώς και κατά του τρίτου που εγγυήθηκε έναντι της πιστώτριας τράπεζας την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πιστούχου από τη σχετική σύμβαση πιστώσεως με ανοικτό λογαριασμό, όταν αποδεικνύεται εγγράφως η απαίτηση της πιστώτριας τράπεζας κατά του πιστούχου πελάτη της για το κατάλοιπο της πιστώσεως και η σύμβαση της εγγυήσεως, η) η συναλλαγματική (ν. 5325/1932 «περί συναλλαγματικής και γραμματίου εις διαταγήν»), η οποία προφανώς περιέχει χρηματική απαίτηση ορισμένη και βέβαιη, όπως απαιτούν τα άρθρα 623 και 624 παρ.1 ΚΠολΔ για την έκδοση διαταγής πληρωμής και μάλιστα είτε η συναλλαγματική είναι έγκυρη είτε άκυρη, θ) η επιταγή (ν. 5960/1933 «περί επιταγής»), και αν ακόμη ο κομιστής εξέπεσε των αναγωγικών του δικαιωμάτων από την επιταγή λόγω παραγραφής ή μη εμφανίσεως ή μη εμπρόθεσμης εμφανίσεως προς πληρωμή (συρρέουσα αξίωση του λήπτη – κομιστή κατά του εκδότη από την έγγραφη αφηρημένη υπόσχεση χρέους). Η διαταγή πληρωμής που εκδίδεται βάσει επιταγής αρκεί να αναφέρει ότι η επιταγή εμφανίσθηκε νομίμως προς πληρωμή και ότι συνάχθηκε η σχετική για τη μη πληρωμή βεβαίωση, χωρίς να απαιτείται και μνεία του τρόπου βεβαίωσης της μη πληρωμής. Επίσης δεν απαιτείται να αναγράφεται και εις διαταγήν ποίου εκδόθηκε η επιταγή, ούτε αν ο αιτών έγινε κομιστής της επιταγής πριν ή μετά τη σφράγιση της. Στην περίπτωση που την έκδοση διαταγής πληρωμής ζητεί ο κομιστής από οπισθογράφηση, ο οποίος έχασε το αναγωγικό του δικαίωμα λόγω μη εμφανίσεως της επιταγής προς πληρωμή, πρέπει να επικαλείται στην αίτησή του και να αποδεικνύει εγγράφως ότι η προς αυτόν μεταβίβαση των απαιτήσεων (από αφηρημένη πλέον υπόσχεση χρέους) έγινε με σύμβαση κοινής εκχωρήσεως, την οποία (σύμβαση) δεν αποδεικνύει μόνη η οπισθογράφηση της επιταγής.

β) Αρνητικές προϋποθέσεις

Ως προς τις αρνητικές προϋποθέσεις για την έκδοση διαταγής πληρωμής λεκτέα τα ακόλουθα: Κατ' αρχάς, δεν μπορεί να εκδοθεί διαταγή πληρωμής όταν η επίδοσή της πρέπει να γίνει σε πρόσωπα που διαμένουν στην αλλοδαπή ή η διαμονή τους είναι άγνωστη (ΚΠολΔ 624 παρ.2). Με άλλα

λόγια, για την έκδοση έγκυρης διαταγής πληρωμής απαιτείται, ως αρνητική διαδικαστική προϋπόθεση, να μη διαμένει στην αλλοδαπή και να μην είναι άγνωστης διαμονής το πρόσωπο κατά του οποίου ζητείται η διαταγή (ΚΠολΔ 624 παρ.2, 626 παρ.2^α και 630 στοιχ.β'). Η προϋπόθεση αυτή συντρέχει κατά πρώτον όταν ο καθ' ου είναι εγκατεστημένος (σωματικά παρών) σε γνωστό τόπο της ελληνικής επικράτειας. Συντρέχει επίσης η ίδια προϋπόθεση και επομένως εγκύτως εκδίδεται διαταγή πληρωμής και όταν ο οφειλέτης έχει διορίσει αντίκλητο στην ημεδαπή ή έχει κατάστημα ή γραφείο ή εργαστήριο στην Ελλάδα, οπότε η επίδοση μπορεί να γίνει κατά το άρθρο 129 ΚΠολΔ και γενικότερα όταν η επίδοση μπορεί να γίνει νόμιμα κατά τα άρθρα 124 – 133 ΚΠολΔ ή, κατ' άλλη έκφραση, όταν η επίδοση δεν πρέπει να γίνει υπό τους όρους των άρθρων 134 έως 137.

Αν η έλλειψη της πιο πάνω αρνητικής προϋπόθεσης προκύπτει από την ίδια την αίτηση, αν δηλαδή προκύπτει ότι ο καθ' ου διαμένει στην αλλοδαπή κλπ, η αίτηση είναι απορριπτέα ως νόμω αβάσιμη. Εάν δε εκδοθεί διαταγή πληρωμής παρά την έλλειψη τέτοιας αρνητικής προϋπόθεσης (μη διαμονή του καθ' ου στην αλλοδαπή), όταν προκύπτει δηλαδή ότι ο καθ' ου διαμένει στην αλλοδαπή ή είναι άγνωστης διαμονής, η διαταγή πληρωμής είναι άκυρη, κατά τη ρητή σχετικά διάταξη του νόμου (ΚΠολΔ 624 παρ.2). Τυχόν εγγραφή προσημείωσης υποθήκης ή επιβολή συντηρητικής κατάσχεσης με την άκυρη αυτή διαταγή πληρωμής ελέγχεται και ακυρώνεται κατά το άρθρο 702 ΚΠολΔ για έλλειψη νόμιμου τίτλου, όπως για τον ίδιο λόγο ακυρώνεται κατά το άρθρο 933 ΚΠολΔ (ανακοπή) και τυχόν αναγκαστική εκτέλεση που επισπεύδεται βάσει αυτού του τίτλου (άκυρη διαταγή πληρωμής).¹⁶

3. Αρμοδιότητα προς έκδοση διαταγής πληρωμής

Αρμόδιος για την έκδοση διαταγής πληρωμής είναι ο Ειρηνοδίκης για απαίτηση αρμοδιότητας ειρηνοδικείου και ο δικαστής του Μονομελούς Πρωτοδικείου για κάθε άλλη απαίτηση (ΚΠολΔ 625 εδάφιο α'), επομένως και για απαίτηση αρμοδιότητας του Πολυμελούς Πρωτοδικείου. Η κατά τόπον

---

¹⁶ Α. Σταυράκης – Β. Παπαδογάμβρου, *Η διαταγή πληρωμής και η διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου*, Νομική Βιβλιοθήκη, 1997, σελ. 38-53

αρμοδιότητα προσδιορίζεται από τις γενικές διατάξεις των άρθρων 22επ. ΚΠολΔ, με βάση εκείνη του δικαστή της γενική δωσιδικίας του οφειλέτη – καθ' ου η αίτηση, ο οποίος θεωρείται ως εναγόμενος. Μπορεί να συντρέχει και η δωσιδικία της δικαιοπραξίας (ΚΠολΔ 33), ενώ σε περίπτωση περισσότερων αρμόδιων δικαστών ο αιτών έχει δικαίωμα επιλογής (ΚΠολΔ 41). Δεν αποκλείεται η κατά παρέκταση αρμοδιότητα (ΚΠολΔ 43), όταν προαποδεικνύεται εγγράφως ειδική γι' αυτή συμφωνία μεταξύ οφειλέτη και δανειστή. Αν η αίτηση υποβληθεί σε αναρμόδιο δικαστή, δεν παραπέμπεται στον αρμόδιο, αλλά απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Αν, δε, γίνει δεκτή παρά την αναρμοδιότητα του δικαστή, ο καθ' ου μπορεί να ζητήσει με ανακοπή την ακύρωσή της (ΚΠολΔ 632) και μάλιστα ανεξάρτητα από το αν η αναρμοδιότητα προέκυπτε ή όχι από τα στοιχεία που είχαν τεθεί υπόψη του δικαστή πριν εκδώσει την ανακοπτόμενη διαταγή πληρωμής. Για την έκδοση διαταγής πληρωμής δεν γίνεται συζήτηση στο ακροατήριο (ΚΠολΔ 625 εδάφιο β'). Η διαταγή πληρωμής εκδίδεται χωρίς να προηγηθεί οποιαδήποτε συζήτηση με τον καθ' ου η αίτηση οφειλέτη, ο οποίος νομικώς, κατά την άποψη του Μπέη, «αγνοεί την εκκρεμότητα της αίτησης...και παράλληλα αγνοείται τόσο από τον δανειστή όσο και από τον δικαστή».¹⁷

4. Στοιχεία αιτήσεως (ΚΠολΔ 626), διαδικασία εκδόσεως (ΚΠολΔ 627), απόρριψη της αιτήσεως (ΚΠολΔ 628), παραδοχή της αιτήσεως (ΚΠολΔ 629)

Η διαταγή πληρωμής εκδίδεται ύστερα από αίτηση του δικαιούχου της απαίτησης (ΚΠολΔ 626 παρ.1α'). Η αίτηση απευθύνεται στον αρμόδιο δικαστή (ΚΠολΔ 625) και κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου, συντάσσεται δε κάτω από αυτήν έκθεση καταθέσεως (ΚΠολΔ 626 παρ.1β'). Προφορικά, με τη σύνταξη σχετικής εκθέσεως, μπορεί να υποβληθεί η αίτηση μόνο όταν απευθύνεται σε Ειρηνοδίκη, στην έδρα του οποίου δεν υπάρχουν διορισμένοι δικηγόροι ή δικολάβοι (ΚΠολΔ 626 παρ.1γ', 215 παρ.2). Άλλος τρόπος υποβολής αιτήματος για την έκδοση διαταγής πληρωμής δεν υπάρχει.

¹⁷ Α. Σταυράκης – Β. Παπαδογάμβρου, *Η διαταγή πληρωμής και η διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου*, Νομική Βιβλιοθήκη, 1997, σελ. 54-56

Έτσι, δεν μπορεί να ζητηθεί έκδοση διαταγής πληρωμής π.χ. με παρεμπόπτουσα αγωγή ή με ανταγωγή στα πλαίσια εκκρεμούς διαγνωστικής δίκης ή με κύρια παρέμβαση είτε στο στάδιο από την υποβολή της αίτησης μέχρι την απόρριψη ή την παραδοχή της είτε στο στάδιο της δίκης που ανοίγεται μετά την άσκηση ανακοπής κατά της διαταγής πληρωμής.

Για την υποβολή της αίτησης νομιμοποιείται ενεργητικά ο δικαιούχος της απαίτησης (ΚΠολΔ 626 παρ.1 α΄) και ο καθολικός διάδοχός του, στην τελευταία δε περίπτωση η κληρονομική ιδιότητα του αιτούντος μπορεί να προκύπτει είτε από κληρονομητήριο είτε από πιστοποιητικό εγγυτέρων συγγενών και μη δημοσιεύσεως διαθήκης και τη ληξιαρχική πράξη θανάτου του κληρονομουμένου αρχικού δικαιούχου. Και οι δανειστές του δικαιούχου μπορούν να υποβάλουν αίτηση κατά του οφειλέτη για την έκδοση διαταγής πληρωμής (πλαγιαστική αίτηση, άρθρα 72, 591 παρ.1 ΚΠολΔ), αρκεί να επισυνάψουν σ' αυτήν τα έγγραφα που αξιώνει ο νόμος (ΚΠολΔ 626 παρ.3), κάτι που όμως δε φαίνεται εύκολο.

Η αίτηση στρέφεται κατά εκείνου ο οποίος αναφέρεται στα υποβαλλόμενα έγγραφα ως υπόχρεος προς πληρωμή και αν αυτός έχει αποβιώσει, κατά του καθολικού διαδόχου του. Κατά την ορθότερη άποψη, ενόσω τρέχει η προθεσμία για την αποποίηση της κληρονομίας (ΑΚ 1847), δεν μπορεί να εκδοθεί διαταγή πληρωμής κατά του (προσωρινού) κληρονόμου για χρέος της κληρονομίας (ΑΚ 1858), τυχόν δε σχετική αίτηση είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη. Ο καθ' ου η αίτηση πρέπει να είναι πρόσωπο υπαρκτό και να έχει την ικανότητα δικαίου, δεν είναι δε απαραίτητο να έχει και ικανότητα δικαστικής παραστάσεως, αφού δεν είναι διάδικος κατά την έννοια των άρθρων 62επ. ΚΠολΔ. Η αίτηση δεν επιδίδεται στον καθ' ου και ο τελευταίος δεν καλείται ούτε μπορεί να συμμετάσχει στη σχετική διαδικασία.

Οι διατάξεις για την απλή ομοδικία εφαρμόζονται και στην αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής, όταν υπάρχει και προαποδεικνύεται με έγγραφο κοινωνία δικαιώματος ή υποχρεώσεως (ΚΠολΔ 74 παρ.1, 626), οπότε επιτρέπεται κοινή αίτηση από περισσότερους δανειστές ή κατά περισσότερων οφειλετών. Στην περίπτωση αυτή η συνδρομή των προϋποθέσεων για την έκδοση διαταγής πληρωμής εξετάζονται ξεχωριστά

για τον καθένα από τους ομοδίκους, το παραδεκτό δε της αιτήσεως ως προς τον ένα από αυτούς δεν επηρεάζεται από το απαράδεκτο ως προς τον άλλο.

Για το παραδεκτό της αίτησης διαταγής πληρωμής απαιτείται, όπως και για κάθε αίτηση παροχής δικαστικής προστασίας, ως προϋπόθεση η ύπαρξη εννόμου συμφέροντος στον αιτούντα. Το έννομο τούτο συμφέρον ερευνάται από τον δικαστή στον οποίο υποβάλλεται η αίτηση και ο οποίος, αν διαπιστώσει την έλλειψή του, πρέπει να απορρίψει την αίτηση ως απαράδεκτη, αλλιώς δημιουργείται λόγος ανακοπής προς ακύρωση της διαταγής πληρωμής (ΚΠολΔ 632). Το έννομο συμφέρον τεκμαίρεται ότι υπάρχει, είναι δε και αυταπόδεικτο, ενόψει του επιδιωκόμενου σκοπού του αιτούντος να αποκτήσει, και μάλιστα ταχύτατα, τίτλο εκτελεστό για την ικανοποίηση της αξίωσής του.

Η αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής ή η έκθεση που συντάσσεται σε περίπτωση προφορικής υποβολής (ΚΠολΔ 626 παρ.1 γ', 215 παρ.2) πρέπει να περιέχει: α) όσα ορίζουν τα άρθρα 117, 118, 119 παρ.1 για το περιεχόμενο του κάθε δικογράφου, β) αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής και γ) την απαίτηση και το ακριβές ποσό των χρημάτων ή των χρεογράφων με τους τυχόν οφειλόμενους τόκους, των οποίων ζητείται η καταβολή (ΚΠολΔ 626 παρ.2 α-γ).

Έτσι το δικόγραφο της αίτησης πρέπει να προσδιορίζει τον δικαστή στον οποίο απευθύνεται, να αναφέρει το είδος και το αντικείμενο του δικογράφου (αίτηση προς έκδοση διαταγής πληρωμής) και τα ονοματεπώνυμα και την ακριβή διεύθυνση της κατοικίας (ή της έδρας επί νομικού προσώπου) του δανειστή και του οφειλέτη, να φέρει δε ημερομηνία και την υπογραφή του αιτούντος ή του πληρεξούσιου δικηγόρου του. Η υπογραφή του τελευταίου είναι υποχρεωτική, όταν η αίτηση απευθύνεται στον δικαστή του Μονομελούς Πρωτοδικείου (ΚΠολΔ 94 παρ.1).

Επίσης η αίτηση πρέπει να περιέχει αίτημα εκδόσεως διαταγής πληρωμής για τη χρηματική απαίτηση ή για διαταγή παροχής των αιτούμενων χρεογράφων και ακόμη, την χρηματική απαίτηση ή την απαίτηση παροχής χρεογράφων και το ακριβές ποσό που ζητείται να πληρωθεί. Για την πληρότητα της αίτησης δεν είναι πάντως αναγκαία η έκθεση του συνόλου των γενεσιουργών περιστατικών της απαίτησης ούτε ο νομικός χαρακτηρισμός της, αλλά αρκεί η έκθεση των πραγματικών περιστατικών που εξατομικεύουν

την έννομη σχέση από την οποία απορρέει η απαίτηση κατά το αντικείμενο, το είδος και τον τρόπο γενέσεώς της.

Από τις παρεπόμενες υποχρεώσεις μπορούν να ζητηθούν οι τόκοι, υπερημερίας ή συμβατικοί, εφόσον προαποδεικνύονται και αυτοί εγγράφως, καθώς και η δικαστική δαπάνη. Στο ίδιο, τέλος, δικόγραφο μπορούν να σωρευτούν περισσότερες αιτήσεις του ίδιου δανειστή κατά του ίδιου οφειλέτη για περισσότερες αξιώσεις, ακόμα και αν προκύπτουν από διαφορετικές ιστορικές και νομικές αιτίες.

Στο δικόγραφο της αίτησης πρέπει να επισυνάπτονται όλα τα έγγραφα από τα οποία προκύπτει η απαίτηση και το ποσό της (ΚΠολΔ 626 παρ.3), για το ορισμένο δε της αίτησης πρέπει να αναφέρεται σ' αυτήν ότι η απαίτηση και το ποσό αποδεικνύονται με δημόσιο ή ιδιωτικό έγγραφο που έχει αποδεικτική δύναμη. Για την έκδοση διαταγής πληρωμής απαιτείται και η καταβολή του αναλογούντος δικαστικού ενσήμου, σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις.

Η αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής δεν εξομοιώνεται με αγωγή και κατά συνέπεια δεν έχει τα δικονομικά ή ουσιαστικά αποτελέσματα της τελευταίας και ιδίως δεν προκαλεί εκκρεμοδικία. Εκκρεμοδικία δεν προκαλεί ούτε η επίδοση, πρώτη ή και δεύτερη (ΚΠολΔ 632 παρ.1 α', 633 παρ.2 α') της διαταγής πληρωμής. Η άσκηση τακτικής αγωγής για την ίδια απαίτηση δεν είναι απαράδεκτη. Η υποβολή της αίτησης δεν έχει άλλες συνέπειες, πέραν της δημιουργίας υποχρέωσης του δικαστή προς τον οποίο απευθύνεται να αποφανθεί σχετικά, να αποφασίσει δηλαδή αν θα χορηγήσει ή όχι τη ζητούμενη διαταγή πληρωμής, δεχόμενος ή απορρίπτοντας την αίτηση (ΚΠολΔ 627επ).

Ο δικαστής, πριν αποφασίσει σχετικά με την αίτηση, δικαιούται να καλεί τον αιτούντα για να του παράσχει εξηγήσεις σχετικά με αυτή, να υποδείξει στον αιτούντα τυχόν αναγκαίες συμπληρώσεις ή διορθώσεις της αίτησης και, αν ο αιτών επικαλείται ιδιωτικά έγγραφα, να ζητεί βεβαίωση της υπογραφής από συμβολαιογράφο ή μάρτυρες, οι οποίοι εξετάζονται ενώπιόν του (ΚΠολΔ 627), αν και η βεβαίωση της υπογραφής δεν συμβαίνει στην πράξη.

Ο αιτών καλείται ατύπως, ακόμα και τηλεφωνικώς. Οι συμπληρώσεις μπορούν να αναφέρονται στα προσκομιζόμενα κρίσιμα έγγραφα, στο τυχόν ελλείπον δικαστικό ένσημο κλπ. Οπωσδήποτε οι διασαφήσεις δίδονται μόνο από τον αιτούντα, όχι από τον καθ' ου, ο οποίος δεν καλείται (ΚΠολΔ 627), ο

δικαστής όμως δεν μπορεί να αξιώσει από τον αιτούντα και αναφορά ή προαπόδειξη τυχόν ενστάσεων του καθ' ου.

Ο δικαστής, αφού εξετάσει τα υποβληθέντα στοιχεία, απορρίπτει την αίτηση αν δεν συντρέχουν οι νόμιμες, γενικές και ειδικές, προϋποθέσεις για την έκδοση της διαταγής πληρωμής, καθώς και αν ο αιτών δεν δίνει τις εξηγήσεις που του ζήτησε ή αρνείται να συμμορφωθεί προς τις υποδείξεις για τη συμπλήρωση ή διόρθωση της αίτησης ή για τη βεβαίωση των υπογραφών ιδιωτικών εγγράφων.

Η αίτηση, ειδικότερα, μπορεί να απορριφθεί ως απαράδεκτη, λ.χ. για έλλειψη εννόμου συμφέροντος στον αιτούντα ή για αναρμοδιότητα του δικαστή στον οποίο υποβλήθηκε, ως νομικώς αβάσιμη, αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις, θετικές ή αρνητικές, για την έκδοσή της (ΚΠολΔ 623 και 624) και τέλος ως ουσιαστικά αβάσιμη, αν δεν προαποδεικνύονται με έγγραφα τα κρίσιμα πραγματικά γεγονότα, όπως η ύπαρξη της απαίτησης και το οφειλόμενο ποσό, καθώς και ο δικαιούχος της απαίτησης και ο υπόχρεος προς πληρωμή (οφειλέτης). Επίσης ο δικαστής απορρίπτει την αίτηση αν δεν έχει καταβληθεί το νόμιμο τέλος χαρτοσήμου για τα προσκομιζόμενα έγγραφα και το κατά νόμο δικαστικό ένσημο.

Η απόρριψη της αίτησης σημειώνεται και κάτω από αυτήν (αίτηση), στο ίδιο δε μέρος αναγράφεται με συντομία και ο λόγος της απόρριψης (ΚΠολΔ 628 παρ.2). Η απόρριψη μπορεί να είναι και μερική, οπότε γίνεται σχετική μνεία στη διαταγή πληρωμής. Η πράξη του δικαστή με την οποία απορρίπτεται η αίτηση εν όλω ή εν μέρει δεν αποτελεί δικαστική απόφαση και δεν παράει δεδικασμένο. Δεν αποκλείει επομένως την άσκηση αγωγής ή την υποβολή νέας αίτησης για την ίδια απαίτηση (ΚΠολΔ 628 παρ.3). Για τον ίδιο λόγο η πράξη αυτή δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα ούτε σε αίτηση ανακλήσεως, που θα ισοδυναμούσε άλλωστε με υποβολή νέας αίτησης. Μπορεί, όμως, κατά τον Μπέη, να ασκηθεί κατ' αυτής από τον αιτούντα η ανακοπή του άρθρου 583 ΚΠολΔ.

Αν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, γενικές και ειδικές, αν δηλαδή ο δικαστής κρίνει παραδεκτή νομικώς και ουσιαστικώς βάσιμη την αίτηση, η αίτηση γίνεται δεκτή και εκδίδεται η ζητούμενη διαταγή πληρωμής. Με αυτήν ο δικαστής διατάσσει τον καθ' ου – οφειλέτη να πληρώσει το οφειλόμενο ποσό και τον καταδικάζει στη δικαστική δαπάνη του αιτούντος, αν φυσικά υπάρχει

σχετικό αίτημα. Αν η αίτηση εν μέρει μόνο γίνει δεκτή, κατά το μέρος που απορρίφθηκε εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 628 παρ.3 ΚΠολΔ, δεν αποκλείεται δηλαδή για το απορριφθέν μέρος η άσκηση αγωγής ή υποβολή νέας αιτήσεως (ΚΠολΔ 629 εδ.τελ.).¹⁸

5. Περιεχόμενο της διαταγής πληρωμής (ΚΠολΔ 630)

Η διαταγή πληρωμής καταρτίζεται εγγράφως (ΚΠολΔ 630) και μάλιστα σε αυτοτελές έγγραφο. Η ρύθμιση βρίσκεται σε αρμονία με την έννοια του εκτελεστού τίτλου που αποτελεί η διαταγή πληρωμής (ΚΠολΔ 631, 904 παρ.2 ε'), αφού εκτελεστός τίτλος (ΚΠολΔ 904) είναι το έγγραφο που ενσαρκώνει μια αξίωση η οποία μπορεί να ικανοποιηθεί με την αναγκαστική εκτέλεση. Κατά τη ρητή σχετική επιταγή του νόμου (ΚΠολΔ 630), η διαταγή πληρωμής πρέπει να περιέχει:

- α) το ονοματεπώνυμο του δικαστή που την εκδίδει, αλλά και το δικαστήριο στο οποίο αυτός υπηρετεί, αν και δεν αναφέρεται τούτο στο νόμο,
- β) το ονοματεπώνυμο, την κατοικία και τη διεύθυνση του αιτούντος και του καθ' ου η αίτηση. Κάθε ανωμαλία ως προς τον προσδιορισμό του ονόματος ή της διεύθυνσης του δανειστή καθιστά τη διαταγή πληρωμής ανίσχυρη. Ελάττωμα ως προς την ταυτότητα του καθ' ου δεν επάγεται ακυρότητα, εφόσον δεν δημιουργείται αμφιβολία ως προς αυτήν (ταυτότητα), ενώ η έλλειψη της διεύθυνσης του καθ' ου επιφέρει ακυρότητα σε περίπτωση βλάβης (ΚΠολΔ 159 παρ.3). Αν ο δανειστής ή ο οφειλέτης αποβιώσει πριν από την επίδοση της διαταγής πληρωμής, η διαταγή είναι ανίσχυρη και θα πρέπει να ζητηθεί νέα, στο όνομα των κληρονόμων. Αν ο οφειλέτης κηρυχθεί σε πτώχευση πριν από την επίδοση, η αξίωση θα ικανοποιηθεί με την πτωχευτική διαδικασία. Επομένως, δεν επιτρέπεται η επίδοση της διαταγής πληρωμής στον σύνδικο ή η έκδοση νέας εις βάρος του συνδίκου,
- γ) την αιτία της πληρωμής. Την έννομη δηλαδή σχέση συνοπτικά, από την οποία απορρέει η αξίωση (π.χ. δάνειο, αποδοχή συναλλαγματικής, μίσθωση πράγματος κλπ), χωρίς να απαιτείται και λεπτομερής περιγραφή των περιστατικών που συνιστούν την αιτία αυτή,

¹⁸ Α. Σταυράκης – Β. Παπαδογάμβρου, *Η διαταγή πληρωμής και η διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου*, Νομική Βιβλιοθήκη, 1997, σελ. 57-70

δ) το ποσό των χρημάτων ή των χρεογράφων που πρέπει να καταβληθεί και, αν υπάρχει σχετικό αίτημα, και τους οφειλόμενους τόκους και τη δικαστική δαπάνη,

ε) διαταγή πληρωμής. Δεν αρκεί δηλαδή η ονομασία διαταγή πληρωμής, αλλά πρέπει να περιέχει στο διατακτικό διαταγή προς τον οφειλέτη για πληρωμή του αναφερόμενου ποσού. Τούτο προκύπτει και από το προηγούμενο άρθρο 629 ΚΠολΔ, όπου ορίζεται ότι ο δικαστής, δεχόμενος την αίτηση, διατάζει τον οφειλέτη να πληρώσει το οφειλόμενο ποσό,

στ) υπόμνηση προς τον καθ' ου ότι δικαιούται να ασκήσει ανακοπή μέσα σε δεκαπέντε μέρες από την επίδοση της διαταγής. Η παράλειψη της υπόμνησης αυτής δικαιολογεί την ακύρωση της διαταγής μόνο όταν παρασύρθηκε ο οφειλέτης κα έχασε την προθεσμία της ανακοπής,

ζ) την υπογραφή του δικαστή. Χωρίς την υπογραφή του δικαστή που την εκδίδει, η διαταγή πληρωμής είναι ανυπόστατη. Υπογραφή του γραμματέα δεν απαιτείται.¹⁹

6. Οι έννομες συνέπειες της διαταγής πληρωμής

α) Τίτλος εκτελεστός (ΚΠολΔ 631, 904 παρ.2)

Περαιτέρω, όπως προαναφέρθηκε, η διαταγή πληρωμής, σύμφωνα και με τον σκοπό και τη διαδικασία εκδόσεώς της, δεν αποτελεί δικαστική απόφαση, αλλά εκτελεστό τίτλο (ΚΠολΔ 631, 904 παρ.2 ε'). Βάσει του τίτλου αυτού, ο δανειστής μπορεί να επισπεύσει αναγκαστική εκτέλεση εναντίον του οφειλέτη για την ικανοποίηση της αξίωσής του, σύμφωνα με τους κανόνες της αναγκαστικής εκτέλεσης. Κατά την κρατούσα γνώμη, η διαταγή πληρωμής αποτελεί εκτελεστό τίτλο αμέσως μόλις εκδοθεί, ενόψει και τα διάταξης του άρθρου 632 παρ.2 α ΚΠολΔ, κατά την οποία η άσκηση της ανακοπής (ΚΠολΔ 632 παρ.1) δεν αναστέλλει την έκδοση διαταγής πληρωμής.

---

¹⁹ Α. Σταυράκης – Β. Παπαδογάμβρου, *Η διαταγή πληρωμής και η διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου*, Νομική Βιβλιοθήκη, 1997, σελ. 71-74

β) Ισχύς δεδिकाσμένου (ΚΠολΔ 632 παρ.1 εδ.α΄, 633 παρ.2 εδ.α΄, γ΄)

Μολονότι η διαταγή πληρωμής δεν αποτελεί δικαστική απόφαση, αποκτά υπό τις προϋποθέσεις του νόμου ισχύ δεδικασμένου. Τούτο συμβαίνει όταν περάσει άπρακτη και η δεκαήμερη, μετά τη δεύτερη επίδοση της διαταγής, προθεσμία που τάσσει ο νόμος (ΚΠολΔ 633 παρ.2 α΄ και γ΄) για την άσκηση ανακοπής κατά της διαταγής πληρωμής. Ειδικότερα, μετά την έκδοση διαταγής πληρωμής και τη νόμιμη επίδοσή της στον καθ΄ ου, ο τελευταίος δικαιούται να ασκήσει ανακοπή κατά της διαταγής μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) εργάσιμων ημερών από την επίδοση (ΚΠολΔ 632 παρ.1). Αν δεν ασκηθεί εμπρόθεσμα ανακοπή, ο υπέρ ου η διαταγή πληρωμής μπορεί να επιδώσει πάλι τη διαταγή στον οφειλέτη – καθ΄ ου, οπότε τελευταίος δικαιούται να ασκήσει την ανακοπή μέσα σε προθεσμία δέκα (10) εργάσιμων ημερών από τη νέα (δεύτερη) επίδοση. Αν περάσει άπρακτη και η τελευταία αυτή προθεσμία, η διαταγή πληρωμής αποκτά ισχύ δεδικασμένου, υποκείμενη μόνο σε αναψηλάφηση (ΚΠολΔ 633 παρ.2 εδ. α΄ και γ΄). Προϋπόθεση, επομένως, για να αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου η διαταγή πληρωμής είναι η μη άσκηση εμπρόθεσμης ανακοπής εκ μέρους του οφειλέτη – καθ΄ ου η διαταγή, παρά τη δεύτερη επίδοση προς αυτόν της διαταγής πληρωμής.

Ως προς την έκταση του δεδικασμένου της διαταγής πληρωμής δεν υπάρχει ομοφωνία. Κατά την άποψη του Μπέη, ως ισχύς δεδικασμένου νοείται κατά το άρθρο 633 παρ.2 ΚΠολΔ μόνο η αρνητική λειτουργία που έχει το δεδικασμένο στα πλαίσια του άρθρου 330, η έκπτωση δηλαδή του οφειλέτη από τη δικονομική δυνατότητα να επικαλεστεί μεταγενεστέρως καταχρηστικές ενστάσεις καθώς και γνήσιες που στηρίζονται σε μη αυτοτελές δικαίωμα. Αμάχητο τεκμήριο για την ύπαρξη της αξίωσης του δανειστή (θετική εκδήλωση δεδικασμένου) δεν δημιουργεί η ως άνω ισχύς δεδικασμένου της διαταγής πληρωμής κατά την άποψη αυτή. Κατά την αντίθετη άποψη, το δεδικασμένο της διαταγής πληρωμής κατά το άρθρο 633 παρ.2 ΚΠολΔ είναι πλήρες, ταυτίζεται δηλαδή με την έννοια, τη λειτουργία και τα όρια του δεδικασμένου γενικώς, σύμφωνα με τα άρθρα 322επ. ΚΠολΔ. Πιστοποιεί επομένως και το κατ΄ ουσίαν υποστατό της απαίτησης του δανειστή, η οποία πλέον δεν μπορεί να αμφισβητηθεί σε μεταγενέστερη δίκη γενικώς, με αγωγή ή με ένσταση και όχι μόνο στα πλαίσια του άρθρου 933 παρ.3 ΚΠολΔ.

Όπως η διαταγή πληρωμής αποτελεί τίτλο εκτελεστό αμέσως από την έκδοσή της, έτσι και το κατά το άρθρο 633 παρ.2 ΚΠολΔ δεδικασμένο της ανάγεται στον χρόνο εκδόσεώς της και όχι σ' εκείνον της παρελεύσεως της δεκαήμερης προθεσμίας που τάσσει το ίδιο άρθρο για την άσκηση της ανακοπής. Η διαταγή πληρωμής που έχει κατά τα ανωτέρω αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου δεν υπόκειται σε άλλα ένδικα μέσα παρά μόνο σε αναψηλάφηση, με την οποία και μόνο μπορεί να προσβληθεί (ΚΠολΔ 633 παρ.2 εδ. τελ.). η αναψηλάφηση αυτή υπάγεται στη ρύθμιση των άρθρων 538επ., λόγοι δε που μπορούν να προταθούν με αυτή είναι εκείνοι του άρθρου 544 αρ.6, 7 και 8.

Το δεδικασμένο που προαναφέρθηκε απορρέει ευθέως από τη διαταγή πληρωμής. Υπάρχουν όμως και άλλες περιπτώσεις δημιουργίας δεδικασμένου που αφορά τη διαταγή πληρωμής και που κατά κυριολεξία δεν πηγάζει από αυτήν. Τούτο συμβαίνει α) όταν ο οφειλέτης, μετά την επίδοση της διαταγής πληρωμής, ασκήσει εμπρόθεσμα ανακοπή (ΚΠολΔ 632 παρ.1 εδ. α') και η ανακοπή αυτή απορριφθεί τελεσίδικα κατ' ουσίαν. Η απορριπτική αυτή απόφαση δημιουργεί δεδικασμένο και δεν απαιτείται δεύτερη επίδοση της διαταγής πληρωμής. Τυχόν δεύτερη επίδοση στην περίπτωση αυτή δεν έχει ως συνέπεια την εφαρμογή του άρθρου 633 παρ.2 (άσκηση νέας ανακοπής). Αν παραπεμφθούν ισχυρισμοί σε ιδιαίτερη συζήτηση (ΚΠολΔ 632 παρ.3, 643 παρ.2), δεδικασμένο δημιουργείται από την τελεσίδικη παραδοχή ή απόρριψη όλων των ισχυρισμών ή την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας του άρθρου 645 παρ.1 ΚΠολΔ, β) αν ο οφειλέτης ασκήσει την ανακοπή του άρθρου 633 παρ.2 μετά τη δεύτερη επίδοση της διαταγής και η ανακοπή αυτή απορριφθεί για οποιονδήποτε λόγο, γ) όταν ο οφειλέτης, προτού η διαταγή πληρωμής αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, ασκήσει ανακοπή κατά της επισπευδόμενης βάσει της διαταγής πληρωμής αναγκαστικής εκτέλεσης (ΚΠολΔ 933) ή αρνητική αναγνωριστική αγωγή για την ανυπαρξία της απαίτησης και η ανακοπή ή αγωγή απορριφθούν κατ' ουσία. Το δεδικασμένο στην περίπτωση αυτή δημιουργείται με την τελεσίδικη απορριπτική απόφαση. Τουναντίον, η διαταγή πληρωμής δεν αποκτά ισχύ δεδικασμένου με μόνη την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας του άρθρου 632 παρ.1 ΚΠολΔ, καθώς και όταν η ασκηθείσα ανακοπή του άρθρου 632 απορριφθεί ως εκπρόθεσμη ή αόριστη ή για τυπικούς λόγους.

γ) Διακοπή παραγραφής (ΚΠολΔ 634) και επιμήκυνση της βραχυχρόνιας παραγραφής (ΑΚ 268)

Ούτε η αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής, με την υποβολή της, ούτε η έκδοση της διαταγής διακόπτουν την παραγραφή της σχετικής αξιώσεως. Η παραγραφή όμως διακόπτεται με την επίδοση της διαταγής πληρωμής (ΚΠολΔ 634 παρ.1). Η διακοπή αυτή αφορά την εικοσαετή παραγραφή της απαίτησης είτε αυτή είναι βραχυχρόνια είτε είναι εικοσαετής. Μόνη η επίδοση της διαταγής δεν τρέπει τη βραχυχρόνια παραγραφή σε εικοσαετή κατά το άρθρο 268 ΑΚ.

Αν ακυρωθεί η διαταγή πληρωμής, η παραγραφή ή η αποσβεστική προθεσμία θεωρείται ότι έχει ανασταλεί από την επίδοση της διαταγής πληρωμής ώσπου να εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση για την ανακοπή (ΚΠολΔ 634 παρ.2). Αν δηλαδή μετά την επίδοση της διαταγής πληρωμής στον οφειλέτη, αυτός ασκήσει ανακοπή κατά της διαταγής και η ανακοπή γίνει δεκτή και ακυρωθεί η διαταγή πληρωμής, η διακοπή της παραγραφής ανατρέπεται αναδρομικά και στη θέση της υποκαθίσταται, επίσης αναδρομικά, αναστολή της παραγραφής. Η αναστολή αυτή διαρκεί από την επίδοση της διαταγής πληρωμής μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης που ακυρώνει τη διαταγή πληρωμής. Ο λόγος της ρυθμίσεως αυτής (υποκατάσταση της διακοπής με την αναστολή της παραγραφής) είναι να δοθεί η δυνατότητα στον οφειλέτη να ασκήσει, μέχρι τη συμπλήρωση της παραγραφής που ανεστάλη, αλλιώς τα δικαιώματά του και να μη βρεθεί προ αποσβεσμένης απαιτήσεως.

Όταν η διαταγή πληρωμής αποκτήσει, κατά τα προεκτεθέντα, ισχύ δεδικασμένου, μετά δηλαδή την τελεσίδικη απόρριψη της ανακοπής του άρθρου 632 παρ.2 ΚΠολΔ ή, σε περίπτωση μη ασκήσεως της ανακοπής αυτής, μετά την παρέλευση άπρακτης της προθεσμίας ασκήσεως της ανακοπής του άρθρου 633 παρ.2, θεωρείται ότι η διαταγή πληρωμής βεβαιώνει την απαίτηση κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, όπως η τελεσίδικη δικαστική απόφαση. Στην περίπτωση λοιπόν αυτή και μόνο η διαταγή πληρωμής εντάσσεται εννοιολογικώς στα δημόσια εκτελεστά έγγραφα που βεβαιώνουν την αξίωση του δανειστή και ως τέτοιο έγγραφο επιφέρει επιμήκυνση της βραχυχρόνιας παραγραφής, την οποία τρέπει σε εικοσαετή

(ΑΚ 268). Η επιμήκυνση αυτή δεν επέρχεται με μόνη την έκδοση ή την επίδοση της διαταγής πληρωμής.

δ) Προσημείωση ή συντηρητική κατάσχεση (ΚΠολΔ 724)

Μια άλλη, μεγάλης σπουδαιότητας, έννομη συνέπεια της διαταγής πληρωμής είναι ότι ο δανειστής που πέτυχε την έκδοσή της μπορεί να επιβάλει με αυτήν τα ακόλουθα ασφαλιστικά μέτρα σε βάρος του οφειλέτη, ήτοι α) εγγραφή προσημείωσης υποθήκης σε οποιοδήποτε ακίνητο (ΚΠολΔ 706) και β) συντηρητική κατάσχεση σε οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο του οφειλέτη, είτε στα χέρια τα δικά του είτε στα χέρια τρίτου (ΚΠολΔ 707επ.), για το ποσό που ορίζεται ως καταβλητέο στη διαταγή πληρωμής. Αποτελεί δηλαδή η διαταγή πληρωμής χρηματικών απαιτήσεων τίτλο εκτελεστό για την αυτοδύναμη λήψη των ως άνω ασφαλιστικών μέτρων, κατά παρέκκλιση του κανόνα ότι τόσο για την εγγραφή προσημείωσης υποθήκης όσο και για την επιβολή συντηρητικής κατάσχεσης απαιτείται προηγούμενη δικαστική απόφαση (ΚΠολΔ 706, 707επ.). Τα ασφαλιστικά αυτά μέτρα μπορούν να ληφθούν και μάλιστα σωρευτικώς αμέσως μόλις εκδοθεί η διαταγή πληρωμής, χωρίς να χρειάζεται προηγούμενη επίδοσή της στον οφειλέτη. Η ύπαρξη δε της διαταγής πληρωμής καθιστά απαραίδεκτη, για έλλειψη εννόμου συμφέροντος, τυχόν αίτηση για λήψη των ίδιων αυτών ασφαλιστικών μέτρων.

Αν πιθανολογείται η εξόφληση ή η ανυπαρξία, ολική ή μερική, της απαίτησης για την οποία εκδόθηκε η διαταγή πληρωμής, το δικαστήριο του οποίου ο δικαστής εξέδωσε τη διαταγή πληρωμής μπορεί να αναστείλει, εν όλω ή εν μέρει, την εκτέλεση των ως άνω ασφαλιστικών μέτρων που επιβλήθηκαν με αυτήν (ΚΠολΔ 724 παρ.2). Η αναστολή διατάσσεται κατόπιν αιτήσεως του οφειλέτη – καθ' ου η διαταγή, η οποία δικάζεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (ΚΠολΔ 724 παρ.2, 702 παρ.1, 686επ.). Αν έχει ήδη πραγματοποιηθεί η αυτοδύναμη επιβολή των προαναφερόμενων ασφαλιστικών μέτρων και συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 724 παρ.2, το δικαστήριο διατάσσει την ανάκλησή τους. Το ίδιο δικαστήριο μπορεί να περιορίσει την εκτέλεση των υπόψη ασφαλιστικών μέτρων σε ορισμένα περιουσιακά στοιχεία του καθ' ου, αν πείθεται ότι τα στοιχεία αυτά επαρκούν για την εξασφάλιση της απαίτησης (ΚΠολΔ 724 παρ.2 τέλος). Επισημαίνεται

ότι κατά τη διάταξη αυτή δεν αρκεί πιθανολόγηση, αλλά απαιτείται ο δικαστής να πείθεται για την επάρκεια των περιουσιακών στοιχείων στα οποία θα περιορίσει τα ασφαλιστικά μέτρα.

Γεννάται το ζήτημα αν η αναστολή εκτέλεσης της διαταγής πληρωμής σύμφωνα με το άρθρο 632 παρ.2 ΚΠολΔ επηρεάζει την αυτοδίκαιη, βάσει της διαταγής αυτής, λήψη των ως άνω ασφαλιστικών μέτρων της εγγραφής προσημείωσης υποθήκης και της επιβολής συντηρητικής κατάσχεσης. Η ειδική πρόβλεψη της δυνατότητας αναστολής εκτέλεσης των ασφαλιστικών μέτρων που προαναφέρθηκε, αν δηλαδή πιθανολογείται εξόφληση ή ανυπαρξία της απαίτησης (ΚΠολΔ 724 παρ.2), φαίνεται μάλλον να υποδηλώνει νομοθετική βούληση για την αναστολή των μέτρων αυτών μόνο στις ειδικές περιπτώσεις του άρθρου 724 παρ.2 ΚΠολΔ και συνεπώς για τη δυνατότητα αναστολής της αναγκαστικής εκτέλεσης (ΚΠολΔ 632 παρ.2) με παράλληλη δυνατότητα επιβολής των ασφαλιστικών μέτρων (ΚΠολΔ 724 παρ.1). Γίνεται έτσι δεκτό ότι δεν είναι ασυμβίβαστο να ανασταλεί η εκτελεστότητα της διαταγής πληρωμής που προσβλήθηκε με ανακοπή και παρά ταύτα να ισχύουν τα ασφαλιστικά μέτρα υπέρ του δανειστή, ότι δηλαδή η διαταγή πληρωμής εξακολουθεί να είναι τίτλος για την αυτοδύναμη εγγραφή προσημείωσης και την επιβολή συντηρητικής κατάσχεσης, ακόμα και αν έχει ανασταλεί η εκτελεστότητά της κατά το άρθρο 632 παρ.2 ΚΠολΔ. Κατά την αντίθετη γνώμη, η αναστολή του άρθρου 632 παρ.2 αδρανοποιεί ολοκληρωτικά τη διαταγή πληρωμής, αίροντας όλα τα αποτελέσματά της και η διαταγή παύει πλέον να αποτελεί τίτλο για την επιβολή των ως άνω ασφαλιστικών μέτρων.

Αν το ζητήσει ο οφειλέτης – καθ' ου η διαταγή πληρωμής ή και τρίτος που έχει έννομο συμφέρον, το δικαστήριο υποχρεούται να αντικαταστήσει τα ασφαλιστικά μέτρα της προσημείωσης υποθήκης και της συντηρητικής κατάσχεσης που επιβλήθηκαν αυτοδυνάμως με τη διαταγή πληρωμής με εγγυοδοσία, σύμφωνα με το άρθρο 705 παρ.1 ΚΠολΔ, που εφαρμόζεται αναλόγως και εν προκειμένω. Αρμόδιο για την αντικατάσταση είναι το δικαστήριο του οποίου ο δικαστής εξέδωσε τη διαταγή πληρωμής ή το δικαστήριο που δικάζει την κύρια υπόθεση (τυχόν ασκηθείσα ανακοπή). Η αίτηση αντικατάστασης δικάζεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων.

ε) Τίτλος για εγγραφή υποθήκης ή τροπή της προσημείωσης σε υποθήκη (ΕισΝΚΠολΔ 29)

Η διαταγή πληρωμής χρηματικής απαίτησης αποτελεί επίσης δικαστικό τίτλο για την εγγραφή υποθήκης, εφόσον δεν ασκήθηκε κατ' αυτής ανακοπή ή η ασκηθείσα απορρίφθηκε τελεσίδικα (ΕισΝΚΠολΔ 29 παρ.1). Η διάταξη αυτή είχε υπόψη της την ανακοπή του άρθρου 632 παρ.1 ΚΠολΔ, η οποία και μόνο προβλεπόταν κατά η θέσπισή της, όχι δε και την ανακοπή του άρθρου 633 παρ.2, η οποία θεσπίστηκε αργότερα. Ενόψει δε τούτου δημιουργήθηκε ζήτημα για την έννοια της ανακοπής που αναφέρεται στο άρθρο 29 του ΕισΝΚΠολΔ, τότε δηλαδή η διαταγή πληρωμής καθίσταται απρόσβλητη από ανακοπή ώστε να αποτελεί τίτλο για την εγγραφή υποθήκης (και τροπή προσημείωσης σε υποθήκη) σύμφωνα με τα διάταξη αυτή. Κατά τη μία γνώμη, ως ανακοπή στο άρθρο 29 ΕισΝΚΠολΔ νοείται εκείνη του άρθρου 632 παρ.1 ΚΠολΔ. Η διαταγή πληρωμής αποτελεί δηλαδή τίτλο για την εγγραφή υποθήκης κλπ, αν δεν ασκήθηκε κατ' αυτής ανακοπή μέσα στην προθεσμία του άρθρου 632 παρ.1 ή η ασκηθείσα απορρίφθηκε τελεσίδικα, σε περίπτωση δε παραπομπής ανεκκαθάριστων ισχυρισμών σε ιδιαίτερη συζήτηση, όταν απορριφθούν τελεσιδικώς και οι ισχυρισμοί αυτοί. Κατά τη δεύτερη όμως άποψη, για να αποτελέσει η διαταγή πληρωμής τίτλο κατά τα ανωτέρω, απαιτείται να παρέλθει όχι μόνο η δεκαπενθήμερη προθεσμία ανακοπής του άρθρου 632 παρ.1 ΚΠολΔ, αλλά και η δεκαήμερη προθεσμία από τη δεύτερη επίδοση του άρθρου 633 παρ.2, οπότε η διαταγή πληρωμής αποκτά ισχύ δεδικασμένου.

Υπό τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις της παρ.1 του άρθρου 29 ΕισΝΚΠολΔ, η διαταγή πληρωμής αποτελεί τίτλο για τη μετατροπή της εγγεγραμμένης ήδη προσημείωσης σε υποθήκη (άρθρο 29 παρ.2 ΕισΝΚΠολΔ). Για την τροπή αυτή πρέπει επομένως α) η διαταγή πληρωμής να έχει καταστεί απρόσβλητη από ανακοπή και β) να έγινε σχετική σημείωση στο βιβλίο υποθηκών μέσα στην κατά το άρθρο 1323 περ.2 ΑΚ προθεσμία των ενενήντα ημερών. Η προσημείωση που μετατρέπεται σε υποθήκη βάσει διαταγής πληρωμής δεν είναι αναγκαίο και να έχει εγγραφεί επίσης με διαταγή πληρωμής. Μπορεί η εγγραφή να έγινε βάσει δικαστικής απόφασης

(ασφαλιστικά μέτρα – ΚΠολΔ 706, 682 επ.) και η τροπή της προσημείωσης σε υποθήκη να γίνει βάσει διαταγή πληρωμής (άρθρο 29 παρ.2 ΕισΝΚΠολΔ).

στ) Μη αυτοδίκαιη άρση των ασφαλιστικών μέτρων αν μέσα στην προθεσμία για την άσκηση κύριας αγωγής εκδοθεί ή επιδοθεί διαταγή πληρωμής (ΚΠολΔ 693 παρ.2 και 715 παρ.5)

Στα αποτελέσματα της διαταγής πληρωμής θα κατατάσσαμε και την επιρροή που ασκεί η έκδοση ή η επίδοσή της στην αυτοδίκαιη άρση των ασφαλιστικών μέτρων, αν μέσα στην προθεσμία για την κύρια αγωγή που τάσσει ο δικαστής ή ο νόμος δεν ασκηθεί η αγωγή αυτή. Πράγματι, αν περάσει άπρακτη η προθεσμία που όρισε ο δικαστής για την άσκηση αγωγής για την κύρια υπόθεση, όταν διατάχθηκαν ασφαλιστικά μέτρα πριν από την άσκηση της αγωγής (ΚΠολΔ 693 παρ.1), τα ασφαλιστικά μέτρα αίρονται αυτοδικαίως (ΚΠολΔ 693 παρ.2). Η αυτοδίκαιη όμως αυτή άρση των ασφαλιστικών μέτρων δεν επέρχεται αν ο αιτών μέσα στην ορισθείσα προθεσμία πέτυχε την έκδοση διαταγής πληρωμής για την ασφαλιζόμενη χρηματική απαίτηση (ΚΠολΔ 693 παρ.2). Αρκεί δηλαδή στην περίπτωση αυτή αντί της ασκήσεως αγωγής η έκδοση, όχι και επίδοση, διαταγής πληρωμής μέσα στην προθεσμία που όρισε ο δικαστής για την άσκηση της πρώτης αγωγής.

Εξάλλου, το ασφαλιστικό μέτρο της συντηρητικής κατάσχεσης (ΚΠολΔ 707) αίρεται αυτοδικαίως, αν μέσα στην προθεσμία των τριάντα ημερών που τάσσει ο νόμος (ΚΠολΔ 715 παρ.5 εδ.α΄) ο δανειστής δεν ασκήσει εναντίον ου οφειλέτη αγωγή για την κύρια απαίτηση (ΚΠολΔ 715 παρ.5 εδ. α και β). Δεν απαιτείται να ασκηθεί αγωγή αν έχει ήδη ασκηθεί η αγωγή για την κύρια απαίτηση ή η συντηρητική κατάσχεση έγινε βάσει διαταγής πληρωμής ή αν επιδοθεί διαταγή πληρωμής μέσα στην ως άνω προθεσμία (ΚΠολΔ 715 παρ.5 εδ. γ). Στην περίπτωση δηλαδή της συντηρητικής κατάσχεσης, η επίδοση διαταγής πληρωμής μέσα στην προθεσμία των τριάντα ημερών έχει ως αποτέλεσμα τη μη άρση του ασφαλιστικού αυτού μέτρου λόγω μη ασκήσεως

κύριας αγωγής. Η διαταγή πληρωμής τότε υποκαθιστά τη διαγνωστική απόφαση που θα επιδιωκόταν με την άσκηση της αγωγής.²⁰

7. Νομολογία

Από την πλούσια περί της έκδοσης διαταγής πληρωμής από επιταγή νομολογία, αξίζει να σταχυολογηθούν ορισμένες σημαντικές αποφάσεις αναφορικά με επιμέρους ερμηνευτικά ζητήματα. Κατ' αρχάς, έχει νομολογηθεί ότι η έκδοση της επιταγής ισχύει παραλλήλως και ευθέως και ως έγγραφη αφηρημένη υπόσχεση χρέους, δηλαδή υφίσταται παράλληλα και ευθέως κατά συρροή μια δεύτερη απαίτηση του λήπτη – νόμιμου κομιστή της επιταγής εναντίον του εκδότη, η οποία στηρίζεται στην εκ μέρους του τελευταίου αφηρημένη αναγνώριση χρέους (Μονομελές Πρωτοδικείο Λαμίας 310/1993, Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου 46, σελ. 259 - Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών 5319/1989, ΑρχΝ 42, σελ. 142 – Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών 5467/1990, ΕλλΔνη 32, σελ. 847).

Στη δε αίτηση προς έκδοση διαταγής πληρωμής με βάση επιταγή, που ισχύει ως έγγραφο αφηρημένης υπόσχεσης χρέους, λόγω έκπτωσης του αιτούντος κομιστή εξ οπισθογραφήσεως από το αναγωγικό του δικαίωμα, απαιτείται για τη νομιμοποίησή του η απόδειξη της προς αυτόν μεταβίβασης των απαιτήσεων από αφηρημένη υπόσχεση χρέους με σύμβαση κοινής εκχώρησης (Εφετείο Αθηνών 11036/1990, Ελληνική Δικαιοσύνη 34, σελ. 1382.) Υποστηρίζεται, ωστόσο, νομολογιακά και η αντίθετη άποψη (Μονομελές Πρωτοδικείο Άρτας 87/1993, Αρμενόπουλος 48, σελ. 41).

Περαιτέρω, σχετικά με τις προϋποθέσεις προβολής προσωπικών ενστάσεων εκ μέρους των εξ επιταγής εναγόμενων προσώπων κατά του κομιστή της επιταγής αξίζει να αναφερθούν οι ΑΠ 456/2007 (Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου 2008, Τ. ΝΘ', σελ.322) και ΑΠ 662/2010 (δημοσιευμένη σε Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΔΣΑ). Σύμφωνα με τα οριζόμενα σε αυτές, με βάση τη διάταξη του άρθρου 22 ν. 5960/1933 που εκφράζει το αναιτιώδες της ενοχής από την επιταγή, σαφώς συνάγεται ότι κατ' εξαίρεση μόνο επιτρέπεται η προβολή τέτοιων ενστάσεων από το εναγόμενο εξ επιταγής

---

²⁰ Α. Σταυράκης – Β. Παπαδογάμβρου, Η διαταγή πληρωμής και η διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου, Νομική Βιβλιοθήκη, 1997, σελ. 145-163

πρόσωπο κατά του κομιστή, αν ο κομιστής κατά το χρόνο κήσεως της επιταγής, αφενός τελούσε σε γνώση της υπάρξεως των ενστάσεων αυτών κατά του εκδότη ή των πριν από αυτόν κομιστών του τίτλου και αφετέρου ενήργησε αυτός προς βλάβη του οφειλέτη. Τέτοια ενέργεια, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, υπάρχει όταν ο κομιστής γνωρίζει κατά την απόκτηση της επιταγής ότι με τη μεταβίβασή της σ' αυτόν είναι δυνατόν να ματαιωθεί η προβολή των ενστάσεων αυτών και ότι επιτυγχάνεται έτσι η πληρωμή της, η οποία χωρίς τη μεταβίβαση αυτή δεν θα επιτυχανόταν.

Επίσης, το ζήτημα της συμπλήρωσης ατελούς επιταγής πραγματεύονται οι ΑΠ 738/2006 (Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου 2006, Τόμος 55, σελ.978) και ΑΠ 923/2002 (Ελληνική Δικαιοσύνη 2003, Τ. 44, σελ. 1320). Σύμφωνα με αυτές, από τη διάταξη του άρθρου 13 ν. 5960/1933 προκύπτει ότι η επιταγή μπορεί να τεθεί σε κυκλοφορία φέρουσα απλή υπογραφή του εκδότη, με την πρόθεση να δημιουργηθεί θεληματικά ατελής επιταγή, η οποία όμως μπορεί να συμπληρωθεί με βάση τη συμφωνία που έγινε με το λήπτη. Η μη τήρηση της συμφωνίας αυτής για συμπλήρωση της λευκής επιταγής δεν αποτελεί πλαστογράφηση αυτής. Τέτοια υπάρχει εάν συμπληρωθεί ατελής επιταγή, για την οποία δεν υπάρχει συμφωνία για τη συμπλήρωσή της (ΑΠ 932/2002).

Τέλος, όπως εκρίθη σύμφωνα με τις ΑΠ 464/1997 (ΕΛΛΔικ 1999, σελ. 375), ΑΠ 536/1994, (ΕΛΛΔικ 1997, σελ. 1076) και Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης 6445/1999, (Αρμενόπουλος), οι εξ αναγωγής αγωγές του κομιστή κατά των οπισθογράφων, κατά του εκδότη και κατά των άλλων υπόχρεων παραγράφονται μετά έξι μήνες από τη λήξη της προθεσμίας προς εμφάνιση της επιταγής. Κατά τη διάταξη του άρθρου 268 ΑΚ, κάθε αξίωση που βεβαιώθηκε με τελεσίδικη απόφαση ή με δημόσιο έγγραφο εκτελεστό παραγράφεται μετά 20 χρόνια και αν ακόμη καθαυτή υπαγόταν σε συντομότερη παραγραφή. Η διαταγή πληρωμής αποτελεί δημόσιο έγγραφο με την έννοια του άρθρου 268 ΑΚ μόνο μετά την τελεσίδικη απόρριψη της ασκηθείσας ανακοπής του άρθρου 632 παρ. 2 ΚΠολΔ ή, σε περίπτωση μη ασκήσεως της ανακοπής αυτής, μετά την παρέλευση άπρακτης της προθεσμίας ασκήσεως της ανακοπής του άρθρου 633 παρ. 2 ΚΠολΔ, μετά την οποία η διαταγή πληρωμής αποκτά ισχύ δεδικασμένου και όχι από μόνη την έκδοση ή και την επίδοση της διαταγής προς τον οφειλέτη. Έτσι, η επιμήκυνση

σε 20ετή της βραχυχρόνιας παραγραφής της απαιτήσεως της οποίας η πληρωμή επιτάσσεται με τη διαταγή πληρωμής, επέρχεται μόνο στις ως άνω δύο περιπτώσεις στις οποίες αυτή θεωρείται ότι βεβαιώνει την απόκτηση καθ' ον τρόπο κάθε τελεσίδικη απόφαση, οπότε η επίδοση αυτής προς τον οφειλέτη επιφέρει, κατά το άρθρο 634 παρ. 1 ΚΠολΔ, διακοπή της αρχικής βραχυχρόνιας παραγραφής της απαίτησης και όχι της επιμηκυνόμενης, αφού τέτοια επιμήκυνση δεν έχει ακόμη επέλθει.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ανακεφαλαίωση και προοπτική του δικαίου της επιταγής

Ανακεφαλαιώνοντας τα ανωτέρω αναλυτικώς διαλαμβανόμενα, η επιταγή είναι αξιόγραφο και δη ατομικό, δηλαδή περιέχει χρηματική αξίωση και εκδίδεται μεμονωμένα προς εξυπηρέτηση συγκεκριμένης ενοχικής σχέσης μεταξύ δανειστή και οφειλέτη, που αποκαλείται βασική σχέση. Η τριάδα των εννόμων σχέσεων που απαντάται στη συναλλαγματική υπάρχει και εν προκειμένω: Ο εκδότης, πιστωτής του πληρωτή και οφειλέτης του λήπτη, δίνει εντολή στον πρώτο περί πληρωμής ορισμένου ποσού στον δεύτερο. Με την εντολή αυτή του εκδότη, ο πληρωτής δεν καθίσταται υπόχρεος προς πληρωμή του αναγραφόμενου στην επιταγή ποσού. Μια τέτοια υποχρέωσή του μπορεί ωστόσο να θεμελιώνεται σε εκτός της επιταγής σχέσεις, όπως στη σύμβαση περί επιταγής, η οποία κατά νόμο αποτελεί και το θεμέλιο για την έκδοση της επιταγής. Όπως η έκταξη του άρθρου 876 ΑΚ, έτσι και η επιταγή περιέχει διπλή εξουσιοδότηση: Την εξουσιοδότηση προς τον εκτασσόμενο (πληρωτή, τράπεζα) να καταβάλει το ποσό της επιταγής στον λήπτη της για λογαριασμό του εκδότη και την εξουσιοδότηση προς τον λήπτη να εισπράξει το ποσό της επιταγής από την πληρώτρια τράπεζα.

Όπως κάθε χρηματογγραφο, έτσι και η επιταγή ενσωματώνει την περιγραφόμενη στον τίτλο χρηματική απαίτηση. Στην επιταγή, το έγγραφο είναι αναγκαίο, όχι απλώς για τη δυνατότητα γέννησης αξιογραφικού δικαιώματος, όπως περίπου συμβαίνει με τα συστατικά έγγραφα, αλλά και για την άσκησή του. Με την ενσωμάτωση, νοείται ο χαρακτηριστικός για τα αξιόγραφα δεσμός του εμπειροχομένου (ιδιωτικού) δικαιώματος με το χαρτί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η κατοχή του εγγράφου να είναι κατά νόμο απαραίτητη για την άσκηση του δικαιώματος. Έτσι, η κατοχή του εγγράφου αποτελεί αποκλειστικό μέσο νομιμοποίησης για την άσκηση του δικαιώματος από τον τίτλο.

Ο κομιστής της επιταγής, αν δεν θέλει να χάσει τα αναγωγικά του δικαιώματα, πρέπει να εμφανίσει την επιταγή στον πληρωτή μέσα στις νόμιμες προθεσμίες εμφάνισης (άρθρα 29επ., 48, 55επ. ν. 5960/1933). Παρά

τη μη εμπρόθεσμη εμφάνιση, ο πληρωτής (τράπεζα) μπορεί να πληρώσει την επιταγή, εφόσον δεν την ανακάλεσε ο εκδότης (άρθρο 32 παρ.2 ν. 5960/1933). Αν όμως η τράπεζα δεν πληρώσει, ο κομιστής δεν μπορεί να στραφεί κατά των άλλων υπογραφέων. Εξάλλου, μολονότι η πληρώτρια τράπεζα δεν είναι οφειλέτης, η από αυτήν πληρωμή έχει ως συνέπεια την απόσβεση των υποχρεώσεων όλων των υπογραφέων.

Περαιτέρω, η επιταγή εξυπηρετεί αφενός το συμφέρον των ιδιωτών, στους οποίους παρέχει ένα απλό και ασφαλές όργανο πληρωμών, αφενός το κοινό συμφέρον, αφού εξασφαλίζει στις τράπεζες την κατάθεση χρημάτων, τα οποία αυτές μπορούν να χρησιμοποιούν χωρίς οποιοδήποτε ή έστω με μικρό κόστος και να τα διαθέτουν προς το συμφέρον της εθνικής οικονομίας.

Ωστόσο, στις σύγχρονες συναλλαγές, όλο και περισσότερο μάλιστα κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα, κατά το οποίο η εγχώρια οικονομία βρίσκεται σε οξύτατη κρίση, η επιταγή, δια της μεταχρονολογήσεώς της, έχει εξελιχθεί σε μέσο παροχής πίστωσης, γεγονός που βεβαίως συνιστά στρέβλωση του θεσμού της επιταγής, όπως αυτός καταστρώνεται νομοτεχνικά στον νόμο 5960/1933. Το εν λόγω γεγονός οφείλεται στην αυστηρή ποινική μεταχείριση του εκδότη ακάλυπτης επιταγής και στη μη επιβολή χαρτοσήμανσης.

Επίσης, ο αναϊώδης χαρακτήρας της επιταγής, καθώς και η συχνή χρησιμοποίησή της αντί συναλλαγματικής, έχουν μετατρέψει την επιταγή στην πράξη σε μέσο πιστώσεως και χρηματοδότησης του εμπορίου ή ακόμα και σε μέσο εξεύρεσης ρευστού χρήματος. Μάλιστα, συχνά στις συναλλαγές συμβαίνει να εκδίδονται προς το σκοπό αυτό αμοιβαίες επιταγές, στις οποίες μετέχουν τα ίδια πρόσωπα με αντίστροφους ρόλους («επιταγές ευκολίας»). Επομένως, η έκδοση των επιταγών αυτών είναι κατά νόμο έγκυρη και η διαμέσου αυτών επιδιωκόμενη διευκόλυνση των συναλλασσομένων δεν είναι, από απόψεως δικαίου επιταγής, αυτή καθεαυτή, παράνομη. Ωστόσο, η έκδοση τέτοιου είδους επιταγών δημιουργεί συνήθως προβλήματα στις συναλλαγές, διότι οι επιταγές αυτές μένουν κατά κανόνα απλήρωτες («ακάλυπτες»).

Ακάλυπτη, κατ' άρθρο 79 ν. 5960/1933, είναι η επιταγή όταν υπάρχει έλλειψη αντίστοιχων διαθέσιμων κεφαλαίων («προβλέψεως»), ήτοι όταν ελλείπει η κατά νόμο σύμβαση επιταγής, που αποτελεί τη βασική σχέση της

επιταγής μεταξύ του εκδότη και του πληρωτή («σχέση κάλυψης»). Με άλλα λόγια, η εγκληματική συμπεριφορά του εκδίδοντος την επιταγή εν προκειμένω έγκειται στην παράλειψή του να καταρτίσει την κατά νόμο αναγκαία και με το κατά νόμο ελάχιστο περιεχόμενο σύμβαση επιταγής. Επομένως, η εγκληματική του συμπεριφορά δεν έγκειται στην πράξη της έκδοσης επιταγής, αλλά στην έλλειψη της «σύμβασης επιταγής» και στο γεγονός ότι ο εκδίδων προβαίνει στην έκδοση, αν και γνωρίζει ότι δεν έχει προηγουμένως προβεί στη σύναψη της κατά νόμο απαραίτητης σύμβασης επιταγής, ήτοι στη σύναψη της προς το σκοπό αυτό προβλεπόμενης βασικής σχέσης («σύμβασης κάλυψης»).

Όταν συντρέχουν οι προπεριγραφείσες προϋποθέσεις, πληρούται η αντικειμενική και η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής και επιβάλλεται σε αυτόν που την εξέδωσε ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 79 ν. 5960/1933. Περαιτέρω δε, η έκδοση ακάλυπτης επιταγής γεννά και αστική ευθύνη του εκδόσαντος αυτήν.

Ειδικότερα, με βάση τη διάταξη του άρθρου 914 ΑΚ περί αδικοπραξίας, ο εκδίδων επιταγή εν γνώσει του ότι δεν έχει αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια στον πληρωτή, ζημιώνει παρανόμως τον κομιστή της. Έτσι, η παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του εκδότη κατ' άρθρο 914 ΑΚ υπάρχει κατ' αρχάς όταν η αντικειμενική και η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος του άρθρου 79 ν. 5960/1933. Ο κομιστής της επιταγής μπορεί να σωρεύσει με την αγωγή αδικοπραξίας και αίτημα προσωπικής κράτησης εναντίον του εκδότη της για την εκτέλεση της αξίωσης εξ αδικήματος.

Ο κομιστής της ακάλυπτης επιταγής έχει, εκτός από την αξίωση κατά του εκδότη της από αδικοπραξία (ΑΚ 914), και αξίωση κατ' αυτού εκ της επιταγής (άρθρο 40 ν. 5960/1933), τις οποίες μπορεί να ασκήσει παράλληλα, συγχρόνως ή διαδοχικώς. Η άσκηση της μίας από τις αξιώσεις αυτές, οι οποίες τείνουν στον ίδιο σκοπό, δεν δημιουργεί εκκρεμοδικία και δεν αποκλείει την άσκηση της άλλης. Εναπόκειται στον δικαιούχο να ασκήσει οποιαδήποτε από αυτές προτιμά. Δεν εμποδίζεται η απόκτηση εκτελεστού τίτλου τόσο από την επιταγή όσο και από τις διατάξεις περί αδικοπραξιών.

Η αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού (ΑΚ 904επ.) κατά του εκδότη ασκείται μόνο όταν ο κομιστής της επιταγής δεν μπορεί να ικανοποιηθεί για τη

ζημία που υπέστη με άλλο τρόπο. Αυτό συμβαίνει όταν λείπουν οι προϋποθέσεις για την άσκηση της αγωγής από σύμβαση ή αδικοπραξία. Η αγωγή με βάση τον αδικαιολόγητο πλουτισμό είναι απαράδεκτη, εφόσον ο κομιστής μπορεί να ικανοποιηθεί με αγωγή από την υποκείμενη της έκδοσης της επιταγής σχέση.

Μείζονος σημασίας είναι, τέλος, η δυνατότητα έκδοσης διαταγής πληρωμής με βάση επιταγή. Συγκεκριμένα, η διαταγή πληρωμής είναι μια πράξη του αρμόδιου δικαστή (ΚΠολΔ 623 – 624), με την οποία διατάσσεται ο οφειλέτης να πληρώσει στον δανειστή μια προαποδεικνυόμενη με έγγραφο (εν προκειμένω αυτό της επιταγής) οφειλή του. Η έκδοση διαταγής πληρωμής από επιταγή είναι δυνατή ακόμα και αν ο κομιστής εξέπεσε από τα αναγωγικά του δικαιώματα από την επιταγή λόγω παραγραφής ή μη εμφανίσεως ή εκπρόθεσμης εμφανίσεως αυτής.

Η σημασία της δυνατότητας αυτής έγκειται στο ότι για την έκδοσή της δεν απαιτείται καν διαγνωστική διαδικασία, οπότε υπάρχει λόγω της ταχύτητας της διαδικασίας εξοικονόμηση χρόνου και κόστους για τον αιτούντα, ενώ επίσης πρόκειται κατά ρητή νομοθετική επιταγή περί εκτελεστού τίτλου. Βάσει του τίτλου αυτού, δηλαδή, ο δανειστής μπορεί να επισπεύσει αναγκαστική εκτέλεση κατά του οφειλέτη για την ικανοποίηση της αξίωσής του, σύμφωνα με τους κανόνες της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Εν κατακλείδι, με βάση τα αναλυτικώς ανωτέρω διαλαμβανόμενα, εύκολα οδηγείται κανείς στο συμπέρασμα ότι η επιταγή, σχεδόν ογδόντα χρόνια μετά τη νομοθετική ρύθμισή της από τον έλληνα νομοθέτη, διατηρεί αναλλοίωτη τη σημασία της στην καθημερινή εμπορική πρακτική και κατ' επέκταση εν γένει στην εθνική οικονομία.

Συγκεκριμένα, η επιταγή αποτελεί, τουλάχιστον με βάση τη ρύθμιση του νόμου και σε αντιδιαστολή προς τη συναλλαγματική, μέσο πληρωμής και όχι μέσο παροχής πιστώσεως («όποιος δίνει συναλλαγματική χρειάζεται χρήματα, όποιος δίνει επιταγή έχει χρήματα»). Η επιταγή παίζει πρωτεύοντα ρόλο στις συναλλαγές χωρίς μετρητά, επ' ωφελεία τόσο του δανειστή, ο οποίος αποφεύγει έτσι τον κίνδυνο από τη διακίνηση μεγάλων χρηματικών ποσών, αποκομίζει τόκους αν την καταθέσει στο λογαριασμό του ή μπορεί να εξοφλήσει με αυτήν πιστωτή του, όσο και επ' ωφελεία της εθνικής οικονομίας,

διότι τα χρήματα παραμένουν στην τράπεζα, η οποία μπορεί με τη σειρά της να τα αξιοποιήσει ποικιλοτρόπως.

Επομένως, η επιταγή παραμένει ένα αξιόγραφο εξοπλισμένο με πολύ μεγάλη νομική ισχύ, καθόσον, κατ' αρχάς, η πρόβλεψη ποινικών κυρώσεων σε βάρος του εκδότη ακάλυπτης επιταγής συνιστά, τουλάχιστον σε νομοθετικό επίπεδο, ισχυρό αποτρεπτικό παράγοντα για όποιον ενδέχεται να εκδώσει επιταγή χωρίς την ύπαρξη των αντίστοιχων διαθέσιμων κεφαλαίων. Πέραν όμως των ποινικών κυρώσεων, είναι δυνατή, τόσο με βάση τις διατάξεις του κοινού δικαίου, όσο και με βάση τις διατάξεις του νόμου 5960/1933 περί επιταγής, η έγερση αστικών αξιώσεων ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, που ποικίλλουν κατά περίπτωση, καθώς επίσης είναι δυνατή η έκδοση διαταγής πληρωμής με βάση την επιταγή, διαδικασία η οποία, λόγω της ταχύτητάς της, προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα και εξοπλίζει επαρκώς όποιον κατέχει επιταγή.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξαν πρόσφατες προτάσεις για αναθεώρηση του νομικού πλαισίου της επιταγής, όπως για παράδειγμα η κατάργηση των ποινικών κυρώσεων που συνεπάγεται η έκδοση ακάλυπτης επιταγής, ιδίως υπό το πρίσμα των νέων διατάξεων που θεσπίστηκαν με το άρθρο 4 παρ. 1 ν. 2408/1996, βάσει των οποίων αφενός μεν η άσκηση της ποινικής δίωξης εναντίον του εκδίδοντος την επιταγή δεν χωρεί σήμερα αυτεπαγγέλτως, αλλά μόνο κατόπιν εγκλήσεως του κομιστή της ακάλυπτης επιταγής, αφετέρου δε η πλήρης αποζημίωση του κομιστή της επιταγής από τον υπαίτιο εξαλείφει το αξιόποιο του εγκλήματος.

Ωστόσο, κατά τη γνώμη μας, οι ως άνω τροποποιήσεις δεν επιφέρουν αλλαγή στους βασικούς σκοπούς της υπάρχουσας ρύθμισης του άρθρου 79 και, ορθώς, δεν εισάγουν αποποινικοποίηση του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, ούτε επίσης καταργούν το ενδιαφέρον της Πολιτείας για την έγκαιρη πληρωμή των εκδιδόμενων από ιδιώτες επιταγών. Οι διατάξεις του ισχύοντος δικαίου περί εγκαίρου πληρωμής της επιταγής εξακολουθούν και μετά την προαναφερθείσα τροποποίηση να εμφορούνται τόσο από το σκοπό της προστασίας του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού συμφέροντος.

Επίσης, ενδέχεται να συντελούσε στην κατεύθυνση της αποφυγής των προαναφερθεισών στρεβλώσεων του δικαίου της επιταγής η απαγόρευση έκδοσης μεταχρονολογημένων επιταγών, καθώς επίσης και επιταγών

ευκολίας, δεδομένου ότι έτσι θα καθίστατο σαφές ότι δεν μπορεί σε καμία περίπτωση η επιταγή να μετατρέπεται από όργανο πληρωμής σε όργανο παροχής πίστωσης με την ανοχή του νομοθέτη και δη δημιουργώντας σύγχυση με τη συναλλαγματική.

Συμπερασματικώς, αν και η επιταγή έχει απωλέσει στην καθημερινή συναλλακτική πρακτική τμήμα της σημασίας της για τους προεκτεθέντες λόγους, παραμένει και σήμερα, πολλές δεκαετίες μετά τη νομοθετική καθιέρωσή της στην Ελλάδα, το πιο σημαντικό ίσως αξιόγραφο, τόσο από νομικής όσο και από οικονομικής πλευράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Π. Βασιλακόπουλου, *Περί της αδικοπρακτικής ευθύνης του εκδότη ακάλυπτης επιταγής*, 2005
- Λ. Γεωργακόπουλος, *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2, Τεύχος 1 (Αξιόγραφα)*, 1985
- Α. Γεωργιάδη/Α. Λιακόπουλου, *Ευρώ και Δίκαιο*, Euro and Law, 2000
- Α. Ζαΐρη, *Μερικές σκέψεις για το αξιόποινο της άκυρης επιταγής*, ΠοινΧρον ΛΗ΄, 810
- Α. Καραμανλή – Μπαρουτάκη, *Το δίκαιο της επιταγής*, 1996
- Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, *Δίκαιο Αξιογράφων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997
- Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, *Η μεταχρονολογημένη επιταγή*, ΕπισκΕΔ 1995, 683
- Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, *Έκδοση και μεταβίβαση της επιταγής προς ικανοποίηση χρηματικής απαιτήσεως*, Παρατ. στην Εφ.Θεσ/κης 1184/1996, ΕπισκΕΔ 1996, 1971
- Μαργαρίτη/Δημήτραϊνα, *Ακάλυπτη επιταγή, Ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου*, 2001
- Ι. Μάρκου, *Δίκαιο επιταγής*, Εκδόσεις Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2007
- Ι. Μάρκου, *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, τ.2, Δίκαιο Αξιογράφων*, 2005

- Ν. Μπαρμπάτση, *Οι πριν τον ν. 2408/1996 ακάλυπτες επιταγές και η δίωξή τους*, ΠοινΧρον ΜΖ', 1099
- Μπρακατσούλας, *Διαταγές πληρωμής, πιστωτικοί τίτλοι και διαδικασία*, 1990
- Ντούμα, *Περί ακάλυπτης επιταγής ή «περί τω ταλαιπωριών αυτής»*, Αρμεν 2000, 142
- Ευ. Περράκης, *Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1999
- Ν. Κ. Ρόκας, *Δίκαιο Αξιογράφων*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1992
- Α. Σταυράκης – Β. Παπαδογάμβρου, *Η διαταγή πληρωμής και η διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου*, Νομική Βιβλιοθήκη, 1997
- Σ. Ψυχομάνη, *Τραπεζικό δίκαιο. Δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*, Ι, 2001